

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2019/2020

Jindřich Hons

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra speciální pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Přínos Olgy Havlové pro nové přístupy k lidem se znevýhodněním
Olga Havel contribution to assisting and caring for people with disabilities

Jindřich Hons

Vedoucí práce: doc PhDr. Monika Mužáková, Ph.D.

Studijní program: Speciální pedagogika

Studijní obor: Speciální pedagogika (N SPPG)

Rok odevzdání 2020

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na *téma Přínos Olgy Havlové pro formování speciální pedagogiky v České republice* vypracoval pod vedením vedoucí práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha 2020

.....

podpis

Poděkování

Mé poděkování se ubírá třemi různými směry k ženám, které se na vzniku této diplomové práce podílely. Bez jejich vlivu a podpory by tato práce nikdy nevznikla.

Rád bych tímto poděkoval paní doc. PhDr. Monice Mužákové, Ph.D., a to za pomoc během studia speciální pedagogiky na Karlově Univerzitě, projevenou důvěru a příkladné vedení diplomové práce.

Dále chci výslovně poděkovat paní Anně Freimanové, paní ředitelce Monice Granja a paní lékařce Mileně Černé. Jejich ochotné jednání je inspirativní a nesmírně napomohlo ke vzniku této diplomové práce.

V neposlední řadě nesmím zapomenout na své přátele, kolegy a rodinu. Mé nejpřímnější a věcné poděkování směřuje také k mé matce.

„Dobře se na ni myslí.“ Věnováno Olze Havlové

ABSTRAKT

Tato diplomová práce s názvem „Přínos Olgy Havlové pro nové přístupy k lidem se znevýhodněním“ analyzuje informace z různých výpovědí, mediálních zdrojů a literárních pramenů a klade si za cíl zprostředkovat co možná nejreálnější obraz, který by portrétoval paní Olgu Havlovou.

Cílem bádání je sledovat odkaz Olgy Havlové, jenž zanechala na poli speciální pedagogiky. Hlavním cílem práce je poodhalit, jaké přínosy a zásluhy lze přičíst na vrub této první dámy České republiky a jak charakter a sociální role Olgy Havlové formovaly přístupy k lidem se znevýhodněním v Československé republice před rokem 1989 i v období po sametové revoluci.

Ke zpracování byla využita kvalitativní výzkumná metoda orální historie realizovaná na základě rozhovorů.

KLÍČOVÁ SLOVA

první dáma Olga Havlová, Výbor dobré vůle – Nadace Olgy Havlové, solidarita, speciální pedagogika, Charta 77, VONS

ABSTRACT

My diploma thesis named " Olga Havel contribution to assisting and caring for people with disabilities" analyzes information from various testimonies, media sources or literary sources and aims to provide the reader with the most realistic picture that could portray Mrs. Olga Havel.

My research follows the legacy of Olga Havel that she left in the field of care for people with disabilities. The main intention is to observe her ingress to disadvantaged people.

On top of that, I wanted to highlight how her personality and her social role as the first lady in the Czech Republic shaped approaches to the people in the Czechoslovak Republic before year 1989 and also in the time period after the Velvet revolution.

The practical part was based on the processing of the results of qualitative research carried out in the form of interviews as well as information taken from related literature. The main qualitative method, for processing data, is called „oral history“ and it is based on interviews.

KEYWORDS

the first lady Olga Havel, the Comittee of Good Will – Olga Havel Foundation, solidarity, special education, Charta 77, VONS

Obsah

1	Úvod.....	8
2	Cíle a metody zpracování diplomové práce	10
2.1	Cíle diplomové práce	10
2.2	Výběr metody	10
2.3	Tvorba dat	12
2.4	Realizace metody.....	12
3	Život lidí se zdravotním postižením v době totality	14
3.1	Lidé se zdravotním postižením.....	18
3.2	Charta 77	22
3.3	Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných	25
4	Životní příběh Olgy Havlové.....	27
4.1	Olga Šplíchalová, dítě Žižkova	27
4.2	Olga Havlová, manželka Václava Havla	30
4.3	Olga Havlová a život na Hrádečku	32
4.4	Olga Havlová, první dáma České republiky	34
4.5	Uznání pro paní Olgu Havlovou.....	36
4.6	Život Olgy Havlové v letech (1933–1996).....	39
5	Výbor dobré vůle – Nadace Olgy Havlové	40
5.1	Přístup Olgy Havlové k lidem s postižením.....	41
5.2	Vznik Výboru dobré vůle	44
5.3	Cíl Výboru dobré vůle – Nadace Olgy Havlové.....	47
5.4	Etický kodex Výboru dobré vůle – Nadace Olgy Havlové.....	53
5.5	Milena Černá, ředitelka Výboru dobré vůle – Nadace Olgy Havlové.....	53
5.6	Monika Granja, ředitelka Výboru dobré vůle – Nadace Olgy Havlové	60
6	Odkaz Olgy Havlové.....	64

6.1	Ulice Olgy Havlové	65
6.2	Výstava fotografií o paní Olze Havlové	66
6.3	Cena Olgy Havlové.....	67
6.4	Prodejní galerie ve Zlaté uličce	70
6.5	85 stromů pro Olgu Havlovou.....	71
6.6	Běh dobré vůle Nadace Olgy Havlové.....	72
7	Shrnutí	75
8	Summary.....	76
9	Závěr.....	77
10	Seznam použitých informačních zdrojů	82
11	Seznam příloh	89

1 Úvod

Dne 11. července 1933¹ se na pražském Žižkově narodila Olga Havlová. V sousedním Německu jmenovali téhož roku Adolfa Hitlera říšským kancléřem a nikdo tou dobou ještě netušil, že se Evropa znovu ocitne na prahu válečného konfliktu, který bude mít celosvětový rozměr.

Generace, která nacistickou okupaci na území českého státu přímo zažila, pomalu mizí. Zrovna tak se z povědomí mladých Čechů vytrácí doba komunistické totality a socialismu, která je nejčastěji spojována s omezováním osobní svobody a potlačováním lidských práv. Byla to doba policejní zvrůle, kdy bylo možné, tak jako za dob gestapa, zatknout člověka přímo na ulici jenom proto, že řekl v soukromém hovoru cosi nevhodného.

„Je zarážející, kolik studentů o 20. století nic neví. To má být těžištěm vzdělání, ne Zlatá bula sicilská.“ (Plaga, 2019)² To, jestli se české školství dostatečně věnuje událostem minulého století, je diskutabilní. Mně osobně o událostech minulého století a tehdejších poměrech častokrát vyprávěl můj dědeček, který v Praze vyrůstal. Jeho vzpomínky byly velkou inspirací při výběru vhodné metody pro zpracování této diplomové práce.

Vzpomínal na to, jak byla stará Praha sužována bombardováním, i na své dětství, ve kterém mezi sebou party dětí vzájemně zápasily o sporné území. To se táhlo od hotelu Union v Nuselském údolí, Jaromírovou ulicí až na křižovatku tramvaje, která jezdila nahoru na Vinohrady. S „Vinohradáky“ sváděli ty nejtvrděší bitvy vůbec. Bylo naprosto běžné, že se po nepřátelích házelo kamením, v bojích se používaly ostré klacky, zajatcům se bezostyšně odřezávaly knoflíky a přezávaly kšandy. Takto si děti hrály. Doba byla zkrátka více surová a na výchovu dětí nezbyval čas, protože rodiče řešili existenciální problémy.

¹ 30. ledna 1933 [online]. [cit. 2019-08-09]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10539142190-hindenburg-a-hitler/21338255663/>

² Ministr školství Robert Plaga in [online]. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <https://denikn.cz/97497/plaga-je-zarazejici-kolik-studentu-o-20-stoleti-nic-nevi-to-ma-byt-tezistem-vzdelani-ne-zlata-bula-sicilska/>

I přesto, že Žižkov už není takový, jaký v minulém století býval, nespoutaná atmosféra Žižkova je pověstná i v dnešní době.³ Pražský Žižkov, kde Olga Havlová žila, s Vinohrady územně sousedí. Ona sama po sobě autobiografii, která by reflektovala její subjektivní vnímání reality, nezanechala. Zemřela, když mi bylo šest let. Její životní příběh jsem neznal. Dojímá mě, jak vzpomínka na Olgu Havlovou vyvolává u lidí, kteří měli tu čest ji poznat, po všech těch letech upřímnou lásku. Sepisování této diplomové práce bylo o to poutavější a naplňující, protože život Olgy Havlové je pozoruhodný, až pohádkový životní příběh, ve kterém se z prosté dívky ze Žižkova stala první dáma České republiky. Je nesmírně inspirativní, jakými způsoby zasahovala do osudů lidí, a to dávno předtím, než se první dámou České republiky vůbec stala.

Hlavní důvod, který mě vedl k tomu, abych svou diplomovou práci věnoval Olze Havlové, je tedy nejen to, že jsem se chtěl blíže seznámit se životem osobnosti, která se spolupodílela na formování percepce lidí s postižením v novodobé historii českého státu, ale především chci zmínit to, jaké přístupy uplatňovala tato žena k lidem se znevýhodněním během svého života. Dařilo se jí měnit dosavadní názory společnosti a upozornit na problematiku lidí se znevýhodněním. Sama Olga by si zřejmě přála, aby se více než o ní samotné psalo právě o jejích snahách, a to je také hlavní záměr a cíl mé diplomové práce.

³ [online]. [cit. 2019-08-20]. Dostupné z: <https://ekonom.ihned.cz/c1-66320110-zizkov-jako-cesky-montmartre>

2 Cíle a metody zpracování diplomové práce

2.1 Cíle diplomové práce

Tato diplomová práce zkoumá přístupy Olgy Havlové, jimiž usilovala o lidskou spravedlnost. Cílem je prezentovat stanovisko, které tato žena zastávala vůči lidem se zdravotním postižením.

Nejprve si přiblížíme problematiku všedního života lidí s postižením v době totality. Bude vysvětleno, co je Charta 77 a co znamenalo být signatářem Charty v období totality. Jaké příčiny v životě Olgy Havlové vedly v devadesátých letech minulého století ke vzniku Výboru dobré vůle?

Cílem je poodhalit, proč je osoba Olgy Havlové pro Nadaci stále tak zásadní. Čtenáři bude blíže představena samotná organizace, kterou Olga Havlová založila. Shrňeme její vývoj i budoucí vyhlídky a nastíníme různorodou činnost Výboru dobré vůle – Nadace Olgy Havlové.

V úplném závěru mé diplomové práce zkusíme alespoň částečně zodpovědět, jaký odkaz zanechala první dáma České republiky Olga Havlová v oblasti pohlížení na člověka se znevýhodněním a jak podpořila jeho lidskou důstojnost.

2.2 Výběr metody

Tato práce si klade za cíl nejen rekonstruovat osobnost Olgy Havlové, ale i vyzdvihnout skutky, kterými bojovala za důstojný život lidí se zdravotním postižením. Ke splnění stanoveného zadání posloužila nejprve analýza dostupných pramenů. Obraz veřejně známé osobnosti je vykreslen z výpovědí různých zdrojů. Práce se opírá o literární zdroje odborného charakteru, monografie, časopisové i novinové články, ale i o videodokumenty, reportáže a různé on-line příspěvky.

Od počátku mi byl velkým zdrojem informací Výbor dobré vůle (dále též VDV). Nadace pečuje o odkaz paní Olgy Havlové a produkuje různé publikace, které se odkazují na její památku. Většina analyzovaných materiálů pramenila právě od lidí, kteří jsou s Nadací propojeni. Data byla získána z různých rozhovorů s kamarády, rodinnými příslušníky, bývalými spolupracovníky paní Olgy. Velkou inspirací byla publikace p. Freimanové. „*Moje*

myšlenka byla, že ji znala spousta spisovatelů, takže jsem je chtěla požádat o vzpomínku na paní Olgu Havlovou, že vytvoříme takovou mozaiku.“ (Freimanová, Čaj o páté – beseda VDV, 2019)⁴

„Zjednodušeně řečeno výzkumník v procesu výzkumu již obvykle nevytváří nové zdrojové materiály pro analýzu, nová data, ale naopak pracuje s materiálem, který již existuje, případně hledá a objevuje jiné, již existující materiály, které byly ztraceny, zapomenuty, ukryty či k nim byl jinak komplikovaný přístup.“ (Miovský, 2006, str. 98.)

Výše uvedené však nebylo dostačující. Abych co možná nejlépe vystihl podstatu a vyobrazil, jaká byla Olga Havlová v očích těch, kteří ji znali, zvolil jsem z široké škály kvalitativních metod metodu orální historie. Věřím, že nejlépe poslouží kýženému cíli. „Orální historie bývá úspěšně využívána při výzkumu rozsáhlé řady témat a aspektů – od biografie jedince po historii regionu, od zkušeností emigranta po vývoj instituce.“ (Vaněk, Múcke, Pelikánová 2007, str. 85) „Jedná se o řadu propracovaných, avšak stále se vyvíjejících a dotvářejících postupů, jejich prostřednictvím se badatel v oblasti humanitních a společenských věd dobírá nových poznatků, a to na základě ústního sdělení osob, jež byly účastníky či svědky dané události, procesu nebo doby, které badatel zkoumá, či osob, jejichž individuální prožitky, postoje a názory mohou obohatit badatelovo poznání o nich samých, případně o zkoumaném problému obecně.“ (tamtéž)

Protože tomu okolnosti přály, podařilo se mi zrealizovat schůzku nejen s předešlou ředitelkou Nadace, která paní Olgu Havlovou osobně znala, ale i s aktuální ředitelkou nadace Výbor dobré vůle – Nadace Olgy Havlové. Obě dámy projevíly podporu a zájem se polostrukturovaného interview zúčastnit. „Interview je výzkumnou metodou, která umožňuje zachytit nejen fakta, ale i hlouběji proniknout do motivů a postojů respondentů.“ (Gavora 2010, str. 136)

⁴ Setkání se uskutečnilo 11. 12. 2019 v 17:00 v kanceláři Výboru dobré vůle.

2.3 Tvorba dat

Hlavní metodou pro ověření správnosti již nabytých informací, ale i pro získání nových dat, je rozhovor. Samotné interview se může jevit obtížně, a to jak z hlediska přípravy, tak i z hlediska samotné realizace. „Interview se dává přednost před dotazníkem tehdy, když hledáme bezprostřední, osobní anebo důvěrné odpovědi. Tehdy je osobní kontakt výzkumníka a respondenta předpokladem, že se respondent více „otevře“, než by to bylo u dotazníku. Kontakt tváří v tvář výzkumníkovi by měl být zárukou pravdivých a dostatečných odpovědí.“ (Gavora, 2010, str. 136)

Otázky jsem si předem přesně neformuloval. „Uznává se, že čím je větší spontánnost respondenta při tomto kontaktu, tím je validita odpovědí vyšší.“ (tamtéž) V e-mailové komunikaci byly naznačeny pouze okruhy témat, kterých se bude rozhovor týkat. Již zmiňované všeobecné schéma otázek kopíruje obsah diplomové práce. Během rozhovoru jsem si získaná data ověřoval způsobem nazývaným „zpětná verifikace zjištění“. „Při interview tazatel vstupuje do rozhovoru častěji, jeho otázky jsou konkrétnější zpřesňující, specifitější, současně však (má-li být interview z hlediska metody orální historie kvalitní) respektují osobní, subjektivní přístup dotazovaného a směřují spíše k rozkrytí jeho osobního prožitku a postoje, případně pohledu na sledovanou událost.“ (Vaněk, Mücke, Pelikánová, 2007, str. 76)

2.4 Realizace metody

Před samotnou realizací bylo zapotřebí, abych se seznámil s etickým kodexem, který upravuje přístup k narátorům a formy práce se získaným materiálem.

Realizace metody poté proběhla ve dvou rovinách. Nejprve byl realizován rozhovor se současnou ředitelkou Nadace, tj. paní Monikou Granja, která mě pozvala dne 30. 10. 2019 do Výboru dobré vůle – Nadace Olgy Havlové. V tamní zasedací místnosti se také interview uskutečnilo.

Druhá schůzka, s bývalou ředitelkou, MUDr. Milenou Černou, se odehrála 28. 11. 2019 ve 14:00 rovněž v zasedací místnosti Nadace. Nejvhodnější prostředí pro interview, tak aby co nejlépe posloužilo našemu záměru, se jevilo právě zázemí nadace Výbor dobré vůle – Nadace Olgy Havlové, která sídlí na Senovážném nám. 994/2, 110 00 Praha 1. Délka

rozhovorů byla plánována tak, aby konverzace netrvaly déle než hodinu. U obou rozhovorů byl stanovený časový limit překročen.

Přístup oslovených dam bych hodnotil jako nadstandardní. Narátorky mi pochválily téma diplomové práce a velmi ochotně spolupracovaly. Celkově se komunikace, i ta, která setkání předcházela, nesla v příjemné a přátelské atmosféře, ačkoli se musím přiznat k tomu, že jsem měl ze schůzky a rozhovoru jistý respekt, který umocnil mou nervozitu.

Narátorky byly obeznámeny s metodickým rámcem výzkumu a souhlasily s poskytnutím informací za stanovených podmínek. Interview bylo zaznamenáno na diktafon pro další zpracování a zhotovení dat. Doslovný protokol byl podroben obsahové analýze. Výsledky jsou dále prezentovány v této diplomové práci.

3 Život lidí se zdravotním postižením v době totality

V době, kdy se totalita valila Evropou, byla situace lidí žijících východně od našeho území ještě těžší než v tehdejších Československu.

*„Dobu totality jsem zažila na vlastní kůži, protože v Sovětském svazu jsme měli ten režim i o dost tvrdší než tady, protože tam opravdu hrozila fyzická likvidace. To se odehrávalo v několika velkých vlnách, takže to jsem znala. Můj otec byl jedním z těch, kdo zakládali něco jako Občanské fórum tady, tak v Litvě byl jedním z těch, kteří zakládali tzv. „Sajūdis“, takže jsem znala i tuhle stránku věci. Samozřejmě, že v Litvě to bylo postavené trochu jinak než v Česku. My jsme to hodně prožívali skrze takovou tu národní hrdost, protože pro nás ten nepřítel byl Sovětský svaz a Sovětský svaz, to byl Rus. Takže to bylo hodně postavené na takové té národní až nacionalistické úrovni. Komunisté – rovnalo se Rus, to takhle bylo a takhle to lidé vnímali. Takže tady to bylo úplně něco jiného a jinak postavené. Druhá věc, která pro mě byla hodně zajímavá a vzácná, ten **život disentu**. Protože v Litvě to skoro jako neexistovalo, aby se takhle potkávali, aby se o nich vědělo, tady byli šikanováni, strašně trpěli, to nezpochybňuji, ale v Litvě to bylo ještě těžší. Pro mě to byl objev, že nějaký život měli, že se mohli potkávat a **sepsat tu Chartu** a nějakým způsobem ji mohli zveřejnit a poslat do světa, to bylo něco, co jsme neznali, to byl pro mě velký objev.“ (Granja, říjen 2019)*

Česká společnost, lidé, kteří dobu totality pamatují, vzpomínají na období před sametovou revolucí různě. Někteří tvrdí, že za komunistů bylo lépe. Podobné tvrzení naopak nikdy neuslyšíte od disidentů, od lidí se zdravotním znevýhodněním, zkrátka od lidí, kteří se stali oběťmi komunistických zločinů.

Dokud žijí ti, co si pamatují minulost, vždycky se mezi nimi najde někdo, kdo nebude schopen přijmout realitu, která je a bude vzdorovat. *„Já si myslím, že bolševik pracoval zejména na tom, aby lidé zapomněli, že tu bylo něco před tím režimem, který právě existoval a lidé jako kdyby si to vzali a zase zapomněli, jaké to bylo předtím, jako kdyby sami od sebe chtěli zapomenout na to, co bylo předtím negativního, a to dobré nevidí.“ (MUDr. Černá, listopad 2019)*

Slovo totalita je v historickém kontextu chápáno jako: „celek, celistvost, jednota, úplnost. V politice jde o jednotu vynucenou násilím, zejména ve fašistických režimech.“ (Svoboda,

1986, str. 312) „Totalita je autokratická forma vlády s velmi centralizovanou mocí vyžadující naprostou oddanost státu. Totalitní režimy ovládají všechny aspekty lidského života.“ (Dasandi, 2018, str. 11)

Politické dění na území Československého státu po roce 1948 začalo rychle měnit tvář české společnosti. „Ta moc nastoupila s naprostou brutalitou. Zlikvidovala cokoli ušlechtilého tím, že šlechta byla první na tapetě a lidé, kteří byli majetní, tam šlo o majetky, tak ti se pozavírali, povyháněli do emigrace, pak to byla církve. Všechny takové ty etické hodnoty, kulturní hodnoty, to všechno bylo vniveč a materiální záležitosti. Kdokoliv mohl o všechno přijít.“ (Němcová, 2019)⁵

Totalitní režim nedbal na tradici demokratických hodnot a uměle protěžoval ty, jež se k tehdejšímu politickému režimu hlásili a podporovali jej. „Do popředí se dostávají vůdčí osobnosti, které potlačují opozici, omezují svobodu projevu a dissent, útočí na tisk, komplikují život organizacím občanské společnosti, narušují nezávislost soudnictví a šlapou po právech menšin. Stručně řečeno, snaží se zničit politické instituce tvořící základy demokracie.“ (Dasandi, 2018, str. 9)

Odlišným politickým smýšlením se prohlubovala segregace lidí ve společnosti, protože ti, kteří nastolený režim rozporovali nebo jinak zpochybňovali, byli tvrdě perzekuováni. „*Já jsem zažila prostě strach, když jsem byla v tom prostředí, když jsem byla ten protirežimní živel, tak jsem zažila také strach, když se někde objevili, nebo když za mnou chodil „tajnej“ a chtěl mě získat ke spolupráci. To jsem zažila tolik strachu a najednou to spadlo. **Ta svoboda od strachu, to je něco úžasného.***“ (MUDr. Černá, listopad 2019)

Strach a nejistota sužuje českou populaci. Na denním pořádku bylo potírání základních lidských práv, občané byli vystavováni mučení, obyvatelstvo bylo společensky a morálně

⁵ *Vlastním jménem Danuška Němcová, dále jen Dana Němcová in [online]. [cit. 2019-10-20]. Dostupné z: https://video.aktualne.cz/tvare-vzdoru-89/serial-nechtela-jsem-aby-se-za-me-deti-stydely-rika-chartist/r~b4537708daad11e98776ac1f6b220ee8/?utm_term=Autofeed&utm_medium=Social&utm_source=Twitter&fbclid=IwAR2m66qHFiAW9nBWfImw7OpYrVOee-r6YxVxGCqb00csClw3cuPgdkHKTnvE#Echobox=1569214920*

rozvráceno. „Je mi smutno vůbec ze všeho, co se tady děje.“ (Havlová in Kantůrková, 1980, str. 14)

V tehdejší Československu chyběla zpočátku jakákoliv koncepce státní politiky ve vztahu k lidem se znevýhodněním. Lidé s postižením, nesoucí si už tak těžké břímě, se netěšili žádným úlevám či privilegovanému postavení ve společnosti. Bylo tomu spíše naopak „Potlačit lidskou rozdílnost bylo v rámci ideologie stejnosti cílem socialistického státu, sen o beztřídní společnosti byl splácen segregací odlišných, ideál průměrnosti upíral lidské individualitě mezní možnosti bytí jako rovnocenné.“ (Mužáková, 2016, str. 82) „Někteří rodiče tomu systému věřili, utvářeli ho a podporovali, někteří ho odsuzovali, ale pro dobro svých dětí se s ním naučili, stejně jako naprostá většina ostatních lidí, v určitých mezích vycházet.“ (Mužáková, 2019, str. 71)

Po pražském jaru následovalo období normalizace, tím byly jakékoliv pokusy o změnu politického systému potlačeny. „V době normalizace se totalitní systém navíc obával zpětné občanské vazby, jejímž výrazným příkladem je právě historický experiment roku 1968, kdy malé změny systému odstartovaly velké a vedly k neočekávanému chování nejen většiny občanstva, ale dokonce i části komunistické nomenklatury.“ (Vodrážka, 2013, str. 80)

Paní doktorka Černá vzpomínala na to, jak *„ještě na začátku devadesátých let, kdy jsem byla v té první kohortě zastupitelstva hlavního města Prahy. Byla jsem v sociálním výboru a tam běžně ředitel odboru zdravotního a sociálního používal slova „mentálové, chorobince a další bince“, měl různé jaksi zkratky pro ty klienty. **Tak jak myslíte o těch lidech, tak o nich mluvíte, a tak s nimi také jednáte.** Podobný přístup byl i k lidem s postižením, kteří žili v ústavech. Za totality nebylo přípustné, aby lidé nebo děti s postižením byli v domácím prostředí,⁶ protože se za prvé usuzovalo, že takovým dětem je nejlépe v kolektivu stejně postižených. To je samozřejmě hluboký omyl. A za druhé nebyly vůbec viditelní, byli zavřeni v ústavech a Charta 77 mi dávala takzvané „Infochy“. Informace Charty 77 a už někdy*

⁶ Pozn.: „O zásadách v péči o postižené a jejich uplatňování lze získat přehled hlavně z vládních usnesení. Tyto směrnice pro exekutivu jsou přece jen věcnější než jiné dokumenty tehdejší doby k danému problému.“ Boris Titzl in. O POSTAVENÍ ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÝCH OBČANŮ VE SPOLEČNOSTI TOTALITNÍHO REŽIMU (Příspěvek k nedávné minulosti), str. 177 [online]. [cit. 2020-04-26]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/4678333-O-postaveni-zdravotne-postizenych-obcanu-ve-spolecnosti-totalitniho-rezimu-prispevek-k-nedavne-minulosti.html>

v roce sedmdesát devět byl zřízen Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných v rámci té Charty 77. Ty informace, které z tohoto pramene vycházely, tak dávaly jasně najevo, že tady nelze hovořit v Československé socialistické republice o lidských právech podle té Helsinské dohody a podle té Listiny lidských práv a svobod, ale dokonce, že u těch lidí, kteří mají nějaké postižení, tam to platí dvojnásob, jako by nebyli ani lidmi. Když se dítě narodilo s postižením, tak bylo osvobozeno od školní docházky a žilo v ústavu mimo rodinu a v podmínkách kolektivu, který samozřejmě neměl žádnou motivující funkci, žádné stimulační podněty.

Já jsem jezdila, to byla moje povinnost, jezdit do těch ústavů sociální péče, do domovů důchodců, do diagnostických ústavů do dětských domovů a já jsem v těch osmdesátých letech to zažila naživo všechno. Takže já jsem byla plná toho odhodlání k té změně. Olga to měla z toho druhého, takže víte jako, my jsme se sešly na půl cesty a my jsme si v tom opravdu porozuměly beze slov. To bylo úplně jasné.“ (MUDr. Černá, listopad 2019)

Tak jako byli ze společnosti v období totality vyloučeni lidé, kteří se odlišovali například nějakým typem zdravotního postižení, tak žila na okraji tehdejší společnosti i skupina lidí hlásící se k undergroundu. „Oni žijí ve společenství, ale každý je jiný, každý je samostatnou osobností. Spojuje je potřeba složitějšího, nekonzumního, nezprostředkovaného, nepřezvykaného poznání.“ (Havlová in Kantůrková, 1980, str. 15) „Moc si uvědomila, že teda tady jí vyrůstá něco, co by mohlo znamenat zárodek formovaný opozice, a považovali vlastně celé to dění kolem Plastic people⁷ za jakousi ilegální činnost. Kde ta hudba není to hlavní, ale to hlavní je něco jiného. To hlavní byla snaha přežít a přežít vcelku. Ne jako troska, která se klaní někde.“ (Němcová, 2019)⁸

⁷ Pozn.: Česká legendární hudební kapela, viz <http://plastic-people.cz/historie-skupiny/>

⁸ Dana Němcová [online]. [cit. 2019-10-20]. Dostupné z: https://video.aktualne.cz/tvare-vzdoru-89/serial-nechtela-jsem-aby-se-za-me-deti-stydely-rika-chartist/r~b4537708daad11e98776ac1f6b220ee8/?utm_term=Autofeed&utm_medium=Social&utm_source=Twitter&fbclid=IwAR2m66qHFiAW9nBWflmw7OpYrVOee-r6YxVxGCqb0OcsClw3cuPgdkHKTnvE#Echobox=1569214920

3.1 Lidé se zdravotním postižením

„Je to zajímavé i po té stránce jazykové, protože ve speciální pedagogice někdy v padesátých letech se nehovořilo vůbec o tom, že jsou to lidé s postižením, ale že jsou to postižení. Ten rozdíl mezi těma dvěma pojmy je kolosální. Protože v prvním případě máte i na prvním místě člověka a na druhém to jeho postižení, které si nese jako svoji zátěž určitou a musí s ní nějak vyjít, a zatímco toho člověka, který je třeba hluchý, slepý, nebo je kulhavý nebo je hrbatý, tak tam se do popředí dostává ta vada, která je viditelná, nápadná a ten člověk se za tím ztrácí, jako by ten člověk nebyl člověkem, ale tou vadou.

Bylo to docela zajímavé, když někdy v devadesátých letech, ne-li dříve, byl v Americe vydán zákon⁹ o Američanech s postižením. To je právě založené na tom, co jsem vám teď řekla, to znamená, že každý občan Spojených států je především Američan a potom teprve postižený. Ten federální zákon stanovuje takové podmínky např. pro učitele ve školách, že nepřipadá v úvahu, aby učitele odmítli žáka jen proto, že má nějaké postižení, a museli se podle toho zákona všichni, kdo učí v podstatě přizpůsobit. Naučit se i znakovou řeč, naučit se vycházet s lidmi, kteří nevidí, s lidmi, kteří jsou tělesně postižení apod.

*Tohle to věděla Olga, která byla u toho, to bylo jakoby její východisko. Uvědomovala si, že tady je potřeba dát tu svobodu a práva také těm lidem, kteří byli zavření. Zkrátka ona uvažovala už tehdy o té institucionalizaci a integraci. Zařazení těch lidí do běžného života, což bylo opravdu kolosální. **Ta myšlenka byla úplně neobvyklá, na to nikdo nepomyslel.***

Je to fajn učit děti ve škole, které se učí samočinně. Ale učit děti, které nepochopí kolik je dvě a dvě, je těžké. Já jsem na úplném začátku devadesátých let byla na ministerstvu školství a vytvořila jsem takovou verzi, proč nechtějí ti pedagogové, aby chodili děti s postižením do jejich škol, proč je posílají do speciálních škol a pořád se to odděluje. Protože je oddělené to vzdělání.

V Leidenu mají univerzitu, kde se pedagogika učí nejprve speciální pedagogika takzvaná, taková ta naše. Nejprve se učí ti pedagogové, jak se učí dítě, které má omezené rozumové schopnosti nebo je nevidomé nebo neslyšící apod. A teprve potom se přechází na výuku dětí,

⁹ Zákon o zdravotně postižených Američanech; (přeložil Slavoš Kadečka), Praha: Sdružení zdravotně postižených v ČR, 1998.

*keré se učí jakoby automaticky. Ony se učí tryskem. **Takže vlastně jedině když pochopím, jak probíhá ten proces toho učení u dětí, které mají handicap, tak pochopím také potom, jak se učí ty děti, které handicap nemají.** To je úplně odlišný přístup. Já vím, že by tomu bylo zapotřebí velkého odhodlání. Ale to jsou ty překážky, které by bylo v zájmu té integrace, inkluze těch dětí, které mají nějaké postižení, bylo by to účinné. Jinak se to opravdu nezvládne, protože ti pedagogové se tomu po třiceti letech ještě pořád brání.*

*To byla ta myšlenka Olgy, učit se společně. Učit se společně žít, nejenom učit se jako chodit do školy společně, ale **učit se spolu žít.** Ta výuka na běžných základních školách postrádá prvky prosociální výchovy.“ (MUDr. Černá, listopad 2019)*

Charta při OSN stanovila program, který podepsala i naše tehdejší vláda jako závazný, konkrétně prezident Československé socialistické republiky Gustav Husák, který stvrdil svým podpisem Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech. Mezinárodní smlouvy byly přijaty na Helsinské konferenci v roce 1975 a na našem území vstoupily v platnost dne 23. 3. 1976. „Takže se loni v Helsinkách sešli, celkem jedenatřicet států včetně Ameriky a Kanady. Všichni jsme pak viděli, jak se tam Brežněv nebo Husák objímali s kdekým. Já se však domnívám, že si v té euforii neuvědomili, co podepisují. Včetně toho přistoupení k oběma paktům OSN o lidských právech, které zmiňujete. Československo oba ty pakty podepsalo v roce osmašedesát. Byl jsem tehdy, jak víte, ministrem zahraniční, takže o tom něco vím. K ratifikaci však Husáka dotlačily až Helsinky. Když nyní, jak říkáte, oba pakty vyšly ve Sbírce zákonů, staly se částí československého práva.“ (Hájek in Kosatík, 2016, s. neuvedena)

Tyto články Charty při OSN se staly jistým východiskem pro VDV v devadesátých letech minulého století a jsou rovněž prezentovány v první výroční zprávě VDV.:¹⁰

Článek 37

„Zdravotně postižení lidé jsou oprávněni užívat všech zařízení, jež jsou určena k všeobecnému veřejnému používání. Jako každý jiný člověk potřebují i oni přijatelný

¹⁰ Zdroj: Výroční zpráva VDV 1990

dopravní prostředek, aby se zabránilo zbytečné segregaci postižených lidí a aby nebyli zatlačováni na méně konstruktivní role ve společnosti.“

Článek 38

„Budovy, obytné prostory a dopravní systémy musejí být stavěny tak, aby mohly sloužit i zdravotně postiženým lidem.“

Článek 41

„Je zapotřebí vyvinout veškeré úsilí na pomoc lidem, kteří by jinak byli trvale vázáni jen na svůj byt. Je třeba jim umožnit, aby se čas od času mohli z bytu vzdálit a účastnit se života společnosti.“

Článek 42

„Zdravotně postižení lidé mají stejné potřeby jako ostatní lidé, mají mít stejné možnosti rekreační. Zařízení pro rekreaci by měla být uspořádána tak, aby postižené do společnosti začleňovala, a ne z něho vylučovala.“

Článek 45

„Zdravotně postižené děti musejí mít stejné právo na přístup ke vzdělání jako všechny ostatní děti v jejich zemi. Kdykoli je to vhodné a možné, měly by být vzdělání a výchova integrovány do obvyklého vzdělávacího systému.“

Článek 54

„Zdravotně postižený člověk by neměl být diskriminován při odměňování ani v dalších pracovních podmínkách jen pro své postižení, jestliže je jeho práce stejná jako práce jiných zaměstnanců.“

Článek 56

„Rozvíjet osvětovou práci k seznámení veřejnosti se zdravotně postiženými lidmi, jejich schopnosti i postižení, s podmínkami prevence a pomoci, zlepšit tak informovanost, veřejnosti o těchto problémech a o jejich významu pro celou společnost.“

Článek 60

„Zvláštní pozornost by měla být věnována tomu, aby byly odstraněny předsudky a klišé týkající se různých postižení a postižených lidí, a to zejména v materiálech, které se dostávají do rukou dětem, jako jsou učebnice, knihy, hračky. Zvláště děti by měly být přímo informovány o postiženích a jejich důsledcích, a to zejména v rámci školního systému. Měly by poznat, že zdravotně postižení lidé mají stejně jako ostatní lidé svoje schopnosti, nadání, city i meze.“

**„Přáli bychom si, aby právo
na důstojnou existenci měli
i ti, kteří žijí s postižením nebo
duševní nemocí, lidé opuštění
a staří, ti, kteří mají jinou barvu
pleti nebo jiný způsob života,
ti, kteří se ocitli v nouzi nebo je
zastihla zákeřná nemoc.“**

Olga Klauková

Zdroj: Výroční zpráva VDV 2019, strana neuvedena

*„Víte, že mě vlastně hodně dalo i to, že jsem poznala ty lidi, kteří byli takoví stateční a odvážní a šli tou neprošlapanou cestou v tomhle oboru té starostlivosti o lidi s handicapem. To bylo pro mě hrozně důležité. **Ti lidé jsou cenní pro společnost.**“ (MUDr. Černá, listopad 2019)*

3.2 Charta 77

Knihu o Chartě zamýšlel Václav Havel psát již v době socialistického Československa. „Pak toho nechal. Zdálo se mu, jestli celou tu věc nezveličuje, když se týká osobně jeho, a jestli má dostatečný odstup.“ (Havlová in Kantůrková, 1980, str. 13).

Po srpnové okupaci reagovala česká společnost na to, co se na území českého státu odehrávalo, různě. Ne všichni na vzniklou situaci rezignovali a podvolili se politickému tlaku. Studenti ve stávkách, ale i různé elity napříč českou společností veřejně vystupovali a v diskuzích analyzovali význam vstupu vojsk Varšavské smlouvy na území Československého státu a chování československé společnosti během sovětské okupace. Vymezují se vůči nastoleným poměrům politické normalizace a rozporují nastolený směr, který vede k další totalitě. Václav Havel, zrovna tak jako ostatní signatáři, se nedomníval, „že by komunistický systém bylo možné reformovat, ale usiloval o demokratický dialog, který by vedl k jeho odstranění.“ (Haškovec, Müller, Tatičková, 2004, s.116) Václav Havel je nejčastěji vybavovanou postavou sametové revoluce. To potvrdil výzkum pro Post Bellum.¹¹ „Díky svým esejům a prohlášením se stal nejznámějším československým disidentem.“ (Haškovec, Müller, Tatičková, 2004, str. 116) Disidenti byli označováni za nepřátele státu a to, o co usilovali, bylo tabuizováno a označováno za nežádoucí. Jejich činnost byla regulována nebo úplně zakázána.

Jakékoliv provinění proti tehdejšímu politickému smýšlení bylo tvrdě postihováno a trest na sebe bral různé podoby. V tomto ohledu byl komunistický režim nesmírně vynalézavý. Na ty, co se vůči státu odmítali podvolit, čekala úplná izolace uvězněním nebo vyhoštěním za hranice Československého státu. Komunistický režim měl navíc tu moc, že dokázal ovlivňovat život obyvatel na úrovni osobního života. Nátlak na jedince byl vytvářen v různých rovinách. „*Můj šéf na klinice pořád za mnou chodil, ať vstoupím do strany, že jsem tam jediná a že nemám šanci tam udělat nějakou kariéru, že si neudělám kandidaturu bez nich.*“ (MUDr. Černá, listopad 2019) Propuštění z práce nebo vyloučení ze školy, citové vydírání skrze rodinu. Běžnou praxí byla šikana, vyhrožování, zastrašování „Policie zakázala našim sousedům pod výhrůzkami se s námi stýkat, je to v horách, lidi tam od sebe

¹¹ Výzkum zpracovala agentura NMS Market Research v Praze dne 13. 08. 2019.

bydlí daleko, jeden potřebuje druhého, tam zvláště vypadá takový zákaz drasticky.“ (Havlová in Kantůrková, 1980, str. 10)

Názorově nesourodá iniciativa vystupuje proti donucovacím postupům tehdejšího režimu. Signatářům Charty se nelíbilo především to, že dostanou-li se organizace nebo občané při výkladu svých práv a povinností do rozporu s direktivou, nemají žádnou možnost se odvolat a obhajovat svá práva u nestranné instituce, protože žádná taková nebyla. Stát navíc vědomě a úmyslně ohrožoval zdraví svých občanů a vytvářel na ně tlak se záměrem je morálně zlomit a podrobit jejich vůli. „Rozešli se s lidskou slušností, stali se z nich mafiáni. Odhodili všechny zábrany.“ (Havlová, in Kantůrková, 1980, str. 12)

„Když si třeba přečtete Chartu 77, tak ten text je dokonale konzistentní, neagresivní, soustředěný, věcný. Nejsou tam žádné jaksi takové jako fantasmagorické výroky, sleduje jednotlivá lidská práva, svobodu projevu. Svobodu od strachu, to na mě, tedy musím vám říci, to na mě působilo nejvíc.“ (MUDr. Černá, listopad 2019) „Svobody a práva lidí, jež tyto pakty zaručují, jsou důležitými civilizačními hodnotami, k nimž v dějinách směřovalo úsilí mnoha pokrokových sil a jejich uzákonění může významně pomoci humánnímu vývoji naší společnosti.“ (Prohlášení Charty 77 – základní text 1976)

CHARTA 77 nebyla opoziční politické hnutí nebo organizace, kterou by řídily orgány na základě stanov. "Charta není pravá ani levá nikoli proto, že je "někde uprostřed", ale z důvodu hlubšího: nepatří k tomu či onomu pólu politického spektra proto, že nemá vůbec nic s tímto spektrem společného a je ze samé své podstaty mimo ně. Jako politicky nevymezená a konkrétní politický program neprosazující občanská iniciativa je – smí-li se to tak říci – jaksi nad tím vším... Jde jí o pravdu, o pravdivý popis poměrů a jejich svobodnou a objektivní kritiku."¹² Je to „volné, neformální a otevřené společenství lidí různých přesvědčení, různé víry a různých profesí, které spojuje vůle jednotlivě i společně se zasazovat o respektování občanských a lidských práv v naší zemi i ve světě.“¹³ Vyrůstá ze zázemí **solidarity a přátelství lidí**. „Věříme, že CHARTA 77 přispěje k tomu, aby v

¹² Prezident Václav Havel, dále jen Václav Havel in [online]. [cit. 2019-10-11]. Dostupné z: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/ch77.php>

¹³ Charta 77 [online]. [cit. 2019-10-11]. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/prohlaseni-charty-77/>

Československu všichni občané pracovali a žili jako svobodní lidé.“¹⁴ „*Václav Havel byl mluvčí, Olga Havlová pomáhala v té jeho činnosti, když byl vězněn, potom sama stála i u vzniku VONSu, podílela se na natáčení originálního Radiojournalu, tak to jsou věci, které musíme znát.*“ (Granja, říjen 2019)

Charta 77 podporovala stejné cíle, o které usilovala Organizace spojených národů, prakticky je převzala za své. Zde se mimo jiné zavazují k tomu, že budou „uskutečňovat mezinárodní součinnost řešením mezinárodních problémů rázu hospodářského, sociálního, kulturního nebo humanitního a podporováním a posilováním úcty k lidským právům a základním svobodám pro všechny bez rozdílu rasy, pohlaví, jazyka nebo náboženství“¹⁵ ČSSR vydala dne 31. 1. 1977 stanovisko, ve kterém prohlašuje Chartu 77 za nezákonnou. Z tohoto důvodu se ne každý, který se v komunitě Charty pohyboval, nutně stal jejím signatářem.

„*Mně řekli, abych nepodepisovala, že bych ztratila zaměstnání a neměli by kam chodit k doktorovi. To mi řekla přímo Dana Němcová tehdy. Já jsem se přišla přihlásit a ona mi říká: „Holka, oni tě vyhoděj z kliniky, a kam my budeme chodit?“ Já jsem pracovala jako kožní lékařka. No ona je ke mně vodila, vždycky když někoho pustili, ti lidé tam hodně trpěli různými chorobami, takže já jsem byla taková první štace, kam je Dana odvedla. Takhle to bylo se mnou. Já jsem se všemi komunikovala ustavičně, účastnila jsem se různých akcí, protože mi to nedalo. Chodila jsem na ty semináře, co pořádal Václav Havel v Mánesu, a to už bylo šedesátý čtvrtý, šedesátý pátý, ale chodila jsem také Na Zábradlí a tam se odehrálo to, že Ivana Havla jsem právě znala z dřívějšíka, tak on povídá: „Hele pojd' k nám nahoru, je tam mejdan. Tak pojd', jdeme to oslavit. Byla to premiéra „Vyrozumění“, to je správné.“*“ (MUDr. Černá, listopad 2019)

¹⁴ Charta 77 [online]. [cit. 2019-10-11]. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/prohlaseni-charty-77/>

¹⁵ Cíle a zásady [online]. [cit. 2019-10-11]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

3.3 Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných

27. dubna 1978 signatáři Charty 77 zakládají Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných, jehož název je zkracován pod iniciály VONS. Úkolem organizace je sledovat a zveřejňovat případy lidí, kteří se dostali do rozporu s tehdejšími československými zákony. „Jsme si říkali, no nemůžeme to nechat tak daleko, jako to bylo třeba s tou Miladou Horákovou nebo jako to bylo se všemi těmi lidmi v padesátých letech, kdy prostě byli postižení za nic a neštěkl po nich pes. Budeme sledovat ty případy, budeme zveřejňovat, že se jim děje bezpráví budeme prostě usvědčovat režim ze lži a budeme pomáhat rodinám.“ (Němcová, 2019)¹⁶

Olga Havlová se do té doby o práva a justiční postupy zvlášť nezajímala. Ale díky soudním procesům, které vedl totalitní stát s jejím manželem, se sama přesvědčila o tom, jak tehdejší soudní systém fungoval. „Do přímého styku se soudem jsem přišla při procesu s Jiřím Ledererem¹⁷, který byl souzen spolu s Vaškem. Všechno je to přímý výslech, vyloženě se nám vysmívají. Soudce vůbec není nezávislý a nezaujatý, v přelíčení proti sobě stojí dvě strany: na jedné prokurátor, soudce, senát a někdy i obhájce, na druhé obžalovaný. V socialistickém soudnictví vzala etika soudců za své, soudcovský stav je nedůstojný. Šokovalo mě to.“ (Havlová in Kantůrková, 1980, str. 14) „Bylo to ponižující. Taková ušmudlanost. Člověka nedrtí velkolepá moc, ale něco nahonem sešitého, hloupého, nedůstojného.“ (tamtéž)

„Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných vznikl hlavně proto, že jsme si uvědomili, že když zavrou někoho známého a ve společnosti váženého, tak se o tom píše i v cizině. O osud takového člověka se zajímalo přirozeně a spontánně hodně lidí, doma i venku, což mu pomáhalo nejen psychicky, ale i zcela objektivně to zvyšovalo jeho naději na nižší trest nebo třeba i dřívější propuštění. To se nám zdálo „nespravedlivé“, i když ti vážení a slavní za to

¹⁶ Dana Němcová in [online]. [cit. 2019-10-20]. Dostupné z: https://video.aktualne.cz/tvare-vzdoru-89/serial-nechtela-jsem-aby-se-za-me-deti-stydely-rika-chartist/r~b4537708daad11e98776ac1f6b220ee8/?utm_term=Autofeed&utm_medium=Social&utm_source=Twitter&fbclid=IwAR2m66qHFIAW9nBWfImw7OpYrVOee-r6YxVxGCqb0OcsClw3cuPgdHKTnvE#Echobox=1569214920

¹⁷ Jiří Lederer (1922–1983) signatář Charty 77 a spisovatel. Jeho literární tvorba reflektuje protirežimní odboj.

jistě nemohli. Tohle neštvalo jen nás, ale i další lidi, a tak jsme založili VONS, aby každý, koho nespravedlivě zavřou a o kom se dozvíme, měl aspoň nějakou ochranu, aby nezůstal bezejmenný.“ (Šabatová in Šustrová, Petruška, 1997, s. neuvedena) „O případech protiprávního jednání státních úřadů získával VONS informace především z prostředí undergroundu, církví a nejvíce samozřejmě Charty 77. Brzy se na něj začali obracet také příbuzní nebo přátelé těch, kteří byli postiženi svévolí policejních, justičních a dalších úřadů.“ (Pažout a kol., 2014, s. 38)

V říjnu roku 1979 byl završen soudní proces se členy VONS. Pro Václava Havla to znamenalo čtyři a půl roku nepodmíněného žaláře za rozvracení republiky. K podobným trestům byli odsouzeni i další aktivisté a členové VONS, např. Jiří Dienstbier, Václav Benda nebo již citovaná paní Dana Němcová.

„Poslední schůze VONS se konala 3. července 1996. Přijala usnesení, že VONS přeruší na neurčitou dobu svoji činnost. Formálně tedy k oficiálnímu rozpuštění VONS nikdy nedošlo. 27. dubna 1998 se uskutečnilo v Praze na Hradčanech setkání jeho bývalých členů.“ (Pažout a kol., 2014, str. 39) „Působení VONS výrazně omezovalo značné časové zaneprázdnění většiny jeho členů. V nových podmínkách se také naplno projevila rozdílná politická přesvědčení jednotlivých členů, s nimiž souvisely odlišné představy o dalším působení výboru. Ideové rozdíly a spory sice existovaly již před listopadem 1989, jejich ostří otupovalo vědomí nutnosti spolupracovat v zájmu společné věci.“ (Pažout a kol., 2014, s. 38)

4 Životní příběh Olgy Havlové

Do historie českého státu a do podvědomí lidí vstupuje Olga Havlová jako první dáma, manželka Václava Havla, prezidenta České republiky, ale také jako zakladatelka Výboru dobré vůle. Její životní příběh začal v roce 1933 na pražském Žižkově a skončil o 63 let později státním pohřbem, kterého se účastnila široká veřejnost. „I přes mrazivé počasí čekaly tisíce lidí v dlouhém zástupu, aby se mohly naposledy poklonit památce paní Olgy, položit k její rakvi květiny a připojit svůj podpis do kondolenčních knih. V zápisech se lidé nejčastěji vyznávali z obdivu ke skromnosti a statečnosti Olgy Havlové, která byla považována za nejvýraznější ženskou osobnost České republiky.“¹⁸

„Nebýt tam bych si nikdy neodpustila. A nelze zapomenout na ten mrazivý den, na záplavy lidí, květin a svíček, na tu spoustu lásky mnoha nás, obyčejných lidí, kteří jsme čekali dlouhé hodiny v zástupu, abychom se naposledy paní Olze poklonili.“ (Dvořáková in Černá a Granja, 2013, s. 16)

4.1 Olga Šplíchalová, dítě Žižkova

Matka Olgy Havlové se narodila ve východočeské Úpici, byla ročník 1903 a do Prahy přišla s rodiči, když jí bylo sedm let. Většinu svého života pracovala jako dělnice. Se svým partnerem se seznámila na Žižkově, kde pracoval jako koňský řezník. Oba pocházeli z početné rodiny. Svou dceru Olgu vychovali v prostředí drsného Žižkova, kde se ostatně její rodiče poznali.

V úplné rodině vyrůstala do svých šesti let. „Vlastně za to mohla máma. Táhlo jí na čtyřicet, když si našla o patnáct let mladšího chlapa. Velká láska v žižkovském stylu, ze které se nakonec narodil Olžin o šest roků mladší nevlastní bratr Pepík.“ (Kosatík, 2009, s. 8) Olga měla svého otce ráda, „mě přímo zbožňoval, když jsem byla malá, říkal mi „krasavice moje“.“ (Freimanová, 2013, s. 24). Otec se znovu oženil po patnácti letech a s Olgou se stýkal sice zřídka, ale prakticky až do své smrti.

¹⁸ Zprávy České Televize 1996 [online]. [cit. 2019-08-26]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=QyRaERlJt7I>

Byl to právě on „komu se přičítala vina za rozchod rodičů – protože byl pryč... Olga se díky tomu nikdy v životě nezbavila mírně shovívavého postoje k mužům. Jsou prima, dělají život příjemný a zajímavý, ale konec konců na ně není velké spolehnutí. Chvilí jsou, podruhé nejsou, ale je to ženská, kdo zůstává, a kdo se tím pádem musí postarat. To Olga viděla, nebo věřila, že vidí, když jí bylo šest. Dobře si to zapamatovala. Od té doby na sebe totiž všechnu starost o rodinu vzala matka.“ (Kosatík, 2009, s. 9)

„Mně moje máma mimo jiné dala – jako by věnem jakousi dělnickou hrdost, což pro mě znamená jedno: ať už mluvím s kýmkoli, s chudým nebo s bohatým, vždycky ho беру stejně. Buď je to dobrý, nebo špatný člověk. Buď je chytrý, nebo hloupý, ale **na nějaké společenské rozdíly se neohlížím.**“ (Havlová in Freimanová, 2013, s. 25) „Matka, to bylo celé Olžino dětství. Velké modré oči zdědila Olga právě po své matce.“ (Kosatík, 2009, s. 9) Maminka byla jedna z mála zdrobnělin, které Olga v běžné mluvě používala. V novinových rozhovorech Olga častokrát zmiňovala maminčinu starostlivost.

I když měla maminka na Olgu velký vliv, v politickém smýšlení se rozcházely. Olga do ČSM¹⁹ nikdy nevstoupila. Své starší sestře vyhrožovala tím, že pokud bude volit komunisty, nebude jí hlídat její děti. Ani v náboženských věcech matka dcerám příkladem nešla. „V rodině se tradovalo, že do kostela zavítala jen jednou v životě, a to v roce 1969, a sice proto, aby se pomodlila za prohru sovětských hokejistů v zápase s Českoslováky. Což se nakonec stalo.“ (Kosatík, 2009, s. 13). I přesto, že rodina nikterak nábožensky založená nebyla, Olze nebyly křesťanské hodnoty a smýšlení cizí. „Já, ačkoli nejsem člověk nábožensky založený, tak myslím si, že desatero přikázání je taková věc, kterou se vlastně řídím, aniž bych uvažovala o tom, že je to přikázání, protože **je to takový základ**, na který bychom neměli zapomínat.“ (Havlová in dokument „Olga“, 2014)

V neposlední řadě je třeba v souvislosti s matkou Olgy zmínit její nakažlivou vášeň pro divadlo, která výchovu jejích dětí evidentně ovlivnila. U Olgy se to projevilo mimo jiné tím, že se v pubertě pustila do kurzů herectví a aktivně vystupovala v ochotnickém divadle.

Olga vyrůstala v ryze ženské domácnosti, ve které pospolu žily prakticky tři generace. Babička, která dávala na Olgu a jejího mladšího bratra Pepíka pozor přes den, když matka

¹⁹ ÚV ČSM = Ústřední výbor Československého svazu mládeže; Zdroj: Diplomová práce, Československý svaz mládeže jako prostředek ideologického působení na mládež v Brně (1949–1953), autor: Michal Šindlář.

pracovala. Později se zpět k matce do domu v Chelčického ulici přistěhovala i sestra Jarka, která se po rozpadu svého manželství vrátila se svými pěti dětmi.

Naprostou většinu své výchovy Olga posbírala doma nebo na ulici. „Vyrůstala jsem hlavně na ulici, byla jsem divoká a neposlušná. Neuznávala jsem žádnou autoritu. Četla jsem, co jsem chtěla, chodila na nepřístupné filmy.“ (Havlová in Kantůrková, 1980, str. 5) Školní docházku si splnila v obecné škole na Pernštýnském náměstí a dále pak v měšťance v Lupačově ulici. „Chodila jsem do školy za války. Vzpomínám si, že se moc neučilo. Často byly nálety a tak. Ráda však vzpomínám na měšťanskou dívčí školu, kam jsem chodila velice ráda. Byla tam báječná tělocvična, ráda jsem cvičila.“ (Havlová in Měsíčník nejen pro učitele, 1995, str. 3) Oblíbený předmět ve škole byl tedy tělocvik. Naopak němčina se velké oblibě netěšila. „Vzdělání se pro Olgu nikdy neomezovalo na logiku a intelekt, ale bylo záležitostí charakteru.“ (Freimanová, 2013, s 40) Na učení moc nedala, ale zajímala se o kulturu a také ráda četla. „Čtu sice hodně, ale nahodile.“ (Havlová, in Kantůrková, 1980, str. 15) „Ačkoli doma nikdy nebylo peněz nazbyt, maminka s dětmi často chodila do divadla a do kina, a když si Olga našla volnou chvíli, strávila ji nejraději v knihovně.“ (Janovská, 2019)²⁰ „Kuchařky jsou mojí nejoblíbenější četbou. Kuchařku přečtu od začátku až do konce. Vyberu recept a Vašek pak ho uzpůsobí podle vlastní fantazie.“ (Havlová, in Kantůrková, 1980, str. 7) Olga vařila spíše polévky a také pekla koláče.

Olga neměla volný čas, protože se od útlého věku zapojovala do chodu domácnosti i do péče o mladší členy své rodiny. „Tolik dětí, o které jsem se musela starat, mě naučilo fungovat ve ztížených podmínkách, jež vyžadují jednoduchá pravidla.“²¹ „Dělit se je normální; co nemáš rád, nedělej druhému; především jednej rychle a nekomplikuj věci nadbytečným přemýšlením. Byla to nekomplikovaná, neřízená, ale o to účinnější **výchova k altruismu:**

²⁰ Adina Janovská in [online]. [cit. 2019-08-31]. Dostupné z: https://www.krajskelisty.cz/praha/22543-i-bez-skol-obstala-ve-vsech-zivotnich-rolich-se-cti-na-landaka-si-ale-davala-bacha-tajnosti-slavnych.htm?utm_source=www.seznam.cz&utm_medium=sekce-z-internetu

²¹ 1. díl: Příběhy slavných: Olga Havlová [online]. [cit. 2019-08-14]. Dostupné z: https://dvojka.rozhlas.cz/radeji-nevzpominam-pribehy-slavnych-olga-havlova-7607728?fbclid=IwAR2Uy2EfZvNftA4XccxIHZO_Hv7DWe7cl1TATrX49m8mBIHGZpYCNKyYAds

dětem přecházel do krve pocit, který možná nebyly schopny vyjádřit slovy, ale podle kterého se uměly chovat – že je totiž samozřejmé být solidární s druhým. (Kosatík, 2009, s. 24).

„Když se po válce obnovilo skautské hnutí, stala se ze mě nadšená světluška, tak to byl další vliv. Tehdy jsem se v jednom kuse prala s klukama, byla jsem docela číslo, hodně jsem odmouvala, a pak jsem najednou začala konat dobré skutky, což jsem samozřejmě dělala i předtím, ale najednou to bylo takové vznešenější.“ (Havlová in Freimanová, 2013, s. 25)

V patnácti začala podporovat svou rodinu i finančně. Nastoupila totiž do učení v bývalých Baťových závodech. Ty měly provozovny po Praze. Zastávala různé pracovní pozice, ať už za pultem, v účtárně nebo přímo ve výrobě jako opravářka punčoch. Ve výrobě také přišla k úrazu, když se snažila opravit zaseklý lis. „Měla jsem úraz. Ze zvědavosti vlastně, při náhradní práci. Dělník odešel od sekacího stroje, chtěla jsem to zkusit, krájely se zrovna svršky na bačkory.“ (Havlová in Kantůrková 1980, str. 6) „Rozjel se přesně v tu chvíli, kdy pod ním měla, čtyři prsty levé ruky. V nemocnici mohli jenom zastavit krvácení a zašít pahýly.“ (Kosatík, 2009, s. 38) Od té doby mohla Olga Havlová čerpat invalidní důchod, protože ruka byla nenávratně poškozena. S následky zranění se brzy vyrovnala a učila se, jak poraněnou ruku plnohodnotně využívat, např. psala na stroji. O svém handicapu mluvila smířeně, nesentimentálně a nedávala jej na veřejnosti příliš na odiv. Naučila se jej dokonale zamaskovat kapesníkem nebo rukavicí.

Olga Havlová změnila své pracoviště v padesátých letech ještě několikrát a vyzkoušela si různá povolání, např. pracovala jako skladnice nebo v bazaru, a protože ji odjakživa přitahoval svět prken, která znamenají svět, dostala se do Divadla Na Zábradlí, kde pracovala téměř celá 60. léta jako uvaděčka. „Já byla účetní v Bazaru ve Skořepce, nedalo se ve dne pracovat a večer s ním být v divadle. A pak si ještě případně povídat do noci s kamarádama. Na zábradlí potřebovali uvaděčku, vzala jsem to.“ (Havlová, in Kantůrková, 1980, str. 6)

4.2 Olga Havlová, manželka Václava Havla

Olga poznala svého manžela v divadelní komunitě. „Já si vzpomínám docela živě, jak jsem začal s Olgou chodit. My jsme se znali od roku 53 a do roku 56 jsem byl ještě dost stydlivý chlapec a styděl jsem se jí říct, že bych s ní chtěl chodit, tak jsem jí to napsal dopisem. V té

době jsme se ale už vídali každý týden, protože jsme chodili do kavárny Slávie.“ (Havel, 2006)²²

„Vašek začal psát nejdřív verše, to já ráda chodila do divadla, začal se o divadlo zajímat i díky mně.“ (Havlová, in Kantůrková, 1980, str. 7) Nejprve o tři roky mladšího Václava Havla zájem nejevila. Čím více poznávali život toho druhého, tím více se protiklady jejich charakterů začaly přitahovat. Ona hubatá proletářské děvče s praktickým přístupem k životu z chudé dělnické rodiny a on stydlivý intelektuál a bohém z bohaté rodiny se sociálním statutem. „To byl řekněme vztah velmi pevný a dlouholetý, ale velmi takový nesentimentální, nebo nebyl dáván na odiv, ale každý věděl, že k sobě patříme.“ (Havel, 2006)²³ „Máme rádi stejné věci, obrazy například. Smějeme se stejným věcem, štvou nás stejné věci. Oba rádi dobře jíme. Máme společné kamarády. Když jsme se vzali mí kamarádi se stali Vaškovými a Vaškovi mími.“ (Havlová, in Kantůrková, 1980, str. 7) Její praktický přístup k životu údajně dokázal jejího manžela vhodně ovlivňovat. „Myslím, že často pomohla Václavovi orientovat se v lidech.“ (Chramostová a Milota in Černá a Granja, 2013, s. 26) „Jsem přesvědčený, že nebýt Olgy, tak by Vašek nedošel tam, kam došel.“ (Kašpar in Freimanová, 2013, s 85)

To, že nemá Olga akademické vzdělání, bylo trnem v oku pro matku Václava Havla. I přesto, že si její budoucí tchýně pro svého syna představovala jinou životní partnerku, svatba proběhla 9. července 1964 na žižkovské radnici. Jednalo se o prostý obřad, po kterém následoval slavnostní oběd. Téhož dne později odpoledne šli novomanželé pracovat do divadla.

„Každý z nich si ale do toho svazku přinesl i určitý typ jiných lidí, že jo. Víte, a v tom to bylo právě, to je to, co vlastně potom Charta taky byla, že jo. Protože to, koho Olga měla za

²² Václav Havel in [online]. [cit. 2019-08-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10123383458-pribehy-slavných/406235100211008-pani-olga/>

²³ Václav Havel in [online]. [cit. 2019-08-20]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10123383458-pribehy-slavných/406235100211008-pani-olga/>

okruh a koho měl ten Vašek, tak to se právě potom spojilo a dostalo to ten tvar.“ (Milota, 2006)²⁴

Pražské jaro 1968 prožívali manželé Havlovi mimo Československou republiku, konkrétně ve Spojených státech amerických. Po 21. srpnu se oba dva stali aktivními členy československého disentu. Počátkem 70. let byl Václav Havel zatčen a uvězněn. Ve vězení strávil téměř pět let. Olga ho po celou tu dobu podporovala a byla mu oporou. Navíc přebírá skoro veškerou jeho aktivistickou iniciativu. Výrazně se podílela na vydávání samizdatů. Za zmínku stojí především debatní společnost Hrobka, kterou Olga v roce 1981 spoluzakládá a také rok 1979, kdy spoluzakládá Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných.

Největší krizi postihlo manželství v roce 1983. Tou dobou byl Václav Havel vězněn, ale shledal se s Olgou osobně v civilní nemocnici Pod Petřínem, kam byl převezen. Olga měla na srdci závažné sdělení, navázala intimní vztah s hercem Janem Kašparem. Po jistou dobu žili v jakémsi manželském čtyřúhelníku²⁵, protože ani Václav Havel se netajil svými zálety a vedle Olgy měl další partnerku. „I pro většinu nejbližších přítelkyň zůstala Olga Havlová záhadou až do konce svého života; všechno, co věděly o jejím soukromí, vyplývalo z mimochodem pronesených poznámek, které prakticky nikdy nepřerostly v souvislé a otevřené sdělení. Blízkou důvěrnici Olga Havlová neměla; s problémy se naučila vyrovnávat sama a trpěla-li, pak mlčky.“ (Kosatík, 2009, s. 236) „Byla v ní citlivost, kterou skrývala, jako by se za ni styděla.“ (Malý in Černá a Granja, 2013, s. 38)

4.3 Olga Havlová a život na Hrádečku

Hrádeček je usedlost v Podkrkonoší, kterou si manželé Havlovi zakoupili v roce 1967 a pobývali zde prakticky až do roku 1989. „Tady jsem si zvykla po boku Václava se strašně rychle přizpůsobit vlastně každé situaci. Protože takových obrátů a různých situací bylo v našem životě hodně.“ (Havlová in dokument „Olga“, 2014)

²⁴ Stanislav Milota in [online]. [cit. 2019-08-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10123383458-pribehy-slavnich/406235100211008-pani-olga/>

²⁵ [online]. [cit. 2019-08-20]. Dostupné z: https://www.extralife.cz/trendy/prisla-o-ctyri-prsty-na-ruce-nemohla-mit-deti-s-olgou-havlovou-se-zivot-nemazlil_19183.html

I přesto, že měli stále svou adresu v Praze, na Hrádečku trávili prakticky většinu svého času, „tady jsme měli takový byt v Dejvicích, kde jsme nebyli zvlášť moc šťastný. Na tom Hrádečku jsme se cítili volněji, ovšem z toho Hrádečku se zvolna, aniž to někdo naplánoval, stávalo takové centrum, tam vznikala Charta, byly tam ty koncerty Plastiků a scházeli se tam pravidelně spisovatelé. Stala se z toho taková jakási křižovatka.“ (Havel, 2006)²⁶

Finanční tíseň manželé Havlovi neměli, protože Václav Havel byl tou dobou již zahraničně uznávaný autor. Navzdory tomu, že byla jeho tvorba na území českého státu cenzurována, nadále psal. Převážně „do šuplíku.“

V době, kdy byl Václav Havel ve vězení, mu Olga z Hrádečku zprostředkovává kontakt s okolním světem. „Václav sedí i za mě, protože já mám stejné názory.“ (Havlová in dokument „Olga“, 2014) V této době vznikají proslulé „Dopisy Olze“, které byly později zkompletovány, knižně vydány a k literární tvorbě Václava Havla, mimo jeho divadelních her, neodmyslitelně patří. Autor se se svou ženou prostřednictvím dopisů radí a sdílí mimo jiné myšlenky filozofického charakteru. „Jeho Dopisy Olze jsem byla úplně nadšená. Mě na tom zaujal jeho smysl pro absolutní horizont, filozfoval takovým způsobem, že jsem tomu rozuměla, rezonovalo mi, že ten nekonečný horizont může působit skrze člověka.“ (Kriseová in Dražan, Pergler, 2016, s. 83) Především šlo ale o praktické úkoly, které byly třeba na Hrádečku udělat. „Olga dělala tu statkářku, to ona dělala hrozně ráda, tady je statek, tady já jsem statkářka a hlídala to a přitom se dobře bavila.“ (Bělíková, 2006)²⁷

Olga Havlová trávila čas na Hrádečku různě. Byla tvůrčí typ. Když se zrovna nevěnovala fyzické práci a uklízení, plnila manželovy příkazy a samozřejmě také relaxovala. Odpočinek nacházela v četbě nebo v houbaření, ráda podnikala dlouhé procházky do lesa doprovázena pouze svými psy. Samotu a klid střídal bohatý sociální život. Nepřítomnost Václava Havla se snažili kompenzovat svou přítomností blízcí přátelé, paní Olga také hlídala děti uvězněných disidentů. Komunita, která se vytvořila kolem Charty a undergroundu pomáhala Olze snášet břímě a nevoli politického systému, který je měl pod drobnohledem. Prakticky

²⁶ Václav Havel in [online]. [cit. 2019-08-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10123383458-pribehy-slavnych/406235100211008-pani-olga/>

²⁷ Jarmila Bělíková in [online]. [cit. 2019-08-20]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10123383458-pribehy-slavnych/406235100211008-pani-olga/>

žili na okraji společnosti. „My jsme k sobě všichni patřili, to byla taková smečka, ostrov. Dnešními měřítky se vztahy, které mezi námi byly, nedají dost dobře vysvětlit.“ (Vodňanská in Dražan, Pergler, 2016, s. 229) Stát, jakožto společný nepřítel, napomohl vzniku nových přátelství a ta stará se utužovala. „Další jaro navázalo na věci již dané, určené, loňské a vztahy se staly nezpochybnitelnými. Trávili jsme na Hrádečku stále více času, vše se prohlubovalo.“ (Maněnovi in Černá a Granja, 2013, s. 40)

4.4 Olga Havlová, první dáma České republiky

„Já jsem z generace, které lhali o minulosti, bála se budoucnosti a štvála jí přítomnost a já se pak seznámila s Olgou Havlovou a vlastně pod jejím vlivem jsem se ze sametové revoluce vydrápala jako občanka a já už si to nedám vzít.“ (Holubová, 2019)²⁸

Jsme na počátku postkomunistického Československa. Po změně režimu Olga Havlová o post první dámy zájem neměla, ale protože byla neodmyslitelnou součástí Václava Havla a celé věci, kterou pro společnost představovali, situace si to žádala. „Ona se obětovala podobně jako Václav Havel.“ (Třešňák, 2006)²⁹

„Vašek se rozhoduje rychle. Já moc objektivizuji, obracím věc ze všech stran.“ (Havlová in Kantůrková, 1980, str. 9) V nově vznikající politické scéně drží svého manžela nohama na zemi, „Když jsem třeba měl všelijaká důležitá vyjádření, a tak trochu se jako krocan naparoval svou důležitostí, tak ona byla přesně ten, kdo první se mi posmíval a usvědčoval mě.“ (Havel, 1996)³⁰

Ona sama se se svou novou sociální rolí vypořádávala po svém. Žila dál svůj život a konečně měla příležitost cestovat po světě. „Ale co si na Olze nejvíce cením, že nikdy nepodlehla

²⁸ Herečka Eva Holubová in [online]. [cit. 2019-08-20]. Dostupné z: https://video.aktualne.cz/dvtv/proc-volime-babise-nevim-nase-generace-asi-musi-vychcipat-a/r~68e0a670c13911e9bb450cc47ab5f122/?fbclid=IwAR2G0ePdYr_0ckhtP1hbw9dpZfMzpejcwGoFf4k1R-_sU1MgcoCTQb4OdIQ

²⁹ Vlastimil Třešňák in [online]. [cit. 2019-08-20]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10123383458-pribehy-slavnych/406235100211008-pani-olga/>

³⁰ Václav Havel in [online]. [cit. 2019-08-31]. Dostupné z <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1095927644-kalendarium/3153-vyhledavani/?searchType=1&display=2402>

aroganci moci, ani jako první dáma se neprožívala, jednala důstojně, sebevědomě nikoli však okázale.“ (Holubová in Černá a Granja, 2013, s. 24).

Svou energii soustředila do řešení konkrétních problémů, které ji a jejího manžela trápily. S velkým nadšením se pustila do obnovy Pražského hradu, který byl v minulosti komunistickými prezidenty přehlížen a zanedbáván. „Ukázala se tam jako žena s dobrým vkusem, které záleží na tom, aby její muž jako hlava státu měl vytříbené prostředí. Ne přepychové, kde by se dávalo na odívání to či ono, ale aby mělo určitý řád a ducha.“ (Malý in Černá a Granja, 2013, s. 38)

Další vlastnost, která se neodmyslitelně pojí s charakterem Olgy Havlové, je vedle pracovitosti také starostlivost. „Pro Olgu by bylo průšvihem být jenom paní prezidentová, a když teda se octla v této pozici, tak musela mít něco, co bude dělat pro ty druhé.“ (Němcová, 2010)³¹ Navíc tím „*Jak cestovala po České republice, a ti lidé se na ni obraceli jako na ombudsmanku, jak říkala Anna Šabatová*³² *nedávno v nějakém rozhovoru, tak se velmi rychle seznámila s tím, jaký život tady ti lidé s tím znevýhodněním měli, ať už bylo jakékoliv, ne jenom zdravotní, ale i senioři nebo děti z dětských domovů, takže vlastně chtěla pomoci a věděla, že má k tomu nástroj, aby těm lidem pomáhala.*“ (Granja, říjen 2019) Nejen osobně, ale i prostřednictvím poštovní korespondence se na Olgu Havlovou obraceli úplně cizí lidé. Nejčastěji formou dopisu, ve kterém popisovali svou životní trýzeň a žádali ji o pomoc. Ona jejich prosby nepřehlížela. Poradila si s nimi tak, že jejich problémy přijala za své. Nebyla zvyklá špatné věci vytěšňovat z mysli, ale naopak je řešila. Viděla jistou šanci, jak z pozice první dámy Československé a později České republiky pomáhat těm, co to skutečně potřebují. „Ona byla, spíš bych řekl, takovou jakousi mravní jistotou, v tom prostředí nebyla žádným ideologem, či politicky profilovanou osobou, ale dovedla naopak velmi přesně vycítit, kdo moc žvaní nebo kdo se vytahuje nebo kdo je trošku příliš pyšný anebo zase naopak příliš skromný, takové to elementární lidské citění.“ (Havel, 2006)³³ „*To*

³¹ Dana Němcová in Události komentáře [online]. [cit. 2019-10-15]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1311195-lucerna-hosti-vystavu-fotografii-o-olze-havlove>

³² Mgr. Anna Šabatová narozena v Brně 23. 6. 1951, veřejná ochránkyně práv, historicky první žena u nás ve funkci ombudsmana.

³³ Václav Havel [online]. [cit. 2019-08-20]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10123383458-pribehy-slavnych/406235100211008-pani-olga/>

*není jenom můj osobní dojem, ale myslím si, že je to dojem z většiny videí, nebo s každým, se kterým komunikuji, že je to **velká morální autorita** musím říct. I když jsou dneska takové jako nehezké výkřiky vůči osobě Václava Havla, tak nikdy jsem nezavadila o to, že by někdo hovořil nehezky o Olze Havlové.“ (Granja, říjen 2019)*

*„Hlavně Olga chtěla prostě něco udělat, nechtěla dělat jako že když je první dáma, že bude dělat charitu. Ona vůbec nesnášela, když se o ní mluvilo jako o první dámě. Toho se vystříhejte, ano? Ona měla takový vzor paní Hanu Benešovou. A byla by bývala ráda, kdyby se jí říkalo paní Olgo. Víte, dneska kdekdo o ní řekne jako první dáma. Ne. **Ona ze sebe nic nedělala.**“ (MUDr. Černá, listopad 2019)*

4.5 Uznání pro paní Olgu Havlovou

Olga Havlová si byla dobře vědoma jedné věci, a to, že je třeba systémové změny. Stát nemůže podat pomocnou ruku všem těm, kteří to potřebují, ale jiný člověk ano. „Paní Olga byla ještě nesmírně zasloužilá v tom, že jako první uvedla do té role první dámy také charitativní aktivity. Paní Olga nastolila ten vzor, který potom všechny další první dámy od ní odvozovaly, každá současná první dáma nejenom česká, ale i slovenská si založila vlastní nadaci nebo s manželem a provozovali charitativní činnost, protože to patří k té tradici, kterou Olga založila.“ (Špaček, 2018)³⁴ „**Ona nedělala charitu, přála si změnit systém sociálních služeb.** Aby lidé znevýhodnění postižením, nemocemi, sociální izolací měli šanci vrátit se do společnosti. Dnes se o to zasazuje Evropská unie, která myšlenku integrace podporuje, paní Olga měla tuto ideu už před více než dvaceti lety. Bylo jí líto lidí, kteří jsou nuceni žít za zdmi ústavů a nemají možnost prožívat pospolitost s ostatními, se svými rodinami. Měla jsem velmi podobný postoj, hodně rychle jsme se spolu shodly.“ (Černá, 2014)³⁵ „Udělal na mne velký dojem, že svůj úkol první dámy spatřovala především v tom,

³⁴ Ladislav Špaček in [online]. [cit. 2019-08-20]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/onadnes/vztahy-sex/zeny-z-hradu-olga-havlova-a-jeji-zivotni-osud-prvni-dama-havel.A181026_093721_spolecnost_pet

³⁵ MUDr. Milena Černá in [online]. [cit. 2019-11-04]. Dostupné z: <http://www.ibestof.cz/neziskove-organizace/mudr.-milena-cerna-%E2%80%93-predsedkyne-vyboru-dobre-vule-%E2%80%93-nadace-olgy-havlove-.html>

že se nasazovala pro neprivilegované lidi a pomáhala jim.“ (Gruša in Černá a Granja, 2013, s. 20)

Výsledky její práce na sebe nenechaly dlouho čekat a přitahovaly pozornost lidí uvnitř českého státu i za jeho hranicemi. „V prosinci roku 1991 dostala Olga Havlová norskou cenu Žena roku – v Norsku jí říkají Salašnice roku, neboť vyznamenána je záslužná a náročná práce žen, které musely jako každá správná salašnice prokázat samostatnost a mimořádné schopnosti.“ (Freimanová, 2013, s. 45). Později v roce 1995 přebírá dětskou cenu Baronka ze Země všech časů v Nizozemí. Na domácí scéně téhož roku přebírá medaili Přemysla Pittra jako „Žena roku 1995 České republiky“.³⁶

Tou dobou byla již Olze Havlové diagnostikována rakovina a její zdravotní stav se horší. „O Olžině nemoci jsem toho moc nevěděla. Olga o ní prostě nemluvila. Akorát jednou, když jsem za ní přišla, se strašně smála a řekla mi: On žádný ten chlap nepozná, že mám na hlavě paruku.“ (Pešková in Černá a Granja, 2013, s. 43) Odmítala se léčit v kvalitních zdravotnických zařízeních v zahraničí. „Patřila k ženám, které jsou zvyklé starat se o druhé do té míry, že jim vlastní hrdost nedovolí, aby, potřebují-li to samy, též přijaly dobrodiní cizí péče.“ (Kosatík, 2009, s. 316). Pracovní program byl postupně omezován a regulován na ty nejdůležitější povinnosti. Léčba upoutala Olgu Havlovou na nemocniční lůžko. V těchto chvílích se o ni starala Eliška Hranáčová, která s ní trávila prakticky veškerý volný čas a ošetřovala ji.

Řád Tomáše Garrigua Masaryka za vynikající zásluhy o demokracii a lidská práva byl Olze Havlové propůjčen až po její smrti v roce 1997.³⁷ Zemřela v sobotu 27. ledna 1996 u sebe v ložnici v pražské Dělostřelecké ulici.³⁸ „Mně to bylo líto, že Olga by měla umřít v nemocnici,

³⁶ [online]. [cit. 2019-09-03]. Dostupné z: <https://www.oajl.cz/index.php?stranka=olga-havlova>

³⁷ [online]. [cit. 2019-08-26]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/lide/pohnute-osudy-zena-do-nepohody-ktera-nechtela-byt-na-ocich-olgu-havlovou-udolala-rakovina.A150716_205355_In_domov_gib

³⁸ [online]. [cit. 2019-08-26]. Dostupné z: https://www.lifee.cz/trendy/prvni-dama-olga-havlova-byla-vasniva-houbarka-a-nebrala-si-servitky_2983.html?utm_source=Facebook.com&utm_medium=Social-

a tak jsem poprosila pana profesora Klenera, aby ji pustil domů a přemluvila jsem Václava, aby to učinil.“ (Černá, 2006)³⁹

„Olga Havlová neustávala ve své činnosti ve prospěch VDV, přestože věděla, že je vážně nemocná. Kromě jejích nejbližších ani spolupracovníci v Nadaci neměli představu, jak velice závažný je její zdravotní stav. Když v lednu 1996 své nemoci podlehla, zasáhlo to doslova celou českou společnost, pochopitelně včetně samotného VDV, jeho spolupracovníků, dobrovolníků, partnerů a dárců, z nichž mnozí byli navázaní přímo na paní Olgu. Stejně ohromeny byly také sesterské organizace VDV v zahraničí, a proto všichni ve VDV ocenili, že ani po odchodu paní Olgy neustaly se svou činností. Jako by se o to více snažily vyplnit těžkou ztrátu, kterou VDV utrpěl.“ (Černá in Šatavová, Černá, 2017)

³⁹ MUDr. Milena Černá in [online]. [cit. 2019-08-26]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10123383458-pribehy-slavnych/406235100211008-pani-olga/>

4.6 Život Olgy Havlové v letopočtech (1933–1996)

- 1933 narození Olgy Šplíchalové na Žižkově v Praze (válečné období prožívá právě zde)
- 1948 odmítá vstoupit do Pionýra i Československého svazu mládeže
- 1948 vyučila se v Baťových závodech, kam nastoupila do zaměstnání
- 1953 seznámení s Václavem Havlem v kavárně Slavia
- 1961 nastupuje do Divadla Na Zábradlí, kde působí do roku 1969
- 1964 svatba s Václavem Havlem
- 1967 manželé Havlovi kupují chalupu na Hrádečku
- 1968 pražské jaro prožívají manželé Havlovi v USA
- 1977 Třetí festival druhé kultury, tedy českého undergroundu, který se konal na Hrádečku
- 1979 uvěznění manžela, téhož roku přebírá Olga Havlová iniciativu na vydávání samizdatové edice Expedice. Olga je vystavována politické represí
- 1989 Olga Havlová první dáma Československa
- 1990 Olga Havlová zakládá Výbor dobré vůle
- 1991 Olga Havlová přebírá prestižní ocenění norské nadace „Žena roku 1991“
- 1992 zaregistrovaný kombinovaný název Nadace Olgy Havlové, Výbor dobré Vůle – Nadace Olgy Havlové
- 1995 Olga Havlová přebírá medaili Přemysla Pittra, téhož roku vyhrává cenu „Žena roku 1995“ dalším oceněním je nizozemská cena „Baronka ze Země všech časů“
- 1995 Výbor dobré vůle – Nadace Olgy Havlové uděluje první cenu Olgy Havlové
- 1996 úmrtí Olgy Havlové
- 1997 Řád Tomáše Garrigua Masaryka za vynikající zásluhy o demokracii a lidská práva in memoriam

5 Výbor dobré vůle – Nadace Olgy Havlové

Následující kapitola se zabývá charitativní činností, které se Olga Havlová po roce 1990 věnovala. První krok ke vzniku Výboru dobré vůle jako nadace udělala Olga Havlová právě tím, že nebyla lhostejná ke svému okolí.

Uvedla věci do pohybu a zajišťovala jejich řádné fungování. Sama se angažovala v činnosti tím, že sháněla sponzory a propojovala okolí kolem sebe, čímž se podílela na vytváření komunity lidí, kteří sdíleli podobný životní osud. Radila se s odborníky, jak jedincům pomoci, a plánovala další postupy, které by prospěly celé společnosti.

Zásadním způsobem se zasadila o vytvoření prostoru pro neziskové organizace. „Olga Havlová, v roce devadesát, když vznikl Výbor dobré vůle, tak Olga Havlová přinesla vlastně tenhle koncept jako jedna z prvních do České republiky. To nastavení té její organizace, Výboru dobré vůle ve smyslu, že chtěli odvádět profesionálně práci, že chtěli opravdu odpovědně posuzovat to zaměření podpory, zároveň i ten přístup, kdy se snaží podporovat aktivity, které jiné organizace v České republice nemohli podporovat nebo jiná zařízení, tak to si myslím, že **to tady opravdu ten český neziskový sektor poznamenalo** a samozřejmě se nedá také přehlédnout to, že jak jsem zmiňoval na začátku, že Olga Havlová sem přinesla to, že jako první dáma tu tradici, která byla běžná v západní Evropě a v Americe, že jako první dáma se rozhodla podporovat neziskové organizace a vykonávat charitativní činnost.“ (Bash, 2010)⁴⁰

⁴⁰ Robert Bash, výkonný ředitel Open Society Foundations in Události komentáře [online]. [cit. 2019-10-15]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1311195-lucerna-hosti-vystavu-fotografii-o-olze-havlove>

5.1 Přístup Olgy Havlové k lidem s postižením

Přístup Olgy Havlové k lidem s nějakým druhem postižení nejlépe shrnuje její odpověď na otázku, kterou jí v kulturním domě při příležitosti setkání s občany, položil jistý lékař. „Jak se zotavujete po těch těžkých dnech, kdy se setkáváte s ubohými, všelijak postiženými lidmi? Posloucháte uklidňující hudbu? Nebo relaxujete jinak?“ Odpověď přišla prakticky okamžitě a bez zaváhání. „Mně nevadí stýkat se s lidmi postiženými, mně vadí stýkat se s lidmi bezcharakterními,“ (Freimanová, 2013, s. 178)

*„To potom říkaly i děti, které vyrůstaly na Hrádečku, ona se ke všem chovala jako k sobě rovným. Takže nečinila žádné rozdíly, jestli je to dítě, člověk s postižením nebo někdo jiný. Ona, to je velmi zajímavé, se jich **vůbec nebála**. Což v té době, když se stala první dámou a teprve se začala ta témata otvírat a artikulovat ve společnosti, tak lidé nevěděli, jak se k nim mají chovat. To byla novinka, takže se báli, styděli se k nim chodit, ale ona to takhle vůbec nevnímala. Paní doktorka Černá mi vyprávěla, že neměla problém bezprostředně komunikovat s lidmi s mentálním postižením, což je určitě ještě těžší překonat ten svůj vnitřní ostych.“* (Granja, říjen 2019)

Olga Havlová se celý život setkávala s přetvářkou, s lidmi, kteří se směrem nahoru chovali zdvořile a arogantně k lidem bez postavení. To Olga Havlová upřímně nesnášela, „od mládí měla vypěstovaný velmi silný cit pro každý falešný tón a každý patos.“⁴¹ „Ona neměla ráda lež, neměla ráda faleš, neměla ráda přetvářku a podle toho se také chovala a **dokázala se zastávat slabých**, a to byl ten důvod, proč chtěla dostat lidi z ústavů a vytvořit jim dobré podmínky srovnatelné se životem jiných lidí atd.“ (MUDr. Černá, listopad 2019)

Lhostejnost se jí protivila zrovna tak, jako se jí protivilo nepoměrné milosrdenství. „Lidi, který mají nepřiměřený soucit, tak těm říkám, že pašou dobro, to jsou lidi, kteří jsou dojatí, když vidí někoho postiženého, to není potřeba. Člověk musí myslet na to, jak pomoci.“ (Havlová in dokument „Olga“, 2014)

⁴¹ [online]. [cit. 2019-08-31]. Dostupné z: https://www.krajskelisty.cz/praha/22543-i-bez-skol-obstala-ve-vsech-zivotnich-rolich-se-cti-na-landaka-si-ale-davala-bacha-tajnosti-slavných.htm?utm_source=www.seznam.cz&utm_medium=sekce-z-internetu

Olga Havlová mluvila přímo k věci a pokud možno narovinu. Snažila se záležitost vyřešit ke spokojenosti zúčastněných stran a neplýtvala časem. „Měla ojedinělý dar nebo schopnost – podle toho, jak to kdo vnímá – velice rychle odhalit skutečný stav „věcí“ a velmi trefně jej i slovy vyjádřit.“ (Kuchařík in Černá a Granja, 2013, s. 34) „Se svými přáteli a spolupracovníky totiž začínala nenápadně měnit poměr mezi státním, veřejným a soukromým, mezi ziskem a charitou, mezi státem a občanskou společností. Svým nenapodobitelným způsobem pomáhala svému okolí **uvědomovat si, co znamená být občanem v demokratických poměrech.**“ (Havel in Černá a Granja, 2013, s. 6)

„Mnoha lidem otevřela oči a ukázala, jak funguje skutečná charita bez postranních úmyslů a touhy zalíbit se.“ (Auředníková in Černá a Granja, 2013, s. 8) Osobitost jejího charakteru působila na okolí různě. „Když jsem potkala Olgu, můj první dojem z ní byl, že je chladná a není emotivní. V tom ale byla její síla. Moc toho nenamluvila, ale konala a byla nesmírně spravedlivá.“ (Čáslavská, in Černá a Granja, 2013, s. 12)

Spravedlnost se ve výpovědích přátel Olgy Havlové v souvislosti s její osobou objevuje častokrát. To, jak Olga Havlová chápala pojem spravedlnost v demokratické společnosti a jak jej uplatňovala v praxi, výborně demonstruje další vzpomínka paní Čáslavské. „Vzpomínám si na jeden dopis, ve kterém rodiče nemocného chlapce prosili o pomoc. Psali, že mají chytrého kluka, který je ale malého vzrůstu, a že jeho zevnějšek ruší sebevědomí chlapce a neumocňuje moudrost, kterou chlapec v sobě má. Zjistili, že v cizině lze zakoupit růstový hormon, a prosili, zda by Výbor dobré vůle ho pomohl zaopatřit. Olga tehdy řekla, že je to vážné, že to chápe z hlediska sociálního, ale že ten lék pak musí být volně dostupný všem potřebným. A následovala jednání s ministrem zdravotnictví.“ (Čáslavská in Černá a Granja, 2013, s. 12)

To, že byla Olga Havlová spravedlivá a měla dobrý odhad, mi ostatně potvrdila i paní doktorka Černá. „*Já bych to o ní řekla taky, ona neměla nějaké své oblíbenice, které by protěžovala. Ona se chovala ke všem tak jako stejně, jako by si všichni zasloužili stejnou pozornost, s tou výjimkou, že nelžou a nejsou falešní. Nepřetvařují se. Ona se nechtěla bavit s těmi lidmi, kteří byli nějak mravně narušeni, a dala jim to najevo. Měla bystrý úsudek, dokázala ty lidi odhadnout.*“

Ona prostě když už se vydávala někam na cesty, tak někam kde něco potřebovali, nebo něco založili nového, měli novou metodu sociální práce nebo ji zvali, aby se přijela podívat, jak opravili ten dům a jak to slouží těm dětem. Napsali, že potřebují skleník na Moravě v Topolanech, to bylo takové její oblíbené místo, Olomouc Topolany. Tam jezdila velmi ráda a vždycky jezdila dodávkou, aby se tam vešly nějaké hračky nebo pomůcky, co tam vezla.

*Ona se nikdy ničím nechlubila, když jsme přijeli do Topolan. Tak tam paní ředitelka nechala připravit takovou hromadu rakviček, protože věděla, že Olga má ráda rakvičky. Olga si vzala jednu. „Prosím Vás, vezměte si víc, paní Olgo, ještě Vám zabalíme s sebou.“ Ona říká, já už jsem měla, děkuji. **Ona byla prostě skromná** i ve vystupování, v oblékání, v těch svých životních potřebách.*

*Jednou jsme se vraceli a Olga si chtěla koupit na pumpě vodu a já jí říkám: „Já ti ji koupím.“ A ona: „Ne, já si ji koupím sama.“ Tak tam stála tu frontu a koupila si tu vodu, a když vycházela, tak tam byla nějaká paní a ta povídá: „Dobrý den, paní Havlová, to jste opravdu vy? Já, když jsem Vás viděla vystupovat z té dodávky, tak jsem si myslela, že to je nějaká vaše dvojnice.“ Ona nechtěla mít žádné výhody pro sebe. **Ona se ztotožňovala s těmi lidmi, kteří nebyli zrovna významní, obdarovaný nějakými schopnostmi.** Ona, když přišla do toho ústavu sociální péče, kde byly lidé s mentálním postižením, tak ona se od nich nechala objímat. Ona jinak neměla moc ráda tělesný kontakt. Nebo od těch dětí, které byly na vozíku, ona se od nich nechala objímat a líbat a prostě jako kdyby to byl její svět. **A proto ona tak rozuměla tomu,** a proto to bylo tak nadčasové, protože ona k nim nepřistupovala jako milosrdná dáma nějaká. **Ona k nim přistupovala jako k sobě rovným.** A dokonce si myslím, že tam se uvolnila lépe než na nějaké recepci.“ (MUDr. Černá, listopad 2019)*

„I když navenek působila uzavřeně, obdivovala jsem ji, jak se vždy celá rozzářila při styku s dětmi, nemocnými, postiženými lidmi při návštěvách v dětských domovech a sociálních ústavech.“ (Prausová in Černá a Granja, 2013, s. 46). „Děti ji vždycky obklopily, byla jsem překvapená, jak přirozeně si s nimi rozuměla, Ptávaly se jí, kde nechala svého Havla.“ (Dvořáková in Černá a Granja, 2013, str. 16)

5.2 Vznik Výboru dobré vůle

Vyspělost státu neodráží pouze kvantitativní data ekonomického charakteru a rétorika politiků. Říká se, že vyspělý stát se pozná podle toho, jak se dokáže postarat o své seniory a znevýhodněné občany, a zrovna tak má jistý výpovědní charakter to, jak stát dokáže stírat sociální rozdíly mezi žáky na školách.

Nedostatků v sociální politice socialistického státu bylo nespočet. „V systému plánovaného hospodářství se dostávaly do rozporu požadavky na rozvoj socialistické sociální péče s úkoly ryze hospodářského a politického charakteru.“ (Titzl, 2001, str. 179)⁴²

Totalitní režim nikterak nerespektoval individuální potřeby jedince. Namísto toho bylo autoritativně rozhodováno o životě druhých. „O tom, co se s postiženým člověkem bude dít, tedy jak bude do společnosti „začleněn“, rozhodoval stupeň jeho defektnosti, nikoliv jeho předpoklady a schopnosti či potřeby.“ (Titzl, 2001, str. 173)⁴³

V roce 1990 se politická situace změnila a Československo se otevírá světu. V ovzduší se namísto bezmoci vznáší naděje a touha dělat věci jinak, lépe. Konečně je možné diskutovat o sociální politice státu a realizovat náměty, které vznikaly pod taktovkou Charty 77. „Věříme, že i když současný konzumní svět citelně chladne, najde se pořád dost lidí, kterých se lidské utrpení a trápení dotýká a cítí i svou spoluzodpovědnost. Takové voláme na pomoc.“ (VDV, Výroční zpráva 1990, s. 14)

„Ona nikomu nic nevnucovala, ti lidé sami jí měli říct, co potřebují a takhle založila tu nadaci. Samozřejmě, že ti lidé, kteří měli své děti v ústavech, tak se sem tam začali sdružovat⁴⁴ a vytvořili první občanská sdružení, která ty děti brala z ústavů a zřizovali tzv. stacionáře nebo zařízení pro denní pobyt lidí s určitými problémy a takhle vlastně se tu

⁴² Boris Titzl, O POSTAVENÍ ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÝCH OBČANŮ VE SPOLEČNOSTI TOTALITNÍHO REŽIMU (Příspěvek k nedávné minulosti) [online]. [cit. 2020-04-26]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/4678333-O-postaveni-zdravotne-postizenych-obcanu-ve-spolecnosti-totalitniho-rezimu-prispevek-k-nedavne-minulosti.html>

⁴³ Boris Titzl, O POSTAVENÍ ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÝCH OBČANŮ VE SPOLEČNOSTI TOTALITNÍHO REŽIMU (Příspěvek k nedávné minulosti) [online]. [cit. 2020-04-26]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/4678333-O-postaveni-zdravotne-postizenych-obcanu-ve-spolecnosti-totalitniho-rezimu-prispevek-k-nedavne-minulosti.html>

⁴⁴ Zákon o sdružování občanů č. 83/1990 Sb.

objevily zárodky občanské společnosti. To byly první akty občanského smýšlení a rozhodování občanů samých. A to se tak mozaikovitě šířilo po celé republice a Olga tomu velmi fandila a velmi ráda navštěvovala všechna ta zařízení. My jsme byly něco jako kmotři toho. Olga sledovala ten vývoj a velice fandila tomu, aby se občanská sdružení starala o děti. Dala jim rehabilitaci, výuku a všechny ty věci, kterých se jim předtím nedostávalo.“ (MUDr. Černá, listopad 2019)

Sociální útisk negativně formoval smýšlení lidí dlouhých čtyřicet let komunistické vlády, ale добрota z lidských srdcí nevymizela. Teď byl ten správný čas uvést demokratické principy do praxe. Vize vysoce morální civilizované společnosti nebyla nikdy blíž. Záležitosti, které národ trápí, jsou veřejně diskutovány a začínají se prolínat s kulturním životem.

Primárně bylo nutné vyrovnat se s minulostí. „Víme, že se nedá přes noc odstranit všechno neblahé dědictví, ale je dobře, že se na něj jen nevymlouváme a snažíme se podle svých sil pomoci situaci změnit, lidi handicapované začlenit do života a odstranit tak nerovnost a nespravedlnost mezi námi – lidmi.“ (Výroční zpráva VDV 1990, s. 5)

Na morální vědomí společnosti zapůsobilo i to, že se poodhalovaly skutečnosti, které byly za minulého režimu tabuizovány a které se mlčky odehrávaly za zdmi ústavů či jiných zařízení. „Nejenže jsme nebránili naše bezbranné, ale připravili jsme i sami sebe o nejušlechtilejší pocit – pomáhat, sdílet s druhým jeho starosti. V žádné civilizované společnosti se stát nedokáže o své postižené občany postarat sám. Všude na světě se lidé sdružují na pomoc. Pořádají sbírky, organizují koncerty, výstavy, sportovní a jiné akce, jejich výtěžek věnují na humanitární účely. I v našich zemích chceme probudit schopnosti humánního jednání společnosti. **Musíme se učit opravdovému lidství**, které je smyslem života.“ (Výroční zpráva VDV 1990, s. 4)

V české společnosti se probouzí solidarita. „*Já, ačkoli bych si neměla vůbec stěžovat. Protože od té doby, co se pohybuji s chodítkem čtyřkolovým, tak si musím často nechat pomoci a často mi i lidé také pomáhají a já jsem za to vděčná, je to vlastně takové pozitivní na tom handicapu, který mám, že mi lidé pomáhají a já si to užívám.*“ (MUDr. Černá, listopad 2019) Je to jakýsi test lidské vzájemnosti a pomoci. Výrazné znamení proměny společnosti. Lidé se zdravotním postižením už nejsou přehlížený problém, který tehdejší

režim řešil tím, že potřeby menšin, které byly v rozporu s ideologií státu, tvrdě potlačoval a jedince se zdravotním postižením izoloval, pryč z očí veřejnosti. Sejde z očí sejde z mysli.

V tehdejší Československu bylo bezmála milion obyvatel, kteří potřebovali pomoc, protože nebyli schopni se o sebe postarat sami. Jednalo se o lidi s mentálním, tělesným či smyslovým postižením, ale hovoříme tu i o lidech s jiným těžkým onemocněním a v neposlední řadě také o seniorech. „Protože by Olga Havlová nebyla sama takové množství proseb nikdy schopna obsáhnout, zvažovala založení menší organizace, která by si kladla za cíl: „zviditelnit všechny tyto trpící lidi, zrušit pokrytectví, kterým byli obklopeni a v němž po mnoho let žili, a zároveň uvést do pohybu řeku lidské solidarity a soucitu.“ (Kosatík, 2009, s. 304)

Z podnětu manželky prezidenta republiky paní Olgy Havlové vznikl Výbor dobré vůle s působností v Čechách, na Moravě a Slovensku. „Když jsem ji v duchu zprostila titulu první dámy ve státě, zůstala tu sympatická, ustaraná a skromně oblečená žena, s kterou v ten moment všichni přítomní chtěli hovořit.“ (Červenková in Freimanová, 2013, s. 17)

„Myslím si, že ona tím, jak zůstávala svá..., tím že zůstávala sama sebou, to byla její velká síla. Nikdy se nenechala zmást nějakými lichotkami, takže nikdy nesklouzla k něčemu, co by vedlo k nějakým pochybným aktivitám. Opravdu dokázala lidi dost dobře odhadnout. Všichni říkají, že byla nesmírně praktická, ale z mého pohledu to je i nesmírné vizionářství, protože ona dokázala tu svou Nadaci pojmut tak, že ten její odkaz je třicet let po jejím založení pořád aktuální. I taková drobnost, že přemýšlela, kde bude mít ta Nadace sídlo, na Hradě nechtěla být, protože věděla, že i ta její funkce první dámy je dočasná a chtěla dát Nadaci pevné zázemí. Tím, že máme kancelář na Senovážné, to si myslím, že je taky její velká prozřetelnost, která se odvíjí z té její praktičnosti, protože ona hledala to nejpraktičtější řešení. To je jenom taková drobná ukázka toho, jak ona uvažovala a že to má dopad i třicet let poté, co založila tuto nadaci.“ (Granja, říjen 2019)

Jako klíčová se pro vznik organizace jeví statní návštěva v Kanadě. Jistý p. Velan přislíbil Olze finanční dar v hodnotě sto tisíc dolarů. „Jak mi paní Olga později sama řekla, můj dar ji inspiroval k založení Výboru dobré vůle.“ (Velan in Černá a Granja, 2013, s. 68) „Takže dopisy našich občanů s prosbami o pomoc, tahle konkrétní nabídka pana Velana a také to, že Charta se už dříve zabývala otázkami sociálními a ekologickými, spolu dohromady

ovlivnily založení Výboru.“ (Havlová in Freimanová, 2013, s. 172). Olga nejprve svolala své přátele na privátní schůzku do bytu v Praze. Jedním z přátel byl i nevidomý Klement Lukeš nebo Jan Kašpar. „To už jsem byl na vozíku a na vlastní kůži si užíval „vstřícnosti“ tehdejšího režimu k handicapovaným lidem. Byl to trvalý souboj od jednoho problému k druhému, od jedné překážky k druhé. Olga to věděla a zdálo se jí dobrý využít svých zkušeností a začít s tím něco dělat“ (Kašpar in Freimanová, 2013, s 84)

„Myslím si, že ji k tomu vedlo to, že chtěla tu svoji pozici využít k něčemu užitečnému. V té době se celkem rychle seznámila zejména s tradicí prvních dam ve Spojených státech, byla v kontaktu s kanadským průmyslníkem Karlem Velanem, který jako první přispěl velkým darem tady na pomoc sociálně potřebným. Takže to byly takové impulzy, že ona i když třeba nechtěla být tou první dámou, ale stala se jí a svoji pozici využila k něčemu dobrému.“ (Granja, říjen 2019)

„Výbor dobré vůle byl registrován ministerstvem vnitra dne 12. dubna 1990.“⁴⁵ Tým na počátku čítal zhruba deset lidí a nespočet dobrovolníků.

5.3 Cíl Výboru dobré vůle – Nadace Olgy Havlové

„Lidská práva, ta vlastně prostoupila všechny programy Výboru dobré vůle od začátku až do konce. To bylo to hlavní téma.“ (Černá, 2019)⁴⁶ „Změnilo se hodně. Pro mě je veliký pokrok, že se lidem se zdravotním postižením neříká „mentálové“, „mrzáci“ nebo tak podobně jako se jim říkalo za socialismu. Věřte mi, že ještě na začátku devadesátých let jsem ty pojmy slyšela. To bolelo.“ (Černá, 2019)⁴⁷ Správná terminologie je principiální. „Ohleduplný pojem v sobě obnáší také ohleduplný přístup.“ (Černá, 2020)⁴⁸ Demokracie

⁴⁵ [online]. [cit. 2019-08-27]. Dostupné z: <http://www.vdv.cz/o-nadaci/historie-nadace/>

⁴⁶ MUDr. Milena Černá in [online]. [cit. 2019-11-20]. Dostupné z: http://www.tvnoe.cz/porad/26044-kulaty-stul-obcanska-spolecnost-zije?fbclid=IwAR2zpk4pR40cV-eYbenhhHG4_bHF--8ANcn-0Ye47QmTTXKFDV9Wi1e3Z8M

⁴⁷ MUDr. Milena Černá in [online]. [cit. 2019-11-20]. Dostupné z: http://www.tvnoe.cz/porad/26044-kulaty-stul-obcanska-spolecnost-zije?fbclid=IwAR2zpk4pR40cV-eYbenhhHG4_bHF--8ANcn-0Ye47QmTTXKFDV9Wi1e3Z8M

⁴⁸ MUDr. Milena Černá in Magazín Městské části Prahy 1, březen 2020, str. 25 [online]. [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: https://www.praha1.cz/app/uploads/2020/03/JEDNA_final-nahled.pdf?fbclid=IwAR2Pu4CWwJA7AHCLHdqyyV76NCbLFjB0A9VvCDHa3EFXpGwTQR1U_sLcll

bohužel není zárukou ohleduplného přístupu, ale práva, které nám zaručuje Ústava, nebyla vždy takovou samozřejmostí.

„Já si myslím, že za těch třicet let jsme se hodně posunuli, jak ty počátky, kdy lidé, kteří měli nějaké zdravotní znevýhodnění, byli zavřeni v ústavech. Nebyli vidět ani na ulicích, nemohli chodit do školy nebo do práce, tak je to obrovský posun. Dnes je to naprosto běžné, že na základní škole mají spolužáka, který je na vozíku. Samozřejmě pořád narážíme na to, že se dosáhlo nějakého zlepšení, tak mám pocit, že se vracíme zpátky. Už jenom ta negativní kampaň, která se týkala inkluze, což bylo úplně absurdní. Strašně se to vyhrotilo, ti novináři, jak hledají senzační témata, tak to postavili úplně špatně. Namísto toho, aby ta veřejnost byla edukována, vedena k tomu, že je to potřeba, že je to normální, že z toho těží nejenom ti lidé, co mají postižení a jsou integrováni, ale těží z toho i ta většinová společnost, protože se učí toleranci. Takže se to vyhrotilo do takového negativního směru.

Olga Havlová si tehdy vytyčila za cíl pomoci k integraci lidem, kteří jsou jakýmkoliv způsobem znevýhodnění, ať to je zdravotní znevýhodnění nebo jsou v nějaké sociální nouzi. I když ten cíl nebo to poslání pořád držíme, tak ta praktická stránka se hodně vyvíjí a mění se podle toho, v jaké situaci se naše společnost aktuálně nachází. Takže si myslím, že jsme docela dynamičtí a jsme schopni reagovat na aktuální potřeby.

Pořád jsou oblasti, které jsou tabuizované, zanedbávané. Bezdomovectví, duševní onemocnění, zadluženost, chudoba. To jsou těžká témata, se kterými se ta společnost musí poprat. To je hrozně důležité, všichni to víme, to se cituje stokrát na různých konferencích nebo v člancích, že zralost společnosti se pozná hlavně podle toho, jak se staráme o ty nejslabší. Takže ještě nejsme úplně zralí.“ (Granja, říjen 2019)

Hlavní cílem organizace bylo od počátku nejen humánně ovlivňovat a rozvíjet společnost, ale také usilovat o respektování práv postižených spoluobčanů a aktivně prosazovat změnu postoje společnosti směrem k menšinám, zejména k postiženým lidem. Olga od počátku navázala úzkou spolupráci s Radou pro humanitární spolupráci, s Nadací Občanského fóra i s Nadací Charty. I přesto, že nechtěla být aktivní na poli české politiky, intervenovala do ní a „Systematicky navštěvovala tehdejší ministry práce a sociálních věcí, zdravotnictví a školství.“ (Freimanová, 2013, s. 181)

„Pane ministře, podpořte ta občanská sdružení. Milostivá paní, tady chodí všichni pro peníze a vy mi řeknete: podporujte občanská sdružení. Ale paní Olga věděla, proč to dělá, protože věděla, že ta pomoc z té strany občanských sdružení je jakoby lidštější, příjemnější, je více na člověka zaměřená než na nějaké ekonomické parametry.“ (Černá, 2019)⁴⁹

Výbor dobré vůle se od počátku zabývá problematikou zdravotnictví, která má jistý přesah do sociální sféry a ta je neodmyslitelně spojena se školstvím. Humanitárními programy a projekty je podporováno vzdělávání i ochrana lidských práv. Olga Havlová věřila, že stát bude v budoucnu disponovat většími prostředky jak na národní, tak federální úrovni a také se upraví některé zákony tak, aby se mohly jednotlivé organizace specializovat v určité oblasti a tím práci zefektivnit.

Hrdinová (2013) ve své bakalářské práci tvrdí, že do roku 2007 byla nejvýznamněji podporována právě oblast zdravotnictví. Výjimku tvoří rok 2002. V tomto roce Nadace vyslyšela slova tehdejšího prezidenta Václava Havla a směřovala své prostředky k pomoci lidem zasaženým povodní. *„Je zajímavé, že když nastane živelná katastrofa jako zemětřesení někde ve světě nebo povodně na Moravě, tak se lidé mobilizují, **najednou začínou uvažovat jinak, ale jakmile to pomine...**“* (MUDr. Černá, listopad 2019)

„Velké povodně v roce 1997 na Moravě byly provázeny atmosférou spolupráce všech politických sil. Uvítal bych, kdyby i dnes různé politické strany nevyužívaly, nebo se nepokoušely využívat, těch či oněch chyb, které se stanou, k nějakému politickému boji, ale kdyby všichni přiložili ruku ke společnému dílu.“ (Havel, 2002)⁵⁰ „Tohle to byl takový velmi důležitý moment Výboru dobré vůle, že jsme se nestarali jenom o sebe a o svoje peníze a o

⁴⁹ MUDr. Milena Černá in [online]. [cit. 2019-11-20]. Dostupné z: http://www.tvnoe.cz/porad/26044-kulaty-stul-obcanska-spolecnost-zije?fbclid=IwAR2zpk4pR40cV-eYbenhHG4_bHF--8ANcn-0Ye47QmTTXKFDV9Wi1e3Z8M

⁵⁰ Václav Havel in [online]. [cit. 2019-10-15]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2202694-rekonstrukce-povodni-2002-den-po-dni-po-umornych-vedrech-jsou-deste-vitanou-ulevou>

svoje klienty atd., ale snažili jsme se právě tu občanskou společnost podpořit jako celek.“ (Černá, 2019)⁵¹

Kromě připomínkování legislativy, která tou dobou vznikala a na postavení neziskového sektoru měla a stále má zásadní vliv, bylo v druhém kroku, jak už tomu v kapitalistických státech bývá, aby se věci uvedly do pohybu, nezbytné sehnat finanční kapitál. Ten zajišťuje zázemí a ochranu pro nově vznikající projekty obětavých občanů, kteří v té době zakládali různá sdružení, unie, hnutí, rady, fondy, sbírky jen aby pomohli dobré věci. „Věcné a finanční dary získává Nadace jak od domácích, tak i od zahraničních dárců. Dalšími zdroji financování jsou také granty, dědictví, výnosy z vlastního jmění a pořádání benefičních akcí. Mezi nejvýznamnější zdroje financování patří finanční dary od soukromých osob a organizací, dědické odkazy a věcné dary.“ (Hrdinová, 2013)

„Je zajímavé, že bohaté organizace mají spíše zájem o dlouhodobou spolupráci než o přímou finanční pomoc.“ (Havlová in Freimanová, 2013 s. 175) *„Když někdo nemá tu chuť spolupracovat, tak ho k tomu nedonutíme. Tak my jsme spíše začali pracovat na té úrovni získat partnery. Což je velký rozdíl než žebrat o peníze. My jsme důvěryhodná nadace s dobrou pověstí a s dobrými výsledky. Vy jste podnik, který se těší dobré pověsti. Pojdme dát ty svoje hodnoty dohromady. A u toho zůstalo.“* (MUDr. Černá, listopad 2019)

Olga Havlová se setkávala s bankéři, podnikateli, politiky, pracovníky ministerstev, se zaměstnanci nemocnice, humanitárních organizací, dětských domovů atd. „A bylo samozřejmostí, že představila i svou nadaci a neváhala požádat o příspěvek na její činnost. Byla v tom velmi vynalézavá a získala pro Výbor dobré vůle nemalé prostředky i materiální pomoc.“ (Hanzel in Černá a Granja, 2013, s. 22) „V zásadě nám jde vždy o skromnou reklamu, o takovou, která neuráží a citově nevydírá, a to je také jeden z odkazů paní Olgy.“ (Černá, 2010)⁵²

⁵¹ MUDr. Milena Černá in [online]. [cit. 2019-11-20]. Dostupné z: http://www.tvnoe.cz/porad/26044-kulaty-stul-obcanska-spolecnost-zije?fbclid=IwAR2zpk4pR40cV-eYbennhHG4_bHF--8ANcn-0Ye47QmTTXKFDV9Wi1e3Z8M

⁵² MUDr. Milena Černá in Události komentáře [online]. [cit. 2019-10-15]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1311195-lucerna-hosti-vystavu-fotografii-o-olze-havlove>

Velké pomoci se Čechům dostávalo z Kanady, USA, Švýcarska, Rakouska, Francie, Německa, Norska, Švédska, Dánska, Nizozemska, Velké Británie, a to nejen od sesterských organizací. „Původně jich bylo patnáct a dodneška funguje ve Švýcarsku, v Německu, a tak trochu takové kontakty máme ve Francii. Ty ostatní už aktivní nejsou.

Většinou to byli lidé, kteří se potkali s Olgou Havlovou nebo ji znali trošičku blíže a nadchla je její činnost. Takže velkou inspirací byla Olga Havlová, a když se s ní potkali, tak si říkali, proč nezaložit nějakou organizaci. Ta pomoc ze zahraničí chodila sporadicky i ze zemí, kde nebyly žádné sesterské organizace. Ozývali se Češi, kteří chtěli sbírat zejména materiální pomoc, protože v devadesátých letech tady chybělo cokoli, léky, vozíky. Pak někteří se rozhodli to formalizovat, takže vznikala různá sdružení. Většinou to byly spolky a ta spolupráce poté byla taková formálnější. Jednou za rok se tady setkaly s Olgou Havlovou, kde nastavovaly další způsob spolupráce, ale pořád to bylo postaveno na konkrétních lidech. Vždycky tam byl někdo, kdo byl tou vůdčí osobností a bohužel za těch třicet let ti lidé odešli do důchodu, neměli energii a sílu se tomu věnovat a nikomu to nepředali. Tím se ty vazby vlastně přetrhaly.“ (Granja, říjen 2019)

Sama Olga obdarovávala ostatní velice ráda. Její pomoc a přínos se zdaleka neomezovaly pouze na peněžité dary. Dbala na to, aby klienti dostávali dobré dary, ale byla pozorná i vůči svým přátelům a kolegům, které neváhala obdarovat jen tak nějakou drobností. Pomáhala, jak se dalo. „Rozvinuli jsme i zprostředkovací činnost, která je také velmi prospěšná. Stává se, že některá zahraniční organizace nabídne pomoc a my tu máme přehled o nejpotřebnějších místech u nás, takže zprostředkujeme kontakt s konkrétní československou nemocnicí nebo ústavem.“ (Freimanová, 2013, s. 173) Výbor dobré vůle v tomto ohledu doplňuje pomoc státní instituce a podporuje dobré úmysly, které pomohou těm, co stáli čtyřicet let na okraji naší společnosti.

„Posláním Výboru dobré vůle – Nadace Olgy Havlové je pomáhat lidem, kteří se pro svůj nepříznivý zdravotní a sociální stav těžko včleňují do společnosti a nemohou se bez pomoci druhých sami o sebe postarat. Svým působením se Nadace snaží o rozvoj duchovních hodnot, vzdělání, ochranu lidských práv a všeobecně uznávaných humanitárních hodnot.“⁵³

⁵³ [online]. [cit. 2019-08-27]. Dostupné z: <http://www.vdv.cz/o-nadaci/historie-nadace/>

Cíle Výboru Dobré Vůle – Nadace Olgy Havlové jsou ve výroční zprávě z roku 2019 definovány v těchto bodech:⁵⁴

- slouží především k podpoře sociálních služeb, které pomáhají lidem ohroženým sociálním vyloučením k získání důstojného místa ve společnosti
- podporuje spolky a charitativní instituce, které poskytují sociální služby opuštěným a zdravotně postiženým dětem, bezdomovcům, ženám v tísní, seniorům, lidem s následky nemocí a úrazů a které pomáhají mírnit bolest nemocných a stojí při nich i v těžké chvíli umírání
- realizuje programy na podporu vzdělávání handicapovaných dětí
- každoročně uděluje Cenu Olgy Havlové osobnosti, která se přes svůj zdravotní handicap angažuje pro druhé
- podle přání své zakladatelky Olgy Havlové chrání humanistické hodnoty a vzdělanost ve společnosti
- připojuje se k nestátním neziskovým organizacím při jejich úsilí o zdokonalení legislativy přispívající k rozvoji sociálních a zdravotně-sociálních služeb a dodržování lidských práv

⁵⁴ Zdroj: Výroční zpráva VDV 2019, str. 7

5.4 Etický kodex Výboru dobré vůle – Nadace Olgy Havlové

„To má trochu delší historii než to, co máme ve výroční zprávě, a souvisí to právě s Asociací nadace.⁵⁵ Jeden z důležitých bodů při založení té asociace byl etický kodex dobře fungujících nadací. My jsme byli ti, kteří ten Etický kodex formulovali. Později ta asociace začala trochu měnit svoji činnost, trochu jinak začala pojmát práci nebo spolupráci se svými členskými organizacemi, tak jsme tu asociaci opustili a pak to „gró“ toho etického kodexu jsme převzali do naší výroční zprávy, aby bylo jasné, že ty zásady, kterými jsme se řídili doposud, zůstávají, že se tím řídíme dál. Spolupracujeme se všemi, se kterými jsme spolupracovali tehdy. Příklad je Open society fond, se kterým jsme teď v konsorciu a přerozdělujeme prostředky z tzv. Norských fondů, to běží, jen už nejsme formálně sdružení.“ (Granja, říjen 2019)

Na tvorbě pravidel se samozřejmě spolupodílela i paní Černá. *„Já jsem dokonce někdy dříve sestavila takový manuál pro zaměstnance Výboru dobré vůle, kde byly popsány pozice, co tu jsou, a principy a z toho jsem potom vyšla.“ (MUDr. Černá, listopad 2019)* Etický kodex Výboru dobré vůle – Nadace Olgy Havlové⁵⁶ byl přijat 10. září 2013 a je běžně dostupný na webových stránkách Nadace, čítá sedm základních bodů. *„Já jsem trvala na tom, že to tam musí být, protože právě proto, že chceme být slušná nadace.“ (MUDr. Černá, listopad 2019)*

5.5 Milena Černá, ředitelka Výboru dobré vůle – Nadace Olgy Havlové

S Olgou Havlovou se paní Milena Černá seznámila v disentu, konkrétně v roce 1965 na premiéře hry Vyrozumění. *„Olga neměla ráda doktory vůbec. Tak víte, jak já se cítila dobře, když ke mně měla důvěru. Protože to bylo současně i to, že mi věří.“ (MUDr. Černá, listopad 2019)*

V Chartě byli lidé ze všech společenských vrstev a různých názorových proudů, kteří by se jinde ani nepotkali. Paní lékařka Černá uvádí, že *„to, že jsem takové přátele měla, mě uvedlo do společnosti lidí, kde jsem se cítila opravdu svoje, opravdu jsem se ztotožnila se*

⁵⁵ Asociace nadací Fóra dárců vznikla roce 1999.

⁵⁶ Etický kodex je volně dostupný na webových stránkách nadace, viz <http://www.vdv.cz/o-nadaci/dokumenty-ke-stazeni/>.

všemi myšlenkami a s životním postojem lidí, kteří k okruhu Charty náleželi.“ (Černá, 2014)⁵⁷

Zajímavým milníkem v životě paní doktorky Černé je bezesporu ukončení její dosavadní lékařské praxe. Poté se totiž její životní kroky začaly stáčet do sociální sféry. *„Já jsem jako lékařka, já jsem byla v roce osmdesát šest vyhozena z kliniky, kde jsem předtím pracovala, a to proto, že jeden z důvodů byl, že já jsem nebyla ve straně jako jediná lékařka na klinice a také jsem měla klienty z řad Charty. Já jsem byla takovou neoficiální lékařkou Charty 77. Já jsem znala mnoho z těch lidí, kteří se potom dostali do této sféry předtím z šedesátých let.“* (MUDr. Černá, listopad 2019)

Paní Milena Černá je vzděláním doktorka medicíny. „Ale sociální práce mě zaujala natolik, že jsem se s ní zcela ztotožnila. Má své průniky jak s medicínou, tak se vzděláváním či lidskými právy – je to komplex, který naši nadaci provází od samého počátku, pevný základ celého našeho konání.“ (Černá, 2014)⁵⁸ „Pro mě ta medicína nebyla tak blízko lidem jako činnosti, které jsem dělala později. Právě sociální práce je činnost, která se týká lidí, kteří jsou v nějaké nouzi, kteří jsou ubozí. Nejsou jenom nemocní. Ta moderní medicína už dneska dokáže všechno možné. Mě zajímala ta bezprostřední pomoc lidem v obtížných životních situacích, v různých krizích, v postižení zdravotními obtížemi celoživotně, lidé se smyslovými vadami.“ (Černá, 2014)⁵⁹ V různorodé sociální práci našla Paní doktorka Černá sama sebe. *„To bylo daleko zajímavější pro mě než moje práce v medicíně, kterou já jsem milovala strašně. Ale tohle požadovalo ještě větší nasazení než ta lékařská praxe. Já jsem měla takovou zásadu, že když na někoho položím ruku, tak už ho vedu dál, víte jako v medicíně. Ten sociální moment tam byl u mě obsažený už v té medicíně a tohle to se ještě*

⁵⁷ MUDr. Milena Černá in [online]. [cit. 2019-11-05]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/s-olgou-havlovou-se-pratelim-i-ted-kdyz-je-v-nebi-rika-milena-cerna-7479923>

⁵⁸ MUDr. Milena Černá in [online]. [cit. 2019-11-04]. Dostupné z: <http://www.ibestof.cz/neziskove-organizace/mudr.-milena-cerna-%E2%80%93-predsedkyne-vyboru-dobre-vule-%E2%80%93-nadace-olgy-havlove-.html>

⁵⁹ MUDr. Milena Černá in [online]. [cit. 2019-11-05]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/s-olgou-havlovou-se-pratelim-i-ted-kdyz-je-v-nebi-rika-milena-cerna-7479923>

rozšířilo o tu možnost pomoci lidem k lidským právům. To v medicíně můžete, ale není to ono.“ (MUDr. Černá, listopad 2019)

„Když paní Olga na začátku roku 1990 zakládala Výbor dobré vůle, nebyla jsem při tom, ale paní Olga mě hned jmenovala expertkou pro věci zdravotnictví.“ (Černá, 2014)⁶⁰ Později se MUDr. Milena Černá stává ředitelkou Nadace. „Byly tu nějakí ředitelé přede mnou, ale Olze se nelíbil ten způsob, jakým to bylo vedený. Hodně tady ještě převažovalo takové amatérství, které tu bylo. Teprve v devadesátém druhém vznikla Nadace, původně to bylo sdružení občanů Výboru dobré vůle a zase Olga si vybrala lidi. Každý měl zkušenost s nějakým zdravotním postižením. Tak aby rozhodování toho výboru bylo relevantní, ona to prostě měla promyšlený. A já jsem tam byla od počátku za zdravotnictví. Protože jsem byla na magistrátě v tom zastupitelstvu, tak ona tak citlivě to ohodnotila, že by se to mohlo vykládat jako konflikt zájmu, takže až když jsem skončila na té radnici, tak mě vzala do Výboru jako členku, jenomže já jsem potom už zase byla ředitelkou a podle toho, co nám doporučovali Američani o nadacích, tak tam byl požadavek, aby nebyl ředitel členem správní rady.“ (MUDr. Černá, listopad 2019) Později také vyšel zákon o nadacích, který znemožňoval, aby byl ředitel zároveň členem správní rady Nadace.

*„Já jsem měla tu výhodu, že jsem byla na tom magistrátě a předsedkyně sociálního výboru, takže jsem měla možnost absolvovat krátké sice, ale stáže v Německu, jak se dělá sociální politika v Německu. To mi dalo všechno, protože to doplnilo ty moje znalosti, a ještě jsem si rozšířila, jak se dělá sociální politika. Tam šlo o drogově závislé, lidi bez domova, mládež, děti, školky. Já jsem absolvovala v několika městech takové krátké pobyty v těch zařízeních, takže pro mě se otevřel svět. To bylo nové. Já mám takovou zásadu, **každý den se něco nového dozvědět, něco nového se naučit.**“ (MUDr. Černá, listopad 2019)*

Svébytný přístup, nabyté zkušenosti a lékařské vzdělání paní doktorky Černé byly jistě celé věci ku prospěchu. Jako ředitelka organizace stála před nelehkým úkolem. „Na počátku jsme si představovali, že Výbor dobré vůle bude fungovat obdobně jako Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných – že budeme sledovat různé kauzy a vyjadřovat se k nim. Jako

⁶⁰ MUDr. Milena Černá in [online]. [cit. 2019-11-05]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/s-olgou-havlovou-se-pratelim-i-ted-kdyz-je-v-nebi-rika-milena-cerna-7479923>

manželka prezidenta dostávala paní Olga hodně dopisů se žádostmi o pomoc, mnohé vyžadovaly odborná stanoviska, proto vytvořila kolem sebe okruh odborníků, kteří odpovídali na žádosti. A začaly přicházet peníze. To už nebylo tak jednoduché. V roce 1992 vznikla Nadace Olgy Havlové, sestavili jsme pravidla, jak bude nadace fungovat. Paní Olga měla ideu, že nadace **musí být vzorem** pro všechny ostatní, že u nás všechno musí být přesně podle pravidel. Tehdy se ještě nepoužívalo slovo **transparentní**, ale my jsme takoví chtěli být a byli jsme.“ (Černá, 2014)⁶¹

Hlediska i měřítko pomoci jsou určena a regulována v návaznosti na aktuální situaci. „Máme přesně stanovená kritéria naší pomoci a těch se držíme. Naší hlavní zásadou je spravedlnost. Rovný přístup ke všem, nejen těm, kterým se podaří proniknout do médií a získat si sympatie veřejnosti. Ke všem, kteří potřebují a požádají nás. Nepřispíváme na aktivity, které přísluší jiným nadacím či charitě. Víte, je velmi těžké a pro nás důležité mít jistotu, že podporu dostane opravdu ten, kdo naši pomoc potřebuje“ (Černá, 2014)⁶² „*My jsme od samého začátku měli zásadu, že nebudeme podporovat nějaké nadstandardní věci, jen to, co člověk potřebuje k tomu, aby dobře žil, ale ne luxus. V tom je zase ta skromnost, kterou Olga přenesla na ty, kteří jsou v nějaké situaci. A dokud si dokážou sami pomoci, tak aby si pomohli sami. To není samozřejmé, že se hned jde žádat o dávky, o dotace, o příspěvek. Dnes to lidé považují za běžný úzus.*“ (MUDr. Černá, listopad 2019)

Na své práci si paní doktorka Černá pochvaluje právě interakci s lidmi. Sama ale uznává, že je to občas vyčerpávající a náročné. Mezilidské vztahy jsou složité. „*Byly problémy s lidmi, kteří tu byli úplně u toho začátku a pracovali jako dobrovolníci. Protože měly takové návyky a bylo obtížné tu zavést systém. Tady se třeba řadily ty spisy podle abecedy, takže B Brno. Bezdomovci. Nebyl systém. A já jsem měla tu výhodu, že jsem věděla, jak se zakládají spisy v nemocnici a jak se zakládají spisy na ministerstvu. Takže jsem spíše měla výhodu, že jsem*

⁶¹ MUDr. Milena Černá in [online]. [cit. 2019-11-04]. Dostupné z: <http://www.ibestof.cz/neziskove-organizace/mudr.-milena-cerna-%E2%80%93-predsedkyne-vyboru-dobre-vule-%E2%80%93-nadace-olgy-havlove-.html>

⁶² MUDr. Milena Černá in [online]. [cit. 2019-11-04]. Dostupné z: <http://www.ibestof.cz/neziskove-organizace/mudr.-milena-cerna-%E2%80%93-predsedkyne-vyboru-dobre-vule-%E2%80%93-nadace-olgy-havlove-.html>

*ten systém přenesla do té nadace, a získala jsem takovou velice šikovnou asistentku, která to realizovala. Ti lidé, kteří se mnou nesouhlasili, tak postupně odpadli, ale byly to těžké chvíle, protože, to vám potvrdí každý, že **personální práce je v podniku ta nejtěžší**. Vidíte, že ten člověk nepodává výkon, že ho to nebaví, tak jak to vyřešit?“ (MUDr. Černá, listopad 2019)*

To, že je personální práce nejtěžší, potvrzuje i současná ředitelka nadace Monika Granja, Ona sama popisuje proměnlivou činnost Nadace a její vývoj následovně. „*Na začátku, když se otevřely brány ústavů a handicapovaní by mohli chodit někam ven, mohli zkusit chodit do běžných škol a tak podobně, tak chyběly úplně základní věci, jakými jsou vozíky, polohovací postele, chodítka, berle. Zkrátka úplný základ, bez kterého ten člověk nemůže ani z domu ven. Takže se naše nadace hodně soustředila na materiální pomoc. Distribuovala léky. My jsme měli povolení distribuovat, protože to všechno chybělo. Olga Havlová se hodně usazovala i o systémovou změnu, takže ještě za svého života připomínkovala nově vznikající zákon o nadacích a nadačních fondech. Později paní doktorka Černá byla hodně aktivní při přípravě zákona o sociálních službách.*

My jsme v té naší činnosti konkrétně reagovali na to, co se aktuálně děje. Dodneška víme, že stát nehradí zdravotnické pomůcky v plné výši, tak to děláme do dneška, protože tam ta potřeba je velká. Od některých projektů jsme třeba upustili úplně. Původně jsme se zaměřovali na pomoc lidem s cystickou fibrózou, ale teď jsou organizace, které to dělají odborně, takže od tohoto projektu jsme odstoupili. Nebo jsme materiálně pomáhali pěstounským rodinám, ale přeci jenom ta pomoc státu už přichází, takže my teď vynakládáme více energie na vzdělávání dětí z dětských domovů nebo pěstounských rodin.

Takže vždycky se to mění. Před několika lety jsme startovali projekt pomoci dětem s dětskou mozkovou obrnou, protože přišla do České republiky nová terapie, která je postavená na metodě THERASUIT, a dítě, které se narodilo s dětskou mozkovou obrnou a má pohybové postižení, tak to je terapie, která pomáhá rozpohybovat ruce a nohy. Je tam velká šance, že to dítě bude „motornější“. Dokonce někteří rodiče si myslí, že jim to pomůže, aby začalo jejich dítě chodit. Ta terapie nebyla uznávaná zdravotními pojišťovnami, takže nebyla hrazená z veřejných zdrojů, přitom byla hodně finančně nákladná. My jsme byli jedna z nadací, která to začala podporovat. Nicméně teď přichází novinka a zdravotní pojišťovny

začínají přispívat, takže budeme muset ten projekt upravit tak, aby odpovídal aktuální situaci.

Paliativní hospicová péče, tu podporujeme od počátku. Když začalo hospicové hnutí, to je velké téma. Ted' se více zaměřujeme na paliativní péči a takové podtéma dětská paliativní péče, které se chceme více věnovat.“ (Granja, říjen 2019) „Přispíváme na polohovací lůžka, matrace antidekubitální, oxygenátory pro nevléčitelně nemocné v hospicích, přispíváme na dávkovače léků, ty jsou naprosto nezbytné pro všechna zařízení, která poskytují paliativní péči. To paliativní znamená zklidňující, utišující, zmírňující. Účelem té paliativní péče je zmírnit bolest.“ (Černá, 2019)⁶³ „Proto od počátku sympatizuji s hospicovým hnutím, které lidem na konci života nabízí možnost uspořádat lidské vztahy a jiné nutné záležitosti a doprovázet je v jejich těžké chvíli.“ (Černá, 2011)⁶⁴

Výbor dobré vůle pomáhá, kde je třeba. Paní doktorka Černá využívala své pracovní pozice k různým počínům. „Já jsem působila poměrně dost dlouho ve Výboru dobré vůle jako ředitelka a mě přitahovalo dávat dohromady různé neziskové organizace, kterým jsme přispívali jednotlivě tak, aby se daly dohromady a aby, pokud mají společný nebo podobný cíl, se seznámily a aby podnikly něco společně. Věřte mi nebo ne, takhle vznikla APLA, která byla potom velice důležitým článkem pro rozvoj péče o lidi s autismem.“ (Černá, 2019)⁶⁵

„Proto já jsem takový nadšenec pro občanskou společnost, protože já jsem to opravdu realizovala. Bylo to fajn. Bylo to krásné období mého života. Nemohla jsem mít lepší.

Viděli jsme, kde se co dělá, a viděli jsme, kdo dělá prima věci a od koho si nechat radit atd. Já jsem se snažila o to, abychom dávali dohromady jak ty dárce, tak také ty příjemce. Protože oni často soupeří o to, aby dostali dotace, aby dostali dary, aby dostali sponzora, ale nespojují se vzájemně. A proto je to roztržštěný. Oni se třeba hádají a přou. Místo toho, aby

⁶³ MUDr. Milena Černá in Radiožurnál [online]. [cit. 2019-11-04]. Dostupné z: <https://program.rozhlas.cz/zaznamy?fbclid=IwAR090->

⁶⁴ MUDr. Milena Černá in [online]. [cit. 2019-11-05]. Dostupné z: <http://www.nezavirejteoci.cz/detail-clanek/milena-cerna-v-lete-1989-jsem-umirala.html>

⁶⁵ MUDr. Milena Černá in [online]. [cit. 2019-11-20]. Dostupné z: http://www.tvnoe.cz/porad/26044-kulaty-stul-obcanska-spolecnost-zije?fbclid=IwAR2zpk4pR40cV-eYbenhHG4_bHF--8ANcn-0Ye47QmTTXKFDV9Wi1e3Z8M

spojili ty svoje schopnosti, to dobré, co dávají lidem a společnosti. Já jsem tak dlouho zvala ty organizace, které se zabývaly lidmi s autismem, až udělaly tu asociaci. A pokoušela jsem se i o jiné obory. Ale to je těžké. Ne všichni měli takové odborníky a pohotovost k tomu změnit svoje chování.

Já tím, že jsem celá ta dlouhá léta pracovala tady v nadaci, tak jsem měla takový výběr těch kontaktů, kteří sem přicházeli, protože sem přicházeli lidé s dobrými zprávami, takoví aktivní lidé, laskaví lidé, lidé štedří a lidé příjemní na kontakt, takže já jsem si tady zažívala tu lepší část společnosti. Protože působení Výboru dobré vůle je celorepublikové, tak opravdu celorepublikově. My jsme se potkali s tolika zajímavými a aktivními lidmi, kteří opravdu dělali dobrou práci a dělali ji dlouho a nepřestali, když se objevily překážky. To byli lidé, kteří se byli schopni přizpůsobit. Málo peněz, málo lidí a oni se vším se dokázali vyrovnat. Těch překážek pro ta občanská sdružení, později spolky, bylo velmi mnoho, oni neměli otevřenou cestu. Navíc pracovali s lidmi se zdravotním postižením, s lidmi chudými a s lidmi nemocnými, starými, což samo o sobě je potřeba ocenit.“ (MUDr. Černá, listopad 2019)

Zrovna tak je nutné ocenit to, co paní doktorka Černá vykonala pro Nadaci i celou společnost. Její nástupkyně zmínila v rozhovoru patrně tu nejzásadnější věc. „Myslím si, že paní Černá má velkou zásluhu v tom, že po odchodu paní Olgy Havlové ta **nadace nezanikla**, že ona dokázala pokračovat v těch stopách a že určitě zažila velice těžké období po úmrtí paní Olgy, protože když se podíváme na různé nadace, které jsou založené slavnými, významnými, veřejně známými osobami, většinou když ten člověk odejde, tak ta nadace má tendenci vlastně zaniknout. Paní Černá se musela vyrovnat s tím, že třeba někteří lidé odešli ze správní rady, někteří dárci říkali, že jdou dál, a to nebyl proces jednoho dne, ale to trvalo čtyři, pět let, možná i déle. Takže musela v podstatě jakoby restartovat tu nadaci. Velký podíl má také v té **systemové změně**, ve které byla hodně aktivní. Zapojovala se třeba při vzniku Asociace nadací, zapojovala se do různých zákonných příprav, fungovala v různých akreditačních komisích na ministerstvech. V tom udělala obrovský kus práce.

Paní doktorka Černá už nějakou dobu zvažovala, že tuhle tu pozici opustí a ona v podstatě už kdysi dávno měla „vyjednáno“, přemýšlela o tom, že si toho člověka odchová do té pozice, protože je pravdou, že nejenom neziskové organizace, myslím si, že jakákoli vedoucí pozice je hodně stavěná na tom, že je třeba znát to prostředí, je potřeba navázat na kontakty, které

jsou vybudované, znát projekty, takže ona mě s tou prací léta seznamovala. Nebyl to jednodenní proces, že se něco událo. Spoustu věcí jsme dělaly společně a byla jsem do toho zasvěcená a pak ten přechod, když paní doktorka přešla do správní rady a já do té ředitelské, tak pro nás nebyl nějak turbulentní, ale plynule jsme navázaly“. (Granja, říjen 2019)

Když něco končí, něco nového začíná. „Já jsem ze začátku myslela, že to vůbec nevydržím, bez toho chodit do práce... Já nejsem tak omezená na tu práci, do které chodím, já mám široký záběr a mě zajímá mnoho věcí. Zajímá mě hudba, architektura, urbanismus, výtvarné umění, hřbitovy, tak co vám budu povídat. Bývala jsem tu do pozdních hodin, kdyby se člověk měl vejít do té pracovní doby, já jsem vždycky měla něco navíc, a ještě jsem tady něco dodělávala po večerech. Ale v momentech, když jsem začala být unavená už odpoledne, tak jsem si říkala, aha, už to přichází. Já vlastně jsem se rozhodla, že se nebudu přemáhat, že nebudu přemáhat ten svůj věk. Stačilo. Nástupkyni jsem měla vybranou, pracovala se mnou osm let. Takže jsem věděla, že ten étos té nadace ponese dál. Viděla jsem, že je aktivní, že přináší nové nápady.“ (MUDr. Černá, listopad 2019)

5.6 Monika Granja, ředitelka Výboru dobré vůle – Nadace Olgy Havlové

To, jak se osud paní Moniky Granja propletl s Nadací, mi rovněž objasnila paní doktorka Černá. *„Moniku jsem znala z toho Fóra dárců, vážila jsem si jejího úsudku, její práce, věděla jsem, že je právnička a že odchází z Fóra dárců.⁶⁶ Tak jsem se jí zeptala, jestli by nechtěla jít pracovat ke mně. A ona řekla, že jo. Takhle jsme se našly.*

Mám-li být upřímná, Monika se tu nesečkala s nějakým obzvlášť vřelým přijetím od ostatních spolupracovníků a ze začátku si to rozmyšlela, jestli tu bude nebo nebude. Protože, víte, jako cizinka. Já naopak jsem byla takový nadšenec a říkala jsem si, že je to tady potřeba. Já jsem v tom neviděla problém. Ale takové trošku špičky jsem zachytila. Pochopitelně Monika je citlivá, takže si to rozmyšlela nějakou dobu. No ale potom, když došlo k tomu, že splynula s těmi ostatními, to chvíli trvalo, nebylo to hned, ale když už jsem viděla, že se nevyčleňuje, že dělá jakoukoliv práci, že věnuje volný čas atd., tak to jsem považovala za takové hodnotné vlastnosti toho člověka. Protože tady je potřeba ten volný čas věnovat práci pro Nadaci.“ (MUDr. Černá, listopad 2019)

⁶⁶ Pozn.: Fórum dárců je spolek, který od roku 1997 zastřešuje dárců na území celé České republiky.

„V době, když jsem studovala práva, jsem neměla jasnou představu, nebo neříkala jsem si, že ten neziskový sektor je přesně to, co chci dělat. To byla jedna z variant, ale později, když jsem dostudovala a hledala jsem nějaké uplatnění, tak už jsem měla určité povědomí o tom, jak neziskovky fungují, co dělají, takže i docela cíleně jsem si hledala práci v neziskové organizaci, ale zároveň jsem chtěla zůstat v oboru, takže ta Asociace nadací⁶⁷ mi nabídla právě přesně to, co jsem chtěla. Tu kombinaci, kterou jsem potřebovala. Pět let jsem pracovala v Asociaci nadací. Měla jsem na starosti právní projekt a poradenství pro nadaci a nadační fondy, protože vzděláním jsem právnička a my jsme se snažili hlídat zákony a připomínkovat ty, co ovlivňují činnost nadačních fondů v České republice. A Výbor dobré vůle také byl členskou organizací, takže jsme se takto dostali do kontaktu, a později, když jsem zvažovala odchod z Asociace nadací, tak mi bylo nabídnuto, že můžu zkusit, být jako v jiném oboru, v jiné oblasti, práci pro Výbor dobré vůle. Už je to jedenáct let. Nastoupila jsem v roce 2008, a to jako managerka PR komunikace. Nicméně kromě toho, že jsem pracovala na zviditelnění naší Nadace směrem k veřejnosti, tak jsem se snažila i trošičku posunout, rozvinout stávající projekty Nadace, protože vlastně i ta prezentace potom navazovala na to, jakým způsobem projekty děláme a co děláme, a snažila jsem si připravit i různé akce pro veřejnost, což v době, kdy jsem nastupovala, byly v hodně menším poměru než třeba v tom, co děláme dneska.

Když jsem nastoupila do Nadace, bylo hodně důležitý lépe se seznámit s tím, **jaká Olga Havlová byla**. Já jsem ji nikdy nepotkala. Zнала jsem něco málo z médií. Sama jsem se snažila načítat. Měla jsem stejný postup jako vy. Kosatík, Anna Freimanová o ní napsala. Pak různé články. Hledala jsem její citace, které by reflektovaly naši činnost, to, co řekla Olga. Snažila jsem se do toho vcítit. No a pak z toho hlediska, že jsme jí později vydávali několik publikací, ať je to Kapka vody pro strom lásky nebo Vzpomínky sesterských organizací ze zahraničí, takže to všechno pro mě byla taková mozaika vzpomínek nejenom paní doktorky Černé, ale i dalších lidí, kteří se potkali s Olgou Havlovou, a pomohlo to sestavit ten její obraz. Byla jsem i u toho, když vznikal dokument Miroslava Janka „Olga“. Takže tady proběhla nějaká jednání a konzultace, takže jsme se tak různě propojovali. Pan Kačírek, režisér, nám přinesl dokumenty z originálního videojournalu natočené z počátku

⁶⁷ Pozn.: Při Fóru dárců se vyprofilovala Asociace nadací.

činnosti Výboru dobré vůle, takže jsem se snažila se s těmito věcmi seznámit. Pro mě je důležité, že ta Nadace plynuje pokračuje ve své činnosti. Ta návaznost je tam strašně důležitá. Tady se neodehrály žádné turbulentní změny. Já si myslím, že by to nedělalo dobrotu. V podstatě kancelář zůstala stejná, správní rada zůstala stejná, pokračujeme v těch projektech, které byly započaté. Samozřejmě pro mě to je možnost více inovovat. Během těch čtyř let jsme se rozšířili, skoro jsme zdvojnásobili počet lidí v kanceláři, takže mám i větší možnost pokrýt další projekty. Více se prezentovat, např. ten Běh dobré vůle jsme díky tomu mohli udělat. Takže na jednu stranu mám volnější ruce, co se týká našich projektů, které jsou samozřejmě konzultovány se správní radou, ne že bychom tady fungovali samostatně. Správní rada má devět členů a schází se jednou měsíčně. Schvalují nadační příspěvky, naše hlavní aktivity, protože oni jsou ti, co zodpovídají za hospodaření a činnost Nadace.

Je to velká zodpovědnost, vícenásobná za odkaz Olgy Havlové. Zodpovědnost vůči lidem v kanceláři samozřejmě. Tým musí fungovat a není to snadné, protože každý jsme nějaký. Já sama vnímám, jak jsem o hodně citlivější, když něco prezentujeme. Že jsem více opatrná, než jsem byla jako PR managerka. Tam jsem měla toho nadřízeného, paní Černou, která mně to hlídala, takže ne, že bych se chovala nezodpovědně, ale vždycky tam byla ta pojistka, a teďka ta pojistka není, takže cítím, že jsem taková více konzervativní, než jsem byla předtím.

Ta práce, kterou jsem předtím dělala, komunikace, inovace projektu, akce pro veřejnost, to mě strašně bavilo. I když ten rozvoj projektu znamenal i práci uvnitř kanceláře, komunikace s našimi různými poradními sbory, správní radou atd. To jsem předtím taky dělala, i když jsem nebyla tou hlavní osobou, tak to mě bavilo více. Teď se přidalo více administrace a vedení lidí, a to jsou opravdu, myslím si, náročné úkony a není snadné to ustát, aby byl člověk pořád v pohodě. Někdy je to úmornější, ta pozice je v tomto taková náročná.

Netoužím po tom, abych to dělala celý život. Jednou bych se chtěla třeba více vrátit do toho terénu. Ještě k tomu se vztahuje to, že nejsem Češka, ale pocházím z Litvy a tam mám vazby, rodinu. Takže je to otázka, jestli se jednou nerozhodnu vrátit tam, takže to je takový jeden velký otazník.“ (Granja, říjen 2019)

Stejně tak jako paní Olga Havlová i paní doktorka Černá uspěla. Během osobního setkání s ředitelkou Nadace jsem nabyl dojmu, že je Nadace ve schopných rukou. Těžko byste pohledali lepšího a kompetentnějšího nástupce na tuto pracovní pozici. I přesto, že člověk

nikdy neví, co budoucnost přinese a kdy paní Monika Granja na pozici ředitelky Nadace skončí, je v zájmu nás všech, aby se Výboru dobré vůle – Nadace Olgy Havlové i nadále dobře dařilo. Budoucí úmysly nadace jsou vsutku chvályhodné.

*„My jsme měli strategické plánování. Tím já se rozloučila s Nadací a z toho vyplynulo, že bychom si přáli mít nějaký Hospic Olgy Halvové. **Podporovat hospice.** To ještě není zdaleka vyřešená záležitost. Já jsem v posledních letech hodně pobývala v nemocnicích. Budu stát za tím, že je potřeba více podporovat paliativní léčbu, protože tu si vysvětlují mnozí zdravotníci jako léčbu sui generis. Tak to hospicové hnutí, tam je jedna věc, to není čistě zdravotnické zařízení. Proto byl také problém od samého začátku s financováním hospiců. Protože tam je něco ještě extra, a to vám nemůže zabezpečit ta nemocnice. Nadační fond Avast⁶⁸ teď podporuje podpůrné týmy, které mají podobnou funkci jako hospice a fungují v nemocnicích. Ale co myslíte, třeba moje docentka, ke který chodím támhle do špitálu, řekla: „Tak ty já teda opravdu nemusím, my tady léčíme.“ My tady léčíme. Já cítím, jak to není přijímáno všeobecně. Oni se třeba jakoby tváří, ale není to přijaté obecně. Ani lidé na to nejsou zvyklí, že je tam někdo bude podporovat, když u nich zjistí se životem neslučitelnou diagnózu. Tohle je potřeba tak nějak **morálně i fyzicky podpořit.**“ (MUDr. Černá, listopad 2019) V roce 2019 rozdělil VDV na paliativní péči 3 003 660 Kč a pomohl tak 48 neziskovým organizacím (Výroční zpráva, VDV 2019, str.27) „V podpoře této myšlenky našla shodu celá naše správní rada, je to trend Výboru dobré vůle. Snažíme se do jeho činností zapojit mladé lidi, to je progresivní prvek Nadace Olgy Havlové. Pořádáme i besedy ve školách, aby také nejmladší generace věděly, že existuje organizace, která se řídí pravidly, která uznávala paní Olga Havlová.“ (Černá, 2020)⁶⁹*

⁶⁸ Nadační fond Avast vznikl v roce 2010. Věnuje se především podpoře potřebných na území České republiky.

⁶⁹ MUDr. Milena Černá in Magazín Městské části Prahy 1, březen 2020, str. 25 [online]. [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: https://www.praha1.cz/app/uploads/2020/03/JEDNA_final-nahled.pdf?fbclid=IwAR2Pu4CWwJA7AHCLHdqyyV76NCbLFjB0A9VvCDHa3EFXpGwTQR1U_sLcll

6 Odkaz Olgy Havlové

Paní Olga Havlová přetrvává v povědomí Čechů a stále se těší velké oblibě. Úcta a respekt k její památce jsou stále přítomny v Nadaci i za jejími zdi. Je zřejmé, že odkaz paní Olgy Havlové je v české společnosti všudypřítomný, protože je neodmyslitelně spjat s českou historií a zrcadlí se v práci, kterou její Nadace na území našeho státu zastává. Síla jejího odkazu na mě dolehla i během mého setkání s ředitelkou Výboru dobré vůle – Nadace Olgy Havlové. Ona sama si některá slovní spojení a celkově smýšlení paní Olgy Havlové integrovala do svého života, navzdory tomu, že se nikdy neměly příležitost osobně setkat. *„Když jsem nastoupila, protože tady původně pracovaly kolegyně, které spolupracovaly s Olgou Havlovou, takže ony vždycky říkaly: Nebudeme ztrácet čas řečmi, pojďme to udělat.“* (Granja, říjen 2019)

Tento přístup jsem nesmírně ocenil, protože napomohl odbourat počáteční nervozitu a urychlil začátek interview. Ušetřeného času bylo třeba. Aktivita Nadace je rozmanitá a rozpíná se do různých míst. „Výbor dobré vůle – Nadaci Olgy Havlové považuji za jednoho z nejvýznamnějších reprezentantů charitativní práce v České republice v její novodobé historii. Jsem proto ráda, že zde mohu uvítat dortmundského malíře Waltera Liggesmeyera. Sbližování názorů, světů a lidí je to, co bychom my, politici, měli ve své práci prosazovat.“ (Němcová, 2011)⁷⁰

Výbor dobré vůle – Nadace Olgy Havlové podporuje různorodé příležitosti. „Naše činnost se rozvíjí, roztváří a je čím dál odpovědnější. Zavazuje nás památka Olgy Havlové, jejím principům se nesmíme zpronevřit. Jde nám nejen o to, aby Nadace nadále pomáhala tam, kde je potřeba, ale aby dál nesla dobré jméno Olgy Havlové. Bilancovali jsme u příležitosti dvacátého výročí a nebýt našeho archivu, na mnohé z těch desítek, možná i stovek, akcí bychom si už ani nevzpomněli.“ (Černá, 2014)⁷¹ Do následující kapitoly jsem zařadil popis

⁷⁰ Miroslava Němcová, předsedkyně Poslanecké sněmovny PČR in Dobré zprávy, Časopis Výboru dobré vůle – Nadace Olgy Havlové ročník 3 (2011), č. 4–prosinec

⁷¹ MUDr. Milena Černá in [online]. [cit. 2019-11-04]. Dostupné z: <http://www.ibestof.cz/neziskove-organizace/mudr.-milena-cerna-%E2%80%93-predsedkyne-vyboru-dobre-vule-%E2%80%93-nadace-olgy-havlove-.html>

šesti projektů Výboru dobré vůle. Pomohou nám přiblížit se ke konkrétní práci VDV i k tomu, abychom ještě lépe objasnili, kdo byla paní Olga Havlová.

6.1 Ulice Olgy Havlové

O to, aby měla Praha ulici, která by nesla jméno první dámy České republiky, usiloval Výbor dobré vůle – Nadace Olgy Havlové již od roku 1999. „*Když jsem nastoupila do Nadace, tak paní ředitelka Černá vyprávěla, že chce udělat několik věcí, na kterých jí záleželo. Chtěla právě pojmenovat ulici po paní Olze Havlové. To bylo jedno z takových velkých přání nebo vizí, co bychom mohli udělat.*“ (Granja, říjen 2019)

Protože přejmenovat již existující ulici je celkem obtížná procedura, která dost komplikuje život zdejším obyvatelům, podařilo se tuto myšlenku realizovat až po třinácti letech. „*Nikomu se do toho moc nechce kvůli občankám, sídlům firem apod. Ale tu naši žádost měli na stole.*“ (Granja, říjen 2019) Později byla inicializována výstavba bytových domů, která dala ke vzniku nové ulici na Praze 3 mezi ulicemi Malešická a Na Vackově. Je to o to příhodnější skutečnost, že nová ulice nesoucí jméno Olgy Havlové vznikla, kde jinde než v pražské části Žižkov, kde Olga Havlová vyrůstala. „*Myslím, že by byla ráda, že to je právě tam, kde to je.*“ (Němcová, 2012)⁷²

„*Myslíme si, že to bude důstojné místo, a také nás napadlo, že je docela případné, že ta ulice je poblíž místa, kde si hrály všechny žižkovské děti, a sice u židovských pecí, takže si představujeme, že si tam hrála i Olga a že jí bude rozhodně milé, že bude mít ulici, která má stromy a která má vnitřní dvory.*“ (Černá, 2012)⁷³

Žižkovské ulice vybavily Olgu Havlovou drsnou školou života. Nabyté zkušenosti formovaly její realistický pohled na věc „na té ulici byla konfrontována se vším možným, co ulice nabízela. Protože to zvládla, tak se zrodilo to, čemu já říkám její síla a co jí pak

⁷² Dana Němcová in [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/olga-havlova-ma-na-prazskem-zizkove-svou-ulici-v-mistech-kde-vyrustala_201204251326_mhromadka

⁷³ MUDr. Milena Černá in [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/olga-havlova-ma-na-prazskem-zizkove-svou-ulici-v-mistech-kde-vyrustala_201204251326_mhromadka

celý život hodně pomáhalo.“ (Kosatík, 2012)⁷⁴ Ulice tak trvale připomíná odkaz ženy, která neměla potřebu drát se do popředí, ale dokázala bojovat za to, co bylo správné.

Tak jako se Olga Havlová během svého života patriotsky hlásila k rodnému Žižkovu, tak se Žižkov po smrti první dámy hlásí k jejímu odkazu „Paní Olga byla nejenom první dámou našeho státu, první dámou disentu, ale navždy zůstane v našich srdcích také první dámou Žižkova.“ (Hujová, 2012)⁷⁵ Takto tehdy věc okomentovala tamní starostka městské části Prahy.

„Takže jsme samozřejmě zorganizovali takové to slavnostní zveřejnění názvu ulice Olgy Havlové a pak jsme ještě po roce tam šli s naším fotografem nafotit, jak se tam lidem žije po roce, a dělali jsme i takovou malou anketu těch místních obyvatel, jak se jim tam žije a jestli vůbec vnímají, že je to ulice Olgy Havlové. A ti lidé nebyli překvapeni, věděli, kdo je Olga Havlová.“ (Granja, říjen 2019)

6.2 Výstava fotografií o paní Olze Havlové

První slavnostní vernisáž se uskutečnila v pražské Lucerně v říjnu 2010. Za devět let své existence cestovala výstava nejen různými městy napříč Českou republikou, ale dostala se i do výstavních prostor ležících za hranicí českého státu, např.: Polska, Litvy a Francie. „Její francouzská verze se stala doprovodnou akcí divadelního představení La terre d'Havel (Havlova země), které vzniklo v roce 50. výročí Pražského jara a je věnované Olze a Václavu Havlovým.“ (Výroční zpráva VDV 2019, str. 46)

Pokud si zájemce zajistí vlastní odvoz, je možné si výstavu půjčit bezplatně. Standardní doba vypůjčení je jeden měsíc. O expozici je stálý zájem a harmonogram výstav je již rozplánovaný i pro nadcházející rok 2020. *„Děláme často i besedy. Jsme rádi, když nás pozvou do nějaké školy, kde můžeme besedovat i s mladými lidmi. Hodně aktivní jsou členové naší správní rady, např. Dana Němcová dodnes jezdí po školách a beseduje o svém životě,*

⁷⁴ Pavel Kosatík in [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/olga-havlova-ma-na-prazskem-zizkove-svou-ulici-v-mistech-kde-vyrustala_201204251326_mhromadka

⁷⁵ Vladislava Hujová in [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/olga-havlova-ma-na-prazskem-zizkove-svou-ulici-v-mistech-kde-vyrustala_201204251326_mhromadka

o tom, co zažila v disentu a teďka nově jsme znovu vytiskli výstavu fotografií o Olze Havlové s popisem jejího života, kterou připravilo Gymnázium Olgy Havlové. To teď nabízíme středním školám. Nejprve v Praze a poté možná půjdeme i do dalších měst a součástí toho je právě i besedování s členy naší správní rady nebo s lidmi z kanceláře.“ (Granja, říjen 2019)

Expozice obsahuje dvacet šest⁷⁶ plakátů s třiatřiceti fotografiemi a popisky dokumentárního charakteru. Má za úkol připomenout dobu uplynulou od založení Výboru dobré vůle a především osobnost zakladatelky a dlouholeté vedoucí paní Olgy Havlové. Fotografie zachycující důležitá setkání Olgy Havlové s veřejně známými lidmi, se státními úředníky i s lidmi s různým druhem postižení a celkově tak vykreslující činnost Výboru dobré vůle.

6.3 Cena Olgy Havlové

Počátkem roku 1995 se objevila myšlenka na udělování ceny člověku, který se přes své zdravotní postižení angažuje pro druhé. „Působili tu zahraniční experti a říkali: Chtělo by to nějakou cenu. Přemýšleli jsme o tom. První ročník nám pomohl zorganizovat tehdejší primátor Kořán.“ (Černá, 2014)⁷⁷ Cena Olgy Havlové byla motivována tehdejším pátým výročím založení Výboru dobré vůle – Nadace Olgy Havlové. „*To je velký projekt a jsme strašně rádi, že stále běží. Protože jednak si myslím, že je to **nejvýznamnější projekt**, který připomíná jméno Olgy Havlové, že to nese její jméno. Pořád se to koná v duchu myšlenky, kterou Olga Havlová prosadila a začlenila do toho ocenění.*

Pokaždé je to v jiných prostorách a pokaždé je to pro nás velká neznámá, protože my řešíme vždycky bezbariérovost, takže už jenom ten prostor formuje tu samotnou událost. Potom, i když ten scénář je stejný, tak se snažíme, aby např. hudební vystoupení bylo jiné, aby to mělo nějakou souvislost s námi. Děláme různé medailonky. Když jsme měli rok Olgy Havlové, tak jsme tam promítali fotografie ze sázení stromu Olgy Havlové, aby si ti lidé co nejvíce osahali tu naši práci, protože je hrozně těžký zprostředkovat to konkrétno, co děláme, byť vydáváme

⁷⁶ [online]. [cit. 2019-10-15]. Dostupné z: <http://www.vdv.cz/projekty/vystava-fotografii-olgy-havlove/>

⁷⁷ MUDr. Milena Černá in [online]. [cit. 2019-11-04]. Dostupné z: <http://www.ibestof.cz/neziskove-organizace/mudr.-milena-cerna-%E2%80%93-predsedkyne-vyboru-dobre-vule-%E2%80%93-nadace-olgy-havlove-.html>

výroční zprávu, ale to chce jako co nejvíce tu naši práci ukázat. Snažíme se z toho udělat větší prezentaci naší činnosti, a pokud se tam v tom roce odehrává nějaké významné výročí, ať už je to narození Olgy Havlové nebo třeba založení Výboru dobré vůle, tak se snažíme i tohleto promítnout do toho večera.“ (Granja, říjen 2019)

První galavečer se uskutečnil 5. května 1995 v Lichtenštejnském paláci na Kampě. Od té doby obdrželo ocenění již dvacet šest lidí. Každým rokem se společně s tváří nového laureáta ceny odkrývá i zcela jedinečný životní příběh, který upozorňuje na specifickou problematiku, ve které se oceněný angažuje. „Jejich síla k překonávání překážek, která často chybí i zdravým lidem, je pro nás velkou inspirací.“ (Havlová, 1995)⁷⁸

„To jsou opravdu velmi silné životní příběhy. Co mě opravdu, myslím si, že fascinuje a co je takovým spojovacím článkem u těch všech lidí, co jsou oceněni, že jsou nesmírně pokorní a skromní. Člověk nechápe, kde v sobě berou tu sílu a ještě s takovou pokorou a láskou nahlíží na ten svět, a myslím si, že to platí pro každého, kdo byl oceněn, se kterým jsem se osobně potkala.

Hrozně nás potěšilo, když jeden z laureátů říkal, že je to něco jako Nobelova cena pro vědce, tak cena Olgy Havlové je něco takového pro lidi se zdravotním postižením. Je to takové největší ocenění tady v České republice. Když vyzýváme veřejnost, aby nám navrhovali kandidáty, tak těch návrhů je dost a pro nás je to těžké vybrat toho jednoho.“ (Granja, říjen 2019). Cenu může získat pouze jeden z nominovaných. Nominován může být prakticky kdokoliv, kdo se navzdory svému zdravotnímu handicapu aktivně angažuje v pomoci druhým. Stačí splnit pokyny v on-line nominačním formuláři, to znamená, že je nutné vyplnit osobní údaje a kontaktní údaje navrhovatele i nominovaného, korektně vyplněná žádost musí obsahovat i fotografii nominovaného a v krátkosti uvést zdůvodnění kandidatury. „Takže my jako kancelář kontrolujeme, jestli je to splněno, a pak to předáváme poradnímu sboru. Hraje tam úlohu i délka, jak dlouho se tomu věnuje nebo jestli ten dopad je na nějakou menší skupinu lidí nebo spíš na širší veřejnost, jestli artikuluje nějaké téma, které je nové nebo je tabuizované, takže snaží se i tohle promítat, aby se podpořila nejenom ta osoba, ale aby se otevíralo to téma jako takové širší veřejnosti.“ (Granja, říjen 2019)

⁷⁸ Olga Havlová [online]. [cit. 2019-10-11]. Dostupné z: <http://www.cenaolgyhavlove.cz/pravidla/>

Správní rada Výboru dobré vůle – Nadace Olgy Havlové ustanoví sedmičlennou porotu, která z doručených žádostí vybere laureáta Ceny Olgy Havlové. Držitel se může pyšnit certifikátem a bronzovou soškou od Olbrama Zoubka, kterou autor nazval „Povzbuzení“. „V ateliéru jsem hledala v nekonečných podobách ženských postav takovou, která by vyjadřovala naši myšlenku – totiž to, že člověk má nejen dostávat, ale i dávat. Gesto rukou, vyjadřující pomoc – ne podání ruky, objetí, ale pomoc. Otevřenost vůči lidem, vůči světu.“ (Černá, 2014)⁷⁹

„Vybrat jednoho vítěze je těžké, „proto jsme před několika lety založili i cenu veřejnosti. Ať alespoň oceníme dva. Lidem je umožněno hlasovat, udělovat preferenční hlasy, aby se co nejvíce šířilo povědomí o práci těch, kteří překonávají nějaké obrovské potíže a ještě jsou schopni myslet na někoho dalšího.“ (Granja, říjen 2019) Cena veřejnosti se uděluje od roku 2017. Vítěz vzejde z on-line hlasování, které probíhá na těchto webových stránkách: www.cenaolgyhavlove.cz. Vítěz obdrží pouze certifikát potvrzující udělení Ceny veřejnosti.

27. května 2019 si cenu v budově Národního divadla převzala Tereza Nagyová „Udělení Ceny Olgy Havlové mě nesmírně potěšilo. V naší rodině jsme Olgu a Václava Havla velice uznávali a byli jsme vychováváni podle masarykovského vzoru a zásad, proto mně to dělá dvojnásobnou radost.“ (Nagyová, 2019)⁸⁰ V roce 2020 cenu obdržela Martina Půtová z Plzně za osvětovou činnost a pomoc lidem s popáleninami.⁸¹

Cena Olgy Havlové si klade za cíl nejen ocenit a zviditelnit jednotlivce, který se navzdory svému zdravotnímu handicapu angažuje v pomoci ostatním, ale i propagovat neziskové organizace a poděkovat tak konkrétním dobrovolným spolupracovníkům i dárcům, kteří podporují činnosti nadací. „Velice důležitou součástí projektu Cena Olgy Havlové je propagace organizací, které stojí za každým konkrétním významným člověkem. Tyto

⁷⁹ MUDr. Milena Černá in [online]. [cit. 2019-11-04]. Dostupné z: <http://www.ibestof.cz/neziskove-organizace/mudr.-milena-cerna-%E2%80%93-predsedkyne-vyboru-dobre-vule-%E2%80%93-nadace-olgy-havlove-.html>

⁸⁰ Tereza Nagyová in [online]. [cit. 2019-10-11]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/tereza-nagyova-ziskala-cenu-olgy-havlove-lidem-priblizuje-zivot-se-stomii.A190527_182331_In_domov_krku

⁸¹ [online]. [cit. 2020-06-18]. Dostupné z: <https://www.vdv.cz/clanky/cena-olgy-havlove/cena-olgy-havlove-2020/>

organizace, poskytující služby v oblasti sociální a zdravotně sociální, realizují pomoc lidsky důstojným způsobem a s použitím nových forem sociálních služeb.“⁸²

Z galavečera se stala událost. „*My vždycky oceníme nejenom dva laureáty, ale vždycky poděkujeme našim dárcům – partnerům. Většinou to jsou lidé, kteří nám pomohli v uplynulém roce nebo dlouhodobě, takže je to i reflexe té naší poslední roční práce. Je to velké povzbuzení.*“ (Granja, říjen 2019) Paní doktorka Černá dodává to, co je patrně nejzásadnější, totiž že „se nám vlastně propojili i ti lidé, kteří jsou zdrojem finančních prostředků pro Nadaci, i ti kdo ty nadační příspěvky přijímají. Musím vám říci, že tohle je pro nás patrně to nejčennější na celé Ceně Olgy Havlové.“ (Černá, 2014)⁸³

6.4 Prodejní galerie ve Zlaté uličce

Zlatá ulička, která se nachází na Pražském hradě, je lemována domky, jejichž původ sahá až do konce 16. století. Z jejího původu se těší velké množství turistů, kteří zavítají na Pražský hrad během své dovolené v Praze. Těžko byste v Praze hledali vhodnější místo pro projekt, který v domku čp. 19 dlouhodobě podporuje Výbor dobré vůle – Nadace Olgy Havlové. Ve skromném objektu, dlouhodobě pronajatém od správy Pražského hradu, se nachází netradiční prodejní galerie, kde je možné zakoupit produkty, které vznikají v chráněných dílnách. Galerie spolupracuje s osmnácti dodavateli a výtěžek z prodeje míří přímo k výrobcům nebo organizacím. Prodejní sortiment tvoří pohlednice, obrázky a přání malovaná dětmi, drobná keramika, sezónní ozdoby a textilní výrobky, ale i výrobky ze dřeva či kovu. Počátky tohoto projektu nás vedou zpět k paní Olze Havlové. Dílna vznikla na přání první dámy.

„Až na jaře roku 1993 mi zazvonil telefon a paní Olga mě poprosila, jestli bych jí přišla pomoci do Výboru dobré vůle. Měla nápad otevřít ve Zlaté uličce na Pražském hradě prodejní galerii výrobků lidí se zdravotním postižením. Neměla jsem vůbec žádné zkušenosti v této oblasti, ale souhlasila jsem, že to na chvíli mohu zkusit. Hned při první schůzce mě paní Olga seznámila s paní Dianou Phipps Sternbergovou, která dříve pracovala jako bytová

⁸² Cena Olgy Havlové [online]. [cit. 2019-09-26]. Dostupné z: <http://www.vdv.cz/projekty/cena-olgy-havlove/>

⁸³ MUDr. Milena Černá in [online]. [cit. 2019-11-05]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/s-olgou-havlovou-se-pratelim-i-ted-kdyz-je-v-nebi-rika-milena-cerna-7479923>

designérka jak v Evropě, tak také v Americe, kde je tento druh prodejních galerií zcela běžný. A od té chvíle to vlastně všechno začalo. Olžiny nápady a Dianiny zkušenosti a vkus mě nakonec přivedly k tomu, že se již osmnáct let starám o malou prodejní galerii s výtvy klientů z různých chráněných dílen i jednotlivců.“ (Podzimková in Černá a Granja, 2013)

Tak se mohou dobré úmysly šířit do celého světa. Obchůdek pokračuje ve své činnosti i nadále, a to i přesto, že se v průběhu času začaly okolnosti spolupráce komplikovat. *„Původně byla Zlatá ulička volně přístupná a teď už tam jsou dvě bariéry. Vede to naše kolegyně, původně to vedla paní Podzimková, která už odešla do důchodu, teď už to vede Irena Gletová, která to v podstatě vede v tom stejném duchu, jak si to paní Olga přála. Ona oslovuje různé chráněné dílny a neziskové organizace a vybírá nějaké předměty, které se prodávají zájemcům a cílem toho je jednak finanční výpomoc těm různým dílnám, aby měly výtěžek, ale hlavně i propagovat práci lidí se zdravotním postižením.“* (Granja, říjen 2019)

„Myslím, že by paní Olga měla radost.“ (Podzimková in Černá a Granja, 2013)

6.5 85 stromů pro Olgu Havlovou

Zajímavý projekt zmínila během našeho rozhovor ředitelka Nadace paní Monika Granja. Přirozeně mě zajímalo, kdo je strůjcem tohoto nápadu. *„To vzniklo trošičku nahodile, s tím, že my jsme tady řešili, jak bychom si mohli připomínat to významné výročí nedožitých 85 let Olgy Havlové. A nám před nějakou dobou tak asi tři nebo čtyři roky zpátky organizace v Olomouci v Topolanech poslala fotografii lípy dobré vůle, kterou sázela Olga Havlová. To byl obrovský, krásný strom, tak jsme si říkali, že bychom mohli na památku paní Olgy zasadit strom. A někdo tady na poradě vykřiknul: a proč ne osmdesát pět rovných! Vlastně z toho vzniklo osmdesát pět stromů Olgy Havlové. My jsme tady měli kolegyni, která se starala o tento projekt, takže ona vyzvala obce a města, jestli by se chtěla zapojit, a zájem byl opravdu velký. Větší, než bychom mohli uspokojit. Takže jsme museli některé zájemce odmítnout. Podařilo se zasadit osmdesát pět stromů na nejrůznějších koutech republiky. Byla to velká města, malé vesničky, lesoparky, takže to bylo hrozně pestré. Stromy taky byly všelijaké,*

jenom jsme chtěli „listnáče“. Dokonce to došlo tak daleko, že se o tom dozvěděly naše sesterské organizace nebo naši partneři v zahraničí, takže jsme sázeli potom ještě tři stromy v Polsku a jeden ve švýcarské Ženevě.

Stromy Olgy Havlové [online]. [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: <http://www.vdv.cz/projekty/rok-olgy-havlove/>

Snažili jsme se, aby tam byl zástupce kanceláře správní rady. Pro ty lidi, kteří sázeli stromy, a stáli za tou velkou prací, je důležité jim samozřejmě osobně poděkovat a zavzpomínat a říct něco o paní Olze a činnosti naší Nadace. A musím říct, že ta města i obce do toho šly s velkým nadšením. Většinou se snažily, aby z toho byla hezká společenská událost. Pozvaly zástupce města, různých škol, školek a širší veřejnosti. Novináři o tom psali hezké články.“ (Granja, říjen 2019)

6.6 Běh dobré vůle Nadace Olgy Havlové

„Přibývá sportovních akcí, jejichž výtěžky přispívají na konto lidí s handicapem. Korunou loňského roku se stal první Běh dobré vůle Nadace Olgy Havlové, který se uskutečnil 12. září v oboře Hvězda pod záštitou městské části Praha 6, za účasti významných sportovců a partnerských organizací, školních dětí a neziskových organizací, a také značného zájmu médií.“ (Černá in Výroční zpráva VDV 2019, str. 11) „*To jsme chtěli už dlouho, já jsem na to myslela už léta. Ale pořád jaksi chyběl ten hlavní impulz, že teď je ten správný čas. Tím impulzem se nakonec stala spolupráce s Runczechem, protože my jsme skoro deset let byli charitativním partnerem Runczechku a měli jsme svoje běžce dobré vůle na půl maratonu,*

maratonu, na regionálních bězích i svoje vlastní sbírky. Jenže Runczech měnil strategii spolupráce s neziskovkami, některé věci se předělávaly a dělaly trochu jinak. Předělali i strategii směrem k běžcům. Zjistili jsme, že zájem upadá, že je to takové strašně roztráštěné, tak jsme si řekli, že už nás to i administrativně zatěžuje, už bylo na čase si říct, že to bylo hezkých deset let, ale asi jsme vyčerpali to, co ten projekt nabízel, tak jsme tu spolupráci ukončili.

Ale pak jsme si říkali, že máme nějaké zkušenosti, a to nejenom s Runczechem, byli jsme partnery celé řady závodů. Ne jenom běžeckých, tak proč to nezúročit tím, že uděláme konečně vlastní závod.

*Oslovili jsme lidi, o kterých jsme si říkali, že by mohli mít k odkazu Olgy Havlové blízko. Rozhodně jsme nechtěli jít do spolupráce s populárními celebritami, u kterých bychom si nebyli jistí, jestli jsou morální autoritou nebo mají **stejně morální hodnoty**, které si neseme my jako Nadace. Takže jsme oslovili opravdu velmi zajímavé, vstřícné a ochotné lidi jako Petra Frydrycha, Ester Geislerovou, Tomáše Slavatu. Ta spolupráce s nimi byla strašně příjemná. Myslím, že nám to pomohlo ten běh zviditelnit i v takových těch kruzích sportovců.“ (Granja, říjen 2019)*

Doprovodný program byl vskutku bohatý. Obsahoval zábavu nejen pro dospělé, ale i dětskou bojovku nebo vedlejší běžecký závod pro děti. Na této události byla rovněž prezentována výstava fotografií o paní Olze Havlové. „*My se snažili ten doprovodný program připravit tak, aby korespondoval s naší činností. Takže když jsme přemýšleli o stáncích s občerstvením, tak aby to mělo nějaký další smysl, takže jsme oslovili kavárnu Bílá vrána, kterou provozuje organizace Pohoda, která pomáhá lidem s mentálním postižením. Poté tam měli stánky sdružení Neratov, to je obec, která integruje lidi s mentálním a duševním onemocněním. Je tam krásná komunita, kde žije více než padesát procent lidí s handicapem, pak tam měla svůj stánek nadace Bona, která pomáhá lidem s duševním onemocněním. Takže i tohle jsme se snažili stavět tak, aby to mělo ten charitativní ráz.*

A pak jsme si říkali, že běžcům přiblížíme i samotnou Olgu Havlovou, takže proto jsme tam měli s sebou i výstavu fotografií o paní Olze Havlové. Pak jsme tam měli fotografování s postavami Václava a Olgy, měli jsme tam takové bubliny se vzkazy. Takové zajímavé

citace, které znázorňují jejich životní postoje. No a pak jsme si vymysleli, že uděláme divadelní dílnu jako odkaz k tomu, jak Olga Havlová měla ráda převlekové večery v Hrobce. Takže jsem si studovala, jaká témata měli v té Hrobce, v Kosatíkovi je to dobře popsáno, tak jsem zjistila, že měli i téma Sherlocka Holmese. Byť to měli pojaté trošičku jinak, tak jsme si sehnali v Divadle Refektář, což jsou takoví ochotníci, různé převleky a lidé si je mohli vyzkoušet.

Kolegyně trénovaly, sestavily štafetu, takže nakonec kancelář měla svoji štafetu, ale já jsem byla tak vytížená, že bych to nedala. Jak to byl první ročník a my jsme ještě úplně nevěděli, co se může na místě přihodit, i když si myslím, že jsme měli dobře rozplánované ty jednotlivé přípravné akce, tak přeci jen se tam přihodilo spousta nečekaných situací, které jsme museli operativně řešit. Já jsem pobíhala v zákulisí, takže to bylo dobře, že jsem neběžela. Myslím si, že to stálo za to, že se to povedlo.“ (Granja, říjen 2019)

Vynaložené úsilí se zúročilo a celá akce se vydařila. Na podporu tohoto tvrzení doplním následující informaci. Prvního ročníku Běhu dobré vůle Nadace Olgy Havlové v oboře Hvězda se zúčastnilo přes 500 běžců. Výtěžek ve výši téměř 300 tisíc korun šel na pomoc rodinám v tísní. „Já myslím, že na to, že to byla premiéra, tak to bylo opravdu na jedničku!“ (Fráňová in Výroční zpráva VDV 2019, str. 41) Nezbyvá než blahopřát a začít se připravovat na druhý ročník. Ten je naplánovaný na čtvrtek 10. září 2020. I tentokrát bude celé startovné z akce určeno na podporu rodin v tísní.

7 Shrnutí

V tom, kým máme být, zklameme všichni, ale hodnota člověka nebo hrdiny je v tom, že jsou právě tím, kým už jsou. Olga Havlová byla tím, kým jí bylo souzeno být. Byla opravdová a upřímná a její duše se otvírala tomu, kdo se nepřetvařoval. Bezsporu se jedná o zásadní osobnost v novodobé historii českého státu. Její přínos na poli speciální pedagogiky by se dal zhodnotit jako komplexní.

Přístup Olgy Havlové vychází z aplikace demokratických hodnot do všedního života všech občanů a promítá se i do veškeré činnosti, kterou se zabývala. Přínosné a inspirativní je v první řadě její vizionářství, obětavost, její skromný charakter a racionální přístup k řešení praktických problémů. Vyzdvihnout lze hlavně to, že jako první dáma založila nadaci Výbor dobré vůle, která se vrací a navazuje na demokratickou tradici a hodnoty Československa.

Ona sama konkrétně podporovala integraci lidí s jakýmkoliv druhem znevýhodnění. Její účelné smýšlení a víra v demokratické hodnoty byly na území českého státu jakýmsi světélkem naděje v těžkém období totalitní doby i v nejisté době po sametové revoluci, kdy došlo k unikátnímu propojení politické funkce první dámy státu s vřelým lidským srdcem.

Nadace, kterou paní Olga Havlová založila, je třicet let aktivní v charitativní činnosti, která se nese v duchu jejího odkazu. Po celou tu dobu prospívají v České republice hlavně tím, že společnost propojují a vytváří ducha pospolitosti. Samotná činnost se organizovaně přizpůsobuje aktuálnímu dění. Snaží se pomáhat všude tam, kde je třeba, tedy všem potřebným, kterým se pomoci nedostává.

Výbor dobré vůle – Nadace Olgy Havlové má široký rozsah působení. Od počátku zaujímá odborný přístup k dané problematice a zohledňuje individuální potřeby, které vyplývají z aktuální situace postiženého a povahy jeho znevýhodnění. Pomáhají s tvorbou prognózy a dlouhodobějšího konceptu, jak dotyčnému jedinci co možná nejlépe pomoci. Vzniklý plán také pomáhají realizovat. Zajišťují materiální pomůcky i finance. Jsou otevřeni inovátorství, šíří osvětu a zaštiťují podporu pro nově vznikající projekty. Nadace je také činná v přípravách zákonů, ať už tím, že jsou aktivní v připomínkovém řízení nebo tím, že jsou členy v akreditačních komisích ministerstev.

8 Summary

We all tend to disappoint in who we are supposed to be, but the value of a person or a hero is that they are just who they are. Olga Havel was who she was destined to be. She was real and sincere and her soul was open to the ones who did not disguise themselves. Undoubtedly, she is a fundamental figure in the modern history of Czech state. Her contribution in the field of “special pedagogic” could be assessed as a complex one. Approach of Olga Havel results from application of democratic values into everyday life of all citizens and reflects to all activities she was engaged in as well. Beneficial and inspirational in especially her being a visionary, devoted and modest character and moreover her rational attitude to solving practical problems. Fact to be highlighted specifically is her foundation of Committee of good will, which follows up on the democratic tradition and values of former Czechoslovakia.

She herself supported integration of people with any kind of disability. Her purposeful thinking and belief in democratic values were like candle in the dark bringing hope in the difficult period of totalism and also in the uncertain times after the Velvet revolution. She represented a unique blend of political involvement of first lady of the state with warmhearted and empathetic personality.

Foundation which was established by Mrs. Olga Havel, has been active for thirty years in the charity area and follows the legacy of hers. Its main benefit is its support of the society and spreading the spirit of cooperation. The individual activity of the foundation adapts to the current situation. It tries to help wherever it is necessary, it means to all people in need. Committee of good will – Foundation of Olga Havel has a wide range of operation. Since the beginning they address professionally the given problematic and takes into consideration individual needs resulting from current situation of the disabled as well as the character of their impairment. They assist with formation of prognosis and long-term concept how to best support the impaired individual. Consequently, they help to carry out the prepared plan. They provide aids and finances. They are open to innovations, instrumental in awareness raising and forming patronage for newly arising projects. Foundation is also active in legal preparations by means of either taking part in feedback process or by being members of accreditation committee of ministries.

9 Závěr

Má diplomová práce zpracovává přínos zcela mimořádné osobnosti české historie. „Vysoká hodnota života Olgy Havlové vyplývala z její statečnosti, pro kterou mohly být její mimořádné činy brány jako samozřejmost, svými postoji nakonec ovlivnila tisíce lidí, pro které je myšlenka na ni vodítkem při životním rozhodování.“ (Kosatík, 2009, s. 332)

Manželé Havlovi se stali tvářemi sametové revoluce, která vedla ke státnímu politickému převratu. Parlamentní demokracie vystřídala socialistické státní zřízení. „Na počátku 90. let vnímal Havla celý svět jako prezidenta-osvoboditele a zahraniční politici proto neobvykle pozorně naslouchali jeho názorům, spíše filozofickým než politickým. Omezován českou ústavou a stranickým politikařením nemohl bohužel stejně pozitivní roli sehrát v naší vnitřní politice.“ (Haškovec, Müller, Tatičková, 2004, s. 116) „Václav Havel byl otřesně pravdivý. Olga ho kolikrát prosila, ať mlčí.“ (Černá, 2020)⁸⁴ Postupem času se osobnost Václava Havla stala cílem kritiky a pochybností. Morální autorita Olgy Havlové však v povědomí Čechů zůstává i nadále.

Od listopadové revoluce se událo mnohé. Celou věc v reportáži pro ČT24 trefně shrnula současná slovenská prezidentka Zuzana Čaputová. „Kdo od změn v roce 1989 čekal, že přinesou nové možnosti, dočkal se. Kdo očekával, že to bude automaticky znamenat jen vývoj k lepšímu, zákonitě se musel dožít zklamání. Demokracie je příležitost, ne záruka úspěchu.“ (Čaputová, 2019)⁸⁵ „Přirozenou nevýhodou demokracie je, že těm, kdo to s ní myslí poctivě, nesmírně svazuje ruce, zatímco těm, kteří ji neberou vážně, umožňuje téměř vše.“⁸⁶ Stále platí, že přesvědčení lidí se dá zneužívat ve prospěch vládnoucí strany. Zrovna tak jej lze využít k vykonání správné věci.

⁸⁴ MUDr. Milena Černá in [online]. [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: https://denikn.cz/336480/papalasismus-se-nabaluje-jako-snehova-koule-s-jidlem-roste-chut-rika-reditelka-vyboru-dobre-vule/?fbclid=IwAR3e7zb04qQdeSSxQDjluViuvvKmxzSh1-t6iiygMLEnWqiSP6Em8ZsNm_8

⁸⁵ Prezidentka Slovenské republiky Zuzana Čaputová in [online]. [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Caputova-30-let-od-padu-komunismu-celi-Slovensko-krizidavery-603656>

⁸⁶ Václav Havel [online]. [cit. 2019-11-14]. Dostupné z: <https://azcitaty.cz/vaclav-havel/2900/>

Mladší generace dobu totality nezažila. Chybí nám jistá životní zkušenost, a tedy možnost poměry porovnávat. K tomu, abychom něco mohli posoudit, potřebujeme tomu porozumět a porozumění vyžaduje důkladné informace. To mě v mém bádání zavedlo až k paní MUDr. Mileně Černé. Zajímalo mě, co by nechala vzkázat paní doktorka Černá lidem, kteří tvrdí, že za komunistů bylo lépe. „*Já bych řekla těm lidem, že zřejmě trpí ztrátou paměti. Protože v osmdesátém devátém šli všichni do generální stávky. Vykřikovali: „Máme toho dost.“ Měli úplně jasný názor na to, že vláda jedné strany, „Standa a Vláda“ se říkalo jako strana a vláda, taková zkratka, to bylo jedno. Bez jejich povolení nebyla možná žádná činnost, nebylo možné nic vlastnit, vždyť lidem sebrali majetky, domy. Život není lehký sám o sobě a vždycky se vyskytne nějaká potíž, ale když se podíváte na naše města, obce, jak vypadaly za totality, jak byly ošuntělé, jak se ničily památky.*“ (MUDr. Černá, listopad 2019)

Nejsem zcela přesvědčen, zda se nám skutečně podařilo vymýtit nešvary socialismu. Vadí mi, že se objevují nepřístojnosti komunismu, které lidé tolerují. Nechci žít v režimu, ve kterém žili moji rodiče. Přinesla nám demokracie principy sociální i politické rovnosti? A jak se dívá na uplynulých třicet let paní doktorka Černá? „*Já se ohlížím za těmi třiceti lety s určitým uspokojením, a to právě proto, že existuje to, co se nazývá občanskou společností a že to je ta část, která není tou vládou. Není to ta mocná, silná a rozhodující o tom, jak tady budou lidé žít. Lidé si tu snaží vytvořit prostor pro sebe, který jim umožňuje právě ten demokratický princip, který tu byl. Samozřejmě, že **ne každý to tak chápe** a ne každý se toho také účastní*“ (MUDr. Černá, listopad 2019)

Co to vlastně demokracie je, jak pojem demokracie chápeme dnes, třicet let po revoluci, „možná jsme si slovo demokracie přebrali úplně jinak, než jsme měli. Mám pocit, že demokracie u nás znamená, že si všechno můžeš dovolit. Můžeš si říkat, co chceš, dělat, co chceš. Nemyslím si, že nás to někam posune. Určitá zodpovědnost vůči sobě, lidem kolem tebe a životu by měla existovat. Myslím, že nám schází. Nejen u dětí, ale celkově.“ (Jágr, 2019)⁸⁷

⁸⁷ Jaromír Jágr in [online]. [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: https://sport.aktualne.cz/hokej/hokejova-reprezentace/jagr-ambasador-hokej-ceska-reprezentace-kladno-mladez/r~36806358fb1a11e988f50cc47ab5f122/?fbclid=IwAR1Yj7i0-3xHYLkxaGV5_AMDmQm0X7LmQCilm1KiVdHV_XI9g-dlPpDhKjY

Dokud budou mít obyčejní lidé, kteří v demokracii tvoří hlavní zdroj politické moci, své chyby, musí je mít zákonitě i demokracie ve státě, ve kterém občané žijí. Umějí Češi správně uchopit a aplikovat demokratické principy a vštěpujeme dostatečně události minulého století novým generacím? „*To je největší problém, to už jsme měli velké diskuze, třeba v Knižovně Václava Havla, jak velký problém je, že se děti neučí moderním dějinám. Výuka končí počátkem dvacátého století. Demokratické hodnoty, demokratický stát není zadarmo, je potřeba si připomínat nejenom lidi, kteří byli aktivní v disentu, ale třeba i hrdiny z druhé světové války, hrdiny z první světové války, to je všechno **strašně důležité**, protože ta svoboda není zadarmo.*“ (Granja, říjen 2019)

Paní Olga Havlová přispěla k posunu ve vnímání osob s postižením a k celé proměně paradigmatu. O tom, jak by se vypořádala s problémy dnešní doby, lze jen spekulovat. Dá se předpokládat, že „komerční proměna společnosti a popření zásad demokracie by ji hluboce zraňovaly.“ (Černá, 2020)⁸⁸ Každý vzpomíná na Olgu Havlovou jinak. Na mysl se derou různé asociace. „Pamatuji si, jak jednou řekla: Ráda bych všem pomohla, ale nejsem anděl, abych mohla dělat zázraky.“ (Prausová in Černá a Granja, 2013, s. 46) Pan Velan je naopak přesvědčen o tom, „že Olga Havlová byla anděl, který žil, bohužel relativně krátkou dobu, mezi námi zde na Zemi. Její lidství dokládá ta skutečnost, že ještě tři týdny před svou smrtí kladla Václavu Havlovi na srdce: „A nezapomeň na Velanovy.“ Tak nám to bylo sděleno prezidentem Václavem Havlem na Pražském hradě při jeho setkání s delegací kanadského guvernéra.“ (Velan in Černá a Granja, 2013, s. 68)

Do paměti lidí se Olga Havlová zapsala především svým statečným občanským postojem, obětavostí a svým vřelým vztahem k lidem. Bádal jsem dlouho, abych našel uspokojivou odpověď na to, kdo byla Olga Havlová a jaké normy a pravidla si interiorizovala. Snažil jsem se, aby tato diplomová práce obsáhla co možná nejlépe charakteristiku toho, v čem tkvěl její mimořádný přístup k druhému člověku. To podstatné a z mého pohledu nejzásadnější shrnuje ve své výpovědi paní Černá. „*Skromnost, účinná pomoc a taková*

⁸⁸ MUDr. Milena Černá in [online]. [cit. 2020-03-22]. Dostupné z:

https://www.praha1.cz/app/uploads/2020/03/JEDNA_final-nahled.pdf?fbclid=IwAR2Pu4CWwJA7AHCLHdqyyV76NCbLFjJb0A9VvCDHa3EfXPgWtQR1U_sLcII

*pomoc, která je opravdu potřebná. Já si myslím, že taková ta neokázalost té pomoci. Víte nechodit s tím na trh. Já vím, že dneska se dělá všechno na reklamu, musí se to dávat na Facebook každý den, ale Olga si to vůbec nepřála. Olga si přála, aby se dobré věci dělaly s naprostou samozřejmostí a bez okázalosti, aby se nikdo nemohl vychloubat, že udělal něco dobrého. Víte, když Vám senátorka nebo poslankyně třikrát za svůj krátký projev řekne, že to ona to zařídila, že se to a to stalo. Tak to prostě není ono. **Ten neokázalý přístup a jakási samozřejmost v tom, že já udělám něco dobrého**, něco, co je pro veřejné dobro, pro veřejné blaho, že se angažuji, ale bez té okázalosti, abych se s tím vychloubal a chodil s tím na trh. Omračoval tím své okolí. “ (MUDr. Černá, listopad 2019)*

Životní příběh manželů Havlových je již minulostí a lze na něj jen vzpomínat. Nebyl vždy jako z pohádky, ale dokazuje nám to, že „pravda a láska musí zvítězit nad lží a nenávisť.“ Pokud bychom na události minulého století zapomněli, povede neznalost historie k jejímu opakování?⁸⁹ Poučila se Česká republika ze své historie, dokáže v novodobé historii demokraticky a solidárně řešit problémy, které trápí její obyvatelstvo, a především máme v naší současné společnosti představitele takovéto elity? „*Myslím si, že je tady spousta velmi kvalitních osobností, které by také mohly sloužit jako morální autorita, napadá mě Helena Illnerová, bývalá předsedkyně Akademie věd, jenom jako příklad. Určitě ano, ale ti lidé nejsou tak moc vidět jako byla vidět Olga Havlová jako první dáma.*“ (Granja, říjen 2019)

„*Co se týče Olgy, chystám se o ní taky psát. Moje souznění s ní je jednak osobní a jednak veřejné. Olga si to určitě zaslouží.*“ (Holubová in Instagram Messenger, 2019) Také si myslím. Je pro nás prospěšné připomínat si její stále aktuální odkaz. Paní Olga by jistě dodala něco jako „Nekomplikuj věci nadbytečným přemýšlením.“⁹⁰ Jsem přesvědčen o tom, že události minulého století jsou fundamentální učivo⁹¹ dnešní doby.

⁸⁹ Zuzana Čaputová in [online]. [cit. 2019-11-14]. Dostupné z:

https://denikn.cz/minuta/232154/?fbclid=IwAR1mxsw9AbyYVOF_GQFqRRV_5dwycbY8rxfXPY9vi4EBBzeF6-t8uxB9NK4

⁹⁰ Olga Havlová [online]. [cit. 2019-11-14]. Dostupné z: <https://citaty.net/autori/olga-havlova/>

⁹¹ „Souhrn poznatků, vědomostí a dovedností, které učitel předal žákovi a které si má žák v průběhu výchovně vzdělávacího procesu cíleně osvojit v podobě vědomostí, dovedností a návyků.“ (Janiš, Loudová, 2016. str. 36)

Závěrem bych tedy rád vyjádřit jistou vděčnost. Ani na chvíli jsem nezapochoval o tom, že je téma mé diplomové práce správné. „*Do poslední chvíle člověk musí o to usilovat, co si myslí, že je správný.*“ (Havlová in dokument Olga, 2014)

Bylo mi nesmírným potěšením se osobně setkat s paní doktorkou Milenou Černou a je mi nesmírnou ctí vás prostřednictvím této diplomové práce seznámit s osobou paní Olgy Havlové.

Olga Havlová a Milena Černá, autor fotografie Jana Plavec

10 Seznam použitých informačních zdrojů

ČERNÁ Milena a GRANJA Monika. *Kapka vody pro strom lásky vzpomínky na Olgu Havlovou k nedožitým 80. narozeninám*. Praha: Výbor dobré vůle – Nadace Olgy Havlové, 2013.

ČERNÁ Milena, ŠATAVOVÁ Irena a GRANJA Monika. *20 let Výboru dobré vůle – Nadace Olgy Havlové*. Praha: Výbor dobré vůle – Nadace Olgy Havlové, 2010.

DRAŽAN Jan, PERGLER Jan. *Náš Václav Havel 27 rozhovorů o kamarádovi, prezidentovi, disidentovi a šéfovi*. Praha: nakladatelství Zed' s. r. o., 2016, ISBN: 978-80-906593-1-5

FREIMANOVÁ Anna. *Síla věčnosti Olgy Havlové*. Praha: Knihovna Václava Havla, 2013. ISBN 978-80-87490-21-1

FREIMANOVÁ Anna. *Síla věčnosti – Olga Havlová, střízlivý korektor potrhých nápadů*. Praha: Respekt Edice, 2008.

GRANJA Monika, ČERNÁ Milena. *Katalog výstavy fotografií o Olze Havlové*. Praha: Výbor dobré vůle – Nadace Olgy Havlové, 2010.

GRANJA Monika a ČERNÁ Milena. *Výroční zpráva o činnosti výboru dobré vůle – Nadace Olgy Havlové v roce 1990–2019*. Praha: Výbor dobré vůle – Nadace Olgy Havlové, 2019. ISSN 2336-5951

GAVORA Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

HRDINOVÁ Aneta, *EFEKTIVITA VYUŽITÍ NÁSTROJŮ KOMUNIKACE: VÝBOR DOBRÉ VŮLE – NADACE OLGY HAVLOVÉ*. Praha: bakalářská práce – Vysoká škola ekonomická, 2013

HAVEL Václav. *Dopisy Olze*. Brno: Atlantis, 1990. ISBN 80-7108-009-8

HAVEL Václav – *Deset dopisů pro publikaci vybrala Černá M., Deset dopisů Olze*. Praha: Výbor dobré vůle – Nadace Olgy Havlové, 2013

HÁŠKOVEC Vít, MÜLLER Ondřej, TATÍČKOVÁ Irena. *Galerie géniů aneb kdo byl kdo*. Praha: Albatros nakladatelství, a.s., 2004.

- JANIŠ K., LOUDOVÁ I. *Obecná didaktika* (vybraná témata). Ústí nad Orlicí: OFTIS, 2016. ISBN: 978-80-7405-407-5.
- KANTŮRKOVÁ Eva. *Sešly jsme se v této knize*. Index 1. vydání 1980
- KAMENÍK Martin, GRANJA Monika. *Průzkum podmínek studia studentů se zdravotním handicapem na vysokých školách v ČR 2009*. Výbor dobré vůle – Nadace Olgy Havlové, 2009
- KOSATÍK Pavel. „Člověk má dělat to, nač má sílu“ život Olgy Havlové. Praha: Mladá fronta a.s., 2009. ISBN 978-80-204-1955-2
- KOSATÍK Pavel. *Jak z rock'n'rollu vznikla Charta 77*. Praha: edice Mladá fronta 2016, ISBN: 978-80-204-3390-9
- KOSATÍK Pavel. *Manželky prezidentů – deset žen z Hradu*. Praha: Mladá fronta, 2009.
- MARKOVÁ Marta. *Olga Havlová a ty druhé – ženy ve vnitřní emigraci*. Brno: Barrister & Principal, 1996.
- MIOVSKÝ Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing, a.s. 2006. ISBN: 80-247-1362-4
- MUŽÁKOVÁ, Monika. *Byly to naše děti*. Praha: Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta 2016. ISBN 978-80-7290-874-5
- MUŽÁKOVÁ Monika. *Odlíšnost jako dar, zápasy rodičů dětí s mentální postihem v době totality*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2019. ISBN: 978-80-7603-037-4
- GASANDI, Niheer. *Velké myšlenky, selhala demokracie*. London: Thames & Hudson Ltd., 2018. ISBN: 978-80-242-6135-5
- PAŽOUT Jaroslav a kol. (eds.), *Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných 1978–1989*, Edice dokumentů, Academia, Praha 2014, ISBN: 978-80-200-2388-9
- ŠÁŠINKOVÁ Marcela. *První dámy střeďočeký vlastivědný sborník*. Střeďočeký muzeum v Roztokách u Prahy, 2012. ISSN 0862-2043
- ŠATAVOVÁ Irena, ČERNÁ Milena. *Všechno vycházelo z naší lásky k rodné zemi*. Praha: Výbor dobré vůle – Nadace Olgy Havlové, 2017.

ŠINDLÁŘ Michal. *Československý svaz mládeže jako prostředek ideologického působení na mládež v Brně (1949–1953)*. Diplomová práce, Masarykova univerzita. Filozofická fakulta. Historický ústav, Brno: 2017

ŠOLC Miroslav a kolektiv. *Stručný politický slovník*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1986.

ŠUSTROVÁ, Petruška. *Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných*. Revolver revue, 1997, č. 33, s 327

VANĚK Miroslav, MÜCKE Pavel, PELIKÁNOVÁ Hana. *Naslouchat hlasům paměti teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. ISBN: 978-80-7285-089-1.

VODRÁŽKA Mirek. *Filosofie tělesnosti dějin*, Praha: Herrmann & synové Ústav pro studium totalitních režimů, 2013. ISBN: 978-80-87054-32-1

Měsíčník nejen pro učitele. *O rodině, životě a lidské sounáležitosti, Exkluzivní rozhovor pro Českou školu s prezidentem republiky Václavem Havlem a jeho chotí Olgou Havlovou*, 1995, číslo vydání 3.

Filmové dokumenty a on-line zdroje

Dokument „Dopisy Olze“, režie: HÝBEK M., 1986, [online]. [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/30959-dopisy-olze/29238361521/>

Dokument „Proč Havel?“, režie: JÁNSKÝ V., 1991 [online]. [cit. 2019-11-19]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=TXsN2hp9Lu4&fbclid=IwAR0YUBeu1A2uuKvjaXvjZmqFZAKi0111dctz_sACsyAxhhGpexV4A55Hx

Dokument GEN – Olga Havlová očima Olgy Sommerové, z cyklu GEN seriál ČT, 1993

Dokument Příběhy slavných – Paní Olga, režie: DOLENSKÝ M., 2006 [online]. [cit. 2019-08-19]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10123383458-pribehy-slavnych/406235100211008-pani-olga/>

Dokument „Fenomén Hrádeček aneb duchové pod Břečtejmem“, režie: KROB A., 2008

Dokument „Hindenburg and Hitler“, režie: Česká televize, 2012 [online]. [cit. 2019-08-09]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10539142190-hindenburg-a-hitler/21338255663/>

Dokument „Olga“ (festivalový název), režie: JANEK M., 2014

Bezděk E.: (2018) ŽIŽKOV JAKO ČESKÝ MONTMARTE [online]. [cit. 2019-08-20]. Dostupné z: <https://ekonom.ihned.cz/c1-66320110-zizkov-jako-cesky-montmartre>

Brož R.: (2018) RADĚJI NEVZPOMÍNÁM. 1.DÍL: PŘÍBĚHY SLAVNÝCH: OLGA HAVLOVÁ [online]. [cit. 2019-08-14]. Dostupné z: https://dvojka.rozhlas.cz/radeji-nevzpominam-pribehy-slavnych-olga-havlova-7607728?fbclid=IwAR2Uy2EfZvNftA4XccxIHZO_Hv7DWe7cI1TATrX49m8mBIHGZpYCNKyYAds

Handlová V.: (2018) PRVNÍ DÁMA OLGA HAVLOVÁ BYLA VÁŠNIVÁ HOUBAŘKA A NEBRALA SI SERVÍTKY [online]. [cit. 2019-08-26]. Dostupné z: https://www.lifecz.com/trendy/prvni-dama-olga-havlova-byla-vasniva-houbarka-a-nebrala-si-servitky_2983.html?utm_source=Facebook.com&utm_medium=Social-organic&utm_campaign=java&fbclid=IwAR3SBDlmyWd-7xcC_rzR13CNB8DmjZ9f-wL0VvwVBX6aWWRwA4jnPxkUQmA

Hergert J.: (2012) OLGA HAVLOVÁ MÁ NA PRAŽSKÉM ŽIŽKOVĚ SVOU ULICI V MÍSTECH, KDE VYRŮSTALA [online]. [cit. 2019-10-19]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/olga-havlova-ma-na-prazskem-zizkove-svou-ulici-v-mistech-kde-vyrustala_201204251326_mhromadka

Horáková E.; Brůhová D.: (2014) S OLGOU HAVLOVU SE PŘÁTELÍM I TEĎ, KDYŽ JE V NEBI, ŘÍKÁ MILENA ČERNÁ [online]. [cit. 2019-11-05]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/s-olgou-havlovou-se-pratelim-i-ted-kdyz-je-v-nebi-rika-milena-cerna-7479923>

Kalenská R.: (2020) VÁCLAV HAVEL BYL OTŘESNĚ PRAVDIVÝ. OLGA HO KOLIKRÁT PROSILA, AŽ MLČÍ, ŘÍKÁ EXŘEDITELKA VÝBORU DOBRÉ VŮLE

[online]. [cit. 2020-04-09]. Dostupné z: https://denikn.cz/336480/papalasismus-se-nabaluje-jako-snehova-koule-s-jidlem-roste-chut-rika-reditelka-vyboru-dobrevule/?fbclid=IwAR3e7zb04qQdeSSxQDjluViuvvKmxSh1-t6iiygMlEnWqiSP6Em8ZsNm_8

Malá I.: (2019) PAMĚŤ NÁRODA [online]. [cit. 2019-10-20]. Dostupné z: https://video.aktualne.cz/tvare-vzdoru-89/serial-nechtela-jsem-aby-se-za-me-deti-stydely-rika-chartist/r~b4537708daad11e98776ac1f6b220ee8/?utm_term=Autofeed&utm_medium=Social&utm_source=Twitter&fbclid=IwAR2m66qHFiAW9nBWfImw7OpYrVOeer6YxVxGCqb0OcsClw3cuPgDhKTnvE#Echobox=1569214920

Novotná B.: (2019) PŘIŠLA O ČTYŘI PRSTY NA RUCE, NEMOHLA MÍT DĚTI: S OLGOU HAVLOVU SE ŽIVOT NEMAZLIL [online]. [cit. 2019-08-20]. Dostupné z: https://www.extralife.cz/trendy/prisla-o-ctyri-prsty-na-ruce-nemohla-mit-deti-s-olgu-havlovou-se-zivot-nemazlil_19183.html

Pet.: (2018) OLGA HAVLOVÁ: JAK SE Z CHUDÉ ŠIČKY STALA UZNÁVANOU PRVNÍ DÁMOU [online]. [cit. 2019-08-20]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/onadnes/vztahy-sex/zeny-z-hradu-olga-havlova-a-jeji-zivotni-osud-prvni-dama-havel.A181026_093721_spolecnost_pet

Poláček D.: (2019) MOŽNÁ JSME SI DEMOKRACII PŘEBRALI ŠPATNĚ. SCHÁZÍ NÁM ZODPOVĚDNOST, SOUDÍ JÁGR [online]. [cit. 2019-10-31]. Dostupné z: https://sport.aktualne.cz/hokej/hokejova-reprezentace/jagr-ambasador-hokej-ceska-reprezentace-kladno-mladez/r~36806358fb1a11e988f50cc47ab5f122/?fbclid=IwAR1Yj7i0-3xHYLkxaGV5_AMDmQm0X7LmQCilm1KiVdHV_XI9g-dlPpDHkJY

Procházková E.: (2016) MUDr. MILENA ČERNÁ – PŘEDSEDKYNĚ VŮBORU DOBRÉ VŮLE – NADACE OLGY HAVLOVÉ [online]. [cit. 2019-11-04]. Dostupné z: <http://www.ibestof.cz/neziskove-organizace/mudr.-milena-erna-%E2%80%93-predsedkyne-vyboru-dobre-vule-%E2%80%93-nadace-olgy-havlove-.html> [online]. [cit. 2019-09-03]. Dostupné z: <https://www.oajl.cz/index.php?stranka=olga-havlova>

Sovadina J.: (2009) PROHLÁŠENÍ CHARTY 77 [online]. [cit. 2019-10-11]. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/prohlaseni-charty-77/>

Šulcová M.: (2020) JEDNA, MAGAZÍN MĚSTKÉ ČÁSTI PRAHA 1, BŘEZEN [online]. [cit. 2020-03-22]. Dostupné z: https://www.praha1.cz/app/uploads/2020/03/JEDNA_final-nahled.pdf?fbclid=IwAR2Pu4CWwJA7AHCLHdqyyV76NCbLFjJb0A9VvCDHa3EfXPgWtQR1U_sLcII

Švagrová M.: (2015) POHNUTÉ OSUDY: ŽENA DO NEPOODY, KTERÁ NECHTĚLA BÝT NA OČÍCH. OLGU HAVLOVOU UDOLALA RAKOVINA [online]. [cit. 2019-08-26]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/lide/pohnute-osudy-zena-do-nepohody-ktera-nechtela-byt-na-ocich-olgu-havlovou-udolala-rakovina.A150716_205355_ln_domov_gib

Titzl B.: (2001) O POSTAVENÍ ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÝCH OBČANŮ VE SPOLEČNOSTI TOTALITNÍHO REŽIMU (Příspěvek k nedávné minulosti) [online]. [cit.

2020-04-26]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/4678333-O-postaveni-zdravotne-postizenych-obcanu-ve-spolecnosti-totalitniho-rezimu-prispevek-k-nedavne-minulosti.html>

Vlček T.: (neuvedeno) CHARTA 77 [online]. [cit. 2019-10-11]. Dostupné z: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/ch77.php>

Vodrážka P.; Skoupá A.: (2019) PLAGA: JE ZARÁŽEJÍCÍ, KOLIK STUDENTŮ O 20. STOLETÍ NIC NEVÍ. TO MÁ BÝT TĚŽIŠTĚ VZDĚLÁNÍ, NE ZLATÁ BULA SICILSKÁ [online]. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <https://denikn.cz/97497/plaga-je-zarazejici-kolik-studentu-o-20-stoleti-nic-nevi-to-ma-byt-tezistem-vzdelani-ne-zlata-bula-sicilska/>

Český rozhlas.: (2019) RADIOŽURNÁL [cit. 2019-11-04]. Dostupné z: <https://program.rozhlas.cz/zaznamy?fbclid=IwAR090->

Česká televize.: (neuvedeno) KALENDÁRIUM [online]. [cit. 2019-08-31]. Dostupné z <https://www.ceskatelevize.cz/porady/1095927644-kalendarium/3153-vyhledavani/?searchType=1&display=2402>

Česká televize.: (1996) VEČERNÍ ZPRÁVY [online]. [cit. 2019-08-26]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=QyRaERIJt7I>

ČT24.: (2017) REKONSTRUKCE POVODNÍ 2002 DEN PO DNI: HLADINÝ ŘEK KLESAJÍ, CHYBÍ LOPATY ČI HOLÍNKY NA ÚKLID [online]. [cit. 2019-10-15]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2202694-rekonstrukce-povodni-2002-den-po-dni-po-umornych-vedrech-jsou-deste-vitanou-ulevou>

Deník N.: (2019) SLOVENSKÁ PREZIDENTKA ZUZANA ČAPUTOVÁ POLOŽILA NA NÁRODNÍ TŘIDĚ VĚNEC K PAMÁTNÍKU 17. LISTOPADU PŘI PŘÍLEŽITOSTI 30. VÝROČÍ SAMETOVÉ REVOLUCE [online]. [cit. 2019-11-14]. Dostupné z: https://denikn.cz/minuta/232154/?fbclid=IwAR1mxsw9AbyYVOF_GQFqRRV_5dwycbY8rxfXPY9vI4EBBzeF6-t8uxB9NK4

DVTV.: (2019) HOLUBOVÁ: PROČ VOLÍME BABIŠE? NAŠE GENERACE MUSÍ VYCHCÍPAT A NASTOPÍ NOVÍ BOJOVNÍCI [online]. [cit. 2019-08-20]. Dostupné z: https://video.aktualne.cz/dvtv/proc-volime-babise-nevim-nase-generace-asi-musi-vychcipat-a/r~68e0a670c13911e9bb450cc47ab5f122/?fbclid=IwAR2G0ePdYr_0ckhtP1hbw9dpZfMzpejcwGoFf4k1R-_sU1MgcoCTQb4OdlQ

NOE TELEVIZE DOBRÝCH ZPRÁV.: (2019) KULATÝ STŮL: OBČANSKÝ SPOLEČNOST ŽIJE [online]. [cit. 2019-11-20]. Dostupné z: http://www.tvnoe.cz/porad/26044-kulaty-stul-obcanska-spolecnost-zije?fbclid=IwAR2zpk4pR40cV-eYbenhhHG4_bHF--8ANcn-0Ye47QmTTXKFDV9Wi1e3Z8M

VDV.: (neuvedeno) VÝSTAVA FOTOGRAFIÍ O PANÍ OLZE [online]. [cit. 2019-10-15]. Dostupné z: <http://www.vdv.cz/projekty/vystava-fotografii-olgy-havlove/>

VDV.: (neuvedeno) PRAVIDLA [online]. [cit. 2019-10-11]. Dostupné z: <http://www.cenaolgyhavlove.cz/pravidla/>

VDV.: (neuvedeno) CENA OLGY HAVLOVÉ [online]. [cit. 2019-09-26]. Dostupné z: <http://www.vdv.cz/projekty/cena-olgy-havlove/>

VDV.: (neuvedeno) HISTORIE VÝBORU DOBRÉ VŮLE – NADACE OLGY HAVLOVÉ [[online]. [cit. 2019-08-27]. Dostupné z: <http://www.vdv.cz/o-nadaci/historie-nadace/>

VDV.: (2020) online]. Cena Olgy Havlové 2020 [cit. 2020-06-18]. Dostupné z: <https://www.vdv.cz/clanky/cena-olgy-havlove/cena-olgy-havlove-2020/>

VDV Facebook.: (2019) PŘÍPOMÍNÁME SI UDÁLOSTI, KTERÉ 19. LISTOPADU 1989 OTEVŘELY CESTU K DEMOKRACII V NAŠÍ ZEMI [online]. [cit. 2019-11-18]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/vybor.dobre.vule/photos/a.145530306244/10156625466826245/?type=3&theater>

Závěrečná zpráva Výročí pádu komunismu pro Post Bellum zpracovala agentura NMS Market Research v Praze dne 13.08.2019, [online]. [cit. 2020-04-23]. Dostupné z: <https://img.cz.prg.cmestatic.com/media/document/2327058.pdf>

Autor neuveden.: (2019) I BEZ ŠKOL OBSTÁLA VE VŠECH ŽIVOTNÍCH ROLÍCH SE CTÍ. NA LANĎÁKA SI ALE DÁVALA BACHA. TAJNOSTI SLAVNÝCH [online]. [cit. 2019-08-31]. Dostupné z: https://www.krajseklisty.cz/praha/22543-i-bez-skol-obstalave-vsech-zivotnich-rolich-se-cti-na-landaka-si-ale-davala-bacha-tajnosti-slavnych.htm?utm_source=www.seznam.cz&utm_medium=sekce-z-internetu

Autor neuveden.: (2010) LUCERNA HOSTÍ VÝSTAVU FOTOGRAFIÍ O OLZE HAVLOVÉ [online]. [cit. 2019-10-15]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1311195-lucerna-hosti-vystavu-fotografii-o-olze-havlove>

Autor neuveden.: (2011) MILENA ČERNÁ: V LÉTĚ 1989 JSEM UMÍRALA [online]. [cit. 2019-11-05]. Dostupné z: <http://www.nezavirejteoci.cz/detail-clanek/milena-cerna-v-lete-1989-jsem-umirala.html>

Autor neuveden.: (2019) TEREZA NAGYOVÁ ZÍSKALA CENU OLGY HAVLOVÉ. LIDEM PŘÍŽBLÍŽUJE ŽIVOT SE STOMIÍ [online]. [cit. 2019-10-11]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/tereza-nagyova-ziskala-cenu-olgy-havlove-lidem-priblizuje-zivot-se-stomii.A190527_182331_ln_domov_krku

Autor neuveden.: (neuvedeno) VÁCLAV HAVEL [online]. [cit. 2019-11-14]. Dostupné z: <https://azcitaty.cz/vaclav-havel/2900/>

Autor neuveden.: (neuvedeno) OLGA HAVLOVÁ [online]. [cit. 2019-11-14]. Dostupné z: <https://citaty.net/autori/olga-havlova/>

Autor neuveden.: (neuvedeno) CHARTA ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ A STATUT MEZINÁRODNÍHO SOUDNÍHO DOVRA [online]. [cit. 2019-10-11]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

11 Seznam příloh

Příloha 1 – Přepis rozhovoru s ředitelkou Monikou Granja.

Příloha 2 – Seznam obrázků.

Příloha 1

První rozhovor se současnou ředitelkou Nadace, tj. paní Monikou Granja, dne 30. 10. 2019.⁹²

Mohu se Vás na úvod zeptat, jak dlouho pracujete pro VDV?

„Už je to jedenáct let. Nastoupila jsem v roce 2008 a to jako managerka PR komunikace. Nicméně kromě toho, že jsem pracovala na zviditelnění naší nadace směrem k veřejnosti, tak jsem se snažila i trošičku posunout, rozvinout stávající projekty nadace, protože vlastně i ta prezentace potom navazovala na to jakým způsobem projekty děláme a co děláme a snažila jsem si připravit i různé akce pro veřejnost, což v době, kdy jsem nastupovala bylo v hodně menším poměru než třeba v tom, co děláme dneska.“

Jak se to stalo, že jste se propletla právě s touto nadací, byla to náhoda?

Nebyla to náhoda. Já jsem předtím pět let pracovala v asociaci nadací. Měla jsem na starosti právní projekt a poradenství pro nadaci nadační fondy, protože vzděláním jsem právnička a my jsme se snažili hlídat zákony a připomínkovat ty co ovlivňují činnost nadačních fondů v České republice a Výbor dobré vůle také byl členskou organizací, takže jsme se takto dostali do kontaktu a později, když jsem zvažovala odchod z asociace nadace, tak mi bylo nabídnuto, že můžu zkusit, byť jako v jiné oboru v jiné oblasti práci pro Výbor dobré vůle.

Vy máte vystudované právo? Chtěla jste vždycky pracovat v nadaci, co Vás přitáhlo do tohoto sektoru?

V době když jsem studovala práva jsem neměla jasnou představu, nebo neříkala jsem si, že ten neziskový sektor je přesně to co chci dělat, to byla jedna z variant, ale později, když jsem dostudovala a hledala jsem nějaké uplatnění, tak už jsem měla určité povědomí o tom jak neziskovky fungují, co dělají, takže i docela cíleně jsem si hledala práci v neziskové organizaci, ale zároveň jsem chtěla zůstat v oboru, takže ta asociace nadace mi nabídla právě přesně to co jsem chtěla, tu kombinaci, kterou jsem potřebovala.

A ředitelkou nadace VDV jste se stala kdy?

Ted'ka jsem čtvrtým rokem, tři a půl roku zpět.

⁹² Text neprošel korekturou a nejedná se o doslovný přepis.

Ucházela jste se o místo ředitelky?

Bylo to tak, že paní Doktorka Černá už nějakou dobu zvažovala, že tuhle tu pozici opustí a ona v podstatě už kdysi dávno měla „vyjednáno“, přemýšlela o tom, že si toho člověka odchová do té pozice, protože je pravdou, že nejenom neziskové organizace, myslím si, že jakákoli vedoucí pozice je hodně stavěná na tom, že je třeba znát to prostředí, je potřeba navázat na kontakty, které jsou vybudované, znát projekty, takže ona mě s tou prací léta seznamovala. Nebyl to jednodenní proces, že se něco událo. Spoustu věcí jsme dělaly společně a byla jsem do toho zasvěcená a pak ten přechod, když paní doktorka přešla do správní rady a já do té ředitelské, tak pro nás nebyl nějak turbulentní, ale plynule jsme navázaly.

Mělo to postupný vývoj, předpokládám, že s paní doktorkou máte přátelský vztah, takže jste spolu už asi leccos zažili. Vyprávěla Vám někdy o Olze Havlové?

Určitě, když jsem nastoupila do nadace bylo hodně důležitý lépe se seznámit s tím jaká Olga Havlová byla. Já jsem jí nikdy nepotkala. Zнала jsem něco málo z médií. Sama jsem se snažila načítat. Měla jsem stejný postup jako vy, Kosatík, Anna Freimanová o ní napsala. Pak různé články. Hledala jsem její citace, které by reflektovali naši činnost, to, co řekla Olga, snažila jsem se do toho vcítit. No a pak z toho hlediska, že jsme jí později vydávali několik publikací, ať je to Kapka vody pro strom lásky, nebo Vzpomínky sesterských organizací ze zahraničí, takže to všechno pro mě byla taková mozaika vzpomínek nejenom paní doktorky Černé, ale i dalších lidí, kteří se potkali s Olgou Havlovou a pomohlo to sestavit ten její obraz. Byla jsem i u toho, když vznikal dokument Miroslava Janka, Olga. Takže tady proběhly nějaké jednání a konzultace, takže jsme se tak různě propojovali. Pan Kačírek, režisér nám přinesl dokumenty z originálního video journalu natočené z počátku činnosti Výboru dobré vůle, takže jsem se snažila se s těmito věcmi seznámit.

Co jste si z tohoto bádání odnesla? Co pro Vás osoba Olgy Havlové znamená?

To není jenom můj osobní dojem, ale myslím si, že je to dojem z většiny videí, nebo s každým se kterým komunikuji, že je to velká morální autorita musím říct. I když jsou dneska takové jako nehezky výkřiky vůči osobě Václava Havla, tak nikdy jsem nezavadila o to, že by někdo hovořil nehezky o Olze Havlové.

Myslím si že, ona tím, jak zůstávala svá..., tím že zůstávala sama sebou, že to byla její velká síla. Nikdy se nenechala zmást nějakými lichotkami, takže nikdy nesklouzla k něčemu, co by vedlo k nějakým pochybným aktivitám, opravdu dokázala lidi dost dobře odhadnout. Všichni říkají, že byla nesmírně praktická, ale z mého pohledu to je i nesmírné vizionářství, protože ona dokázala tu svou nadaci pojmout tak, že ten její odkaz je třicet let po jejím založení, pořád aktuální. I taková drobnost, že přemýšlela, kde bude mít ta nadace sídlo, na Hradě nechtěla být, protože věděla, že i ta její funkce první dámy je dočasná a chtěla dát nadaci pevné zázemí. Tím, že máme kancelář na Senovážné myslím, že to je taky velká její prozřetelnost, která se odvíjí z té její praktičnosti, protože ona hledala to nejpraktičtější řešení. To je jenom taková drobná ukázka toho, jak ona uvažovala a že to má dopad i třicet let poté, co založila tuto nadaci.

Vy jste zmínila jednu zajímavou věc, že působila jako morální autorita, což je něco, co říkal i její manžel p. Václav Havel. Máte pocit, že je to něco, co v české společnosti chybí, v České republice, je tu někdo, ke komu byste ji připodobnila?

Takhle silná osobnost, nevím. Myslím si, že je tady spousta velmi kvalitních osobností, které by také mohli sloužit jako morální autorita, napadá mě Helena Ilnerová bývalá předsedkyně Akademie věd, jenom jako příklad. Určitě ano, ale ti lidé nejsou tak moc vidět, jako byla vidět Olga Havlová jako první dáma. Problém je že ti lidé, kteří jsou v čele státu, tak skutečně tedy těmi autoritami nejsou. Oni předstírají vzor toho chování, jak my ostatní bychom se mohli chovat a probouzí v lidech negativní postoje, negativní pocity, a to prostě potom nedělá dobrotu.

Tohle podle Vás paní Olga Havlová nedělala, protože byla autentická?

Jenom to rozloučení s Olgou Havlovou, kolik lidí stálo frontu na Pražském hradě, aby se s ní rozloučilo.

Ano, to je jistě vypovídající. Mohu se Vás zeptat – jak byste popsala přístup Olgy Havlové k lidem s postižením?

Ona, to je velmi zajímavé, se jich vůbec nebála. Což v té době, když se stala první dámou a teprve se začaly ty témata otvírat a artikulovat ve společnosti, tak lidé nevěděli, jak se k nim mají chovat. To byla novinka, takže báli se, styděli se k nim chodit, ale ona to takhle vůbec

nevnímala. Paní doktorka Černá mi vyprávěla, že neměla problém bezprostředně komunikovat s lidmi s mentálním postižením, což je určitě ještě těžší překonat ten svůj vnitřní ostych. To potom i děti, které vyrůstaly na Hrádečku, ona se ke všem chovala jako k sobě rovným. Takže nečinila žádné rozdíly, jestli je to dítě, člověk s postižením, nebo někdo jiný.

Souhlasíte, že uplatňovala demokratické hodnoty nebo respektive, že její pohled na svět byl takový, že lidé mají svá práva?

Přesně tak.

Vidíte zde nějakou souvislost? Myslíte si, že její přístup ovlivnil vznik nadace?

Myslím si, že jí k tomu vedlo to, že chtěla tu svojí pozici využít k něčemu užitečnému. V té době se celkem rychle seznámila zejména s tradicí prvních dam ve spojených státech, byla v kontaktu s kanadským průmyslníkem Karlem Velanem, který jako první přispěl velkým darem tady na pomoc sociálně potřebným. Takže to byly takové impulzy, že ona i když třeba nechtěla být tou první dámou, ale stala se jí a svojí pozici k něčemu dobrému využila.

A druhá věc, jak cestovala po České republice, a ti lidé se na ní obraceli, jako na ombucmanku, oni se na ní obraceli jako na ombucmanku, jak říkala Anna Šabatová nedávno v nějakém rozhovoru, tak se velmi rychle seznámila s tím, jaký život tady ty lidé měli s tím znevýhodněním ať už bylo jakékoliv, ne jenom zdravotní, ale i senioři nebo děti z dětských domovů, takže vlastně chtěla pomoci a věděla, že má k tomu nástroj, aby těm lidem pomáhala.

Mohu se Vás ještě zeptat, co víte třeba o Chartě 77 nebo o VONS?

Tak samozřejmě jsem si to nastudovala. Václav Havel byl mluvčí, Olga Havlová pomáhala v té jeho činnosti, když byl vězněn, potom sama stála i u vzniku VONSu, podílela se na natáčení originálního radio journalu, tak to jsou věci, které musíme znát.

Paní Olga Havlová právě uvádí jako jeden z těch impulzů, které vedly ke vzniku nadace, právě VONS. Co Charta 77 znamená pro Vás. Je důležitý, aby se o činnosti disentu učili děti ve školách?

To je největší problém, to už jsme měli velké diskuze, třeba v Knihovně Václava Havla, jak velký problém je, že se děti neučí moderním dějinám. Výuka končí počátkem dvacátého století. Demokratické hodnoty, demokratický stát není zadarmo, je potřeba si připomínat nejenom lidi, kteří byli aktivní v disentu, ale třeba i hrdiny z druhé světové války, hrdiny z první světové války, to je všechno strašně důležité, protože ta svoboda není zadarmo.

Máte pocit, že tomu jako VDV pomáháte, šířit tuhle osvětu?

Já věřím, že ano. Snažíme se o to.

Můžete to prosím nějak konkrétně doložit?

Jeden z příkladů je, že už deset let putuje naše výstava fotografií Olgy Havlové po knihovnách, děláme často i besedy. Jsme rádi, když nás pozvou do nějaké školy, kde můžeme besedovat i s mladými lidmi. Hodně aktivní jsou členové naší správní rady, např. Dana Němcová dodnes jezdí po školách a beseduje o svém životě, o tom, co zažila v disentu a teďka nově jsem znovu vytiskl výstavu fotografií o Olze Havlové s popisem jejího života, kterou připravilo Gymnázium Olgy Havlové, to teď nabízíme středním školám. Nejdříve v Praze a poté možná půjdeme i do dalších měst a součástí toho je právě i besedování s členy naší správní rady, nebo s lidmi z kanceláře.

Rád bych jenom doplnil, že zapůjčení výstavy je bezplatné. Vy jste říkala, že to připravovali žáci gymnázia?

Žáci úplně ne. To připravovalo sdružení moderní dějiny. To gymnázium je z mého pohledu strašně dobré a velmi hezky vede své studenty, právě i v tom duchu odkazu Olgy Havlové. Takže oni se hodně věnují moderním dějinám, to, co jinde chybí. Ale hezké je to, že oni to nedělají jenom pro svoji školu, ale je to projekt, který nabízeli i ostatním školám. Ten projekt o Olze Havlové je jen jeden z počínů.

Ohledně odkazu paní Olgy Havlové, navštívila jste ulici Olgy Havlové?

To je náš počín. Měli jsme velké štěstí. Když jsem nastoupila do nadace, tak paní ředitelka Černá vyprávěla, že chce udělat několik věcí, na kterých jí záleželo. Chtěla právě pojmenovat ulici po paní Olze Havlové, to bylo jedno s takových velkých přání, nebo vizí, co bychom mohli udělat.

Psalí jsme na magistrát, komunikovali jsme. Nikomu se do toho moc nechce kvůli občankám, sídlům firem apod. Ale tu naši žádost měli na stole. A po roce nebo dvou letech se ozval nějaký úředník, že na Vackově vznikají nové ulice. A jestli bychom o to měli zájem. Byly jsme rádi, protože je to na Žižkově, kousek od Židovských pecích, kde si Olga Havlová hrála. Takže jsme samozřejmě zorganizovali takové to slavnosti zveřejnění názvu ulice Olgy Havlové a pak jsme ještě po roce tam šli s naším fotografem nafotit, jak se tam lidem žije po roce a dělali jsme i takovou malou anketu těch místních obyvatel, jak se jim tam žije a jestli vůbec vnímají, že je to ulice Olgy Havlové. A ti lidé nebyly překvapeni, věděli, kdo je Olga Havlová.

Další z takových odkazů, které bych rád zmínil ve své diplomové práci je prodejní galerie ve Zlaté uličce, kterou VDV dlouhodobě podporuje. Funguje ta spolupráce ještě?

Ano, ale je to hodně obtížné. Původně byla Zlatá ulička volně přístupná a teď už tam jsou dvě bariéry. Vede to naše kolegyně, původně to vedla Paní podzimková, která už odešla do důchodu, teď už to vede Irena Glatová, která to v podstatě vede v tom stejném duchu, jak si to paní Olga přála, ona oslovuje různé chráněné dílny a neziskové organizace a vybírá nějaké předměty, které se prodávají zájemcům a cílem toho je jednak finanční výpomoc těm různým dílnám, aby měli výtěžek, ale hlavně i propagovat práci lidí se zdravotním postižením.

Řeknete mi prosím něco o Ceně Olgy Havlové?

To je velký projekt a jsme strašně rádi, že stále běží. Protože jednak si myslím, že je to nejvýznamnější projekt, který připomíná jméno Olgy Havlové, že to nese její jméno. Pořád se to koná v duchu myšlenky, kterou Olga Havlová prosadila a začlenila do toho ocenění. Hrozně nás potěšilo, když jeden z laureátů říkal, že je to něco jako nobelovka cena pro vědce, tak cena Olgy Havlové je něco takového pro lidi se zdravotním postižením. Je to takové největší ocenění tady v České republice, když vyzýváme veřejnost, aby nám navrhovali kandidáty, tak těch návrhů je dost a pro nás je to těžké vybrat toho jednoho. Proto jsme před několika lety založili i cenu veřejnosti. Ať alespoň oceníme dva, je umožněno lidem hlasovat, udělovat preferenční hlasy, aby se co nejvíce šířilo povědomí o práci těch, kteří překonávají nějaké obrovské potíže, a ještě jsou schopni myslet na někoho dalšího.

Je to velký boj zvolit jednoho člověka? Jaký je ten proces?

My jako kancelář kontrolujeme, jestli je vše splněno a pak to předáváme poradnímu sboru. Hraje tam úlohu i délka, jak dlouho se tomu věnuje, nebo jestli ten dopad je na nějakou menší skupinu lidí, nebo spíš na širší veřejnost, jestli artikuluje nějaké téma, které je nové, nebo je tabuizované, takže snaží se i tohle promítat, aby se podpořila nejenom ta osoba, ale aby se otvíralo to téma jako takové širší veřejnosti.

Utkvěl Vám někdo konkrétní v hlavě, můžete někoho jmenovat?

To jsou opravdu velmi silné životní příběhy. Co mě opravdu myslím si, že fascinuje a co je takovým spojovacím článkem u těch všech lidí, co jsou ocenění, že jsou nesmírně pokorní a skromní. Člověk nechápe, kde v sobě berou tu sílu, a ještě s takovou pokorou a láskou nahlíží na ten svět a myslím si, že to platí pro každého, kdo byl oceněn, se kterým jsem se osobně potkala.

Co pro Vás jako ředitelku znamená, ten galavečer?

Hodně práce. Je to hezká událost, můžeme se potkat s těmi co byli ocenění, chodí tam naši dárci, je to velké povzbuzení. Lidi jsou z toho nadšení a dost to prožívají. Protože mi vždycky oceníme nejenom dva laureáty, ale vždycky poděkujeme našim dárcům partnerům. Většinou to jsou lidé, kteří nám pomohli v uplynulém roce, nebo dlouhodobě, takže je to i reflexe té naší poslední roční práce. Je to velké povzbuzení.

Snažíte se ten formát večera inovovat?

Pokaždé je to v jiných prostorách a pokaždé je to pro nás velká neznámá, protože mi řešíme vždycky bezbariérovost, takže už jenom ten prostor formuje tu samotnou událost. Potom i když ten scénář je stejný, tak se snažíme aby např. hudební vystoupení bylo jiné, aby to mělo nějakou souvislost s námi, děláme různé medailonky. Když jsme měli rok Olgy Havlové, tak jsme tam promítali fotografie ze sázení stromu Olgy Havlové, aby si ti lidé co nejvíce osahali tu naši práci, protože je hrozně těžký zprostředkovat to konkrétno, co děláme, biď vydáváme výroční zprávu, ale to chce jako co nejvíce tu naši práci ukázat. Snažíme se z toho udělat větší prezentaci naší činnosti a pokud se tam v tom roce odehrává nějaké významné výročí ať už je to narození Olgy Havlové, nebo třeba založení Výboru dobré vůle, tak se snažíme i tohle to promítnout do toho večera.

Těmito událostmi si připomínáte odkaz a osobu Olgy Havlové? Chápu to správně? Zmiňovala jste sázení 85. stromů pro Olgu Havlovou, řekněte mi prosím něco víc.

To vzniklo trošičku nahodile, s tím, že my jsme tady řešili, jak bychom si mohli připomínat to významné výročí, nedožitých 85 let Olgy Havlové a nám před nějakou dobou tak asi tři nebo čtyři roky zpátky organizace v Olomouci v Topolanech poslala fotografii lípy dobré vůle, kterou sázela Olga Havlová. To byl obrovský krásný strom, tak jsme si říkali, že bychom na památku paní Olgy zasadit strom. A někdo tady na poradě vykřiknul: a proč ne osmdesát pět rovných! Vlastně z toho vzniklo osmdesát pět stromů Olgy Havlové, my jsme tady měli kolegyni, která se starala o tento projekt, takže ona vyzvala obce a města, jestli by se chtěli zapojit a zájem byl opravdu velký. Větší, než bychom mohli uspokojit. Takže jsme museli některé zájemce odmítnout.

Podařilo se zasadit osmdesát pět stromů na nejrůznějších koutech republiky byly to velká města, malé vesničky, lesoparky, takže to bylo hrozně pestré. Stromy taky byly všelijaké, jenom jsme chtěli „listnáče“. Dokonce to došlo tak daleko, že se o tom dozvěděly naše sesterské organizace, nebo naši partneři v zahraničí, takže jsme sázeli potom ještě tři stromy v Polsku a jeden ve švýcarské Ženevě.

Snažili jsme se, aby tam byl zástupce kanceláře správní rady. Pro ty lidi, kteří sázeli stromy a stály za tou velkou prací, je důležité jim samozřejmě osobně poděkovat a zavzpomínat a říct něco o paní Olze a činnosti naší nadace a musím říct, že ty města i obce do toho šli s velkým nadšením. Většinou se snažili, aby z toho byla hezká společenská událost. Pozvali zástupce města, různých škol, školek a širší veřejnosti. Novináři o tom psali hezké články.

Vy jste zmínila sesterské organizace, ta spolupráce za těch 30 stále trvá?

Původně jich bylo patnáct a dodneška funguje ve Švýcarsku v Německu, a tak trochu takové kontakty máme ve Francii. Ty ostatní už aktivní nejsou.

Proč se ty stromy vysazovali v Polsku?

V Polsku máme velmi aktivního partnera, to je České centrum ve Varšavě. Líbila se jim výstava fotografií o Olze Havlové, protože jsme jí tenkrát překládali do angličtiny a oni o tom měli velký zájem. V podstatě se snaží to dobré jméno Olgy Havlové šířit dál i v Polsku a tam je velká odezva, protože Olgy a Václava si tam opravdu považují. Neslyším tam nějaké

negativní konotace, tak jak je to tady v České republice a je to hrozně příjemné ty jména spojovat i s tím českým centrem.

Ještě jsem chtěla zmínit u těch sesterských organizacích, jak vznikly a proč přestaly fungovat, to byli většinou lidé, kteří se potkali s Olgou Havlovou, nebo jí znali trošičku blíže a nadchla je její činnost. Takže velkou inspirací byla Olga Havlová a když se s ní potkali, tak si říkali, proč nezaložit nějakou organizaci, ta pomoc ze zahraničí chodila sporadicky i ze zemí, kde nebyly žádné sesterské organizace se ozývali Češi, kteří chtěli sbírat zejména materiální pomoc, protože v devadesátých letech tady chybělo cokoliv, léky, vozíky.

Takže se nejednalo pouze o finanční pomoc, ale jednalo se i o materiální pomoc, které tu byl nedostatek?

Ano. Pak někteří se rozhodli to formalizovat, takže vznikaly různá sdružení většinou to byly spolky a ta spolupráce poté byla taková formálnější. Jednou za rok se tady setkali s Olgou Havlovou, kde nastavovali další způsob spolupráce, ale pořád to bylo postaveno na konkrétních lidech. Vždycky tam byl někdo, kdo byl tou vůdčí osobností a bohužel za těch třicet let ti lidé odešli do důchodu, neměli energii a sílu se tomu věnovat a nikomu to nepředali, tím se ty vazby vlastně přetrhaly.

Nejaktuálnější akce, která připomíná Olgu Havlovou, je běh Dobré vůle. Běžela ředitelka běh dobré vůle?

Já jsem pobíhala v zákulisí, byla jsem vytížena. Kolegyně trénovaly, sestavily štafetu, takže nakonec kancelář měla svoji štafetu, ale já jsem byla tak vytížená, že bych to nedala. Jak to byl první ročník a my jsme ještě úplně nevěděli, co se může na místě přihodit, i když si myslím, že jsme měli dobře rozplánované ty jednotlivé přípravné akce, tak přeci jen se tam přihodilo spousta nečekaných situací, které jsme museli operativně řešit. Takže to bylo dobře, že jsem neběžela. Myslím si, že to stálo za to, že se to povedlo.

Jak vás to napadlo? Proč jste teď přišli s nápadem na první ročník běhu?

To jsme chtěli už dlouho, já jsem na to myslela už léta. Ale pořád jaksi chyběl ten hlavní impulz, že teď je ten správný čas. Tím impulzem se nakonec stala spolupráce s Rančekom, protože my jsme skoro deset let byly charitativním partnerem Rančeku a měli jsme svoje běžce dobré vůle na půl maratonu, maratonu, na regionálních bězích i svoje vlastní sbírky.

Jenže Ranček měnil strategii spolupráce s neziskovkami, některé věci se předělávaly a dělaly trochu jinak. Předělali i strategii směrem k běžcům. Zjistili jsme, že zájem upadá, že je to takové strašně roztržité, tak jsme si řekli, že už nás to i administrativně zatěžuje, že už bylo na čase si říct, že to bylo hezkých deset let, ale asi jsme vyčerpali to, co ten projekt nabízel, tak jsme tu spolupráci ukončili. Ale pak jsme si říkali, že máme nějaké zkušenosti, a to nejenom z Rančeku, byly jsme partnery celé řady závodů. Ne jenom běžeckých, tak proč to nezúročit tím, že uděláme konečně vlastní závod.

Koukal jsem, že jste do toho přizvali i různé patrony.

Oslovili jsme lidi, o kterých jsme si říkali, že by mohli mít k odkazu Olgy Havlové blízko. Rozhodně jsme nechtěli jít do populárních celebrit, u kterých bychom si nebyly jistí, jestli jsou morální autoritou, nebo mají stejné morální hodnoty, které si neseme my jako nadace. Takže jsme oslovili opravdu velmi zajímavé, vstřícné a ochotné lidi, jako Fridricha, Ester Gaislerovou, Tomáš Slavata. Ta spolupráce s nimi byla strašně příjemná. Myslím, že nám to pomohlo ten běh zviditelnit i v takových těch kruzích sportovců.

Řeknete mi něco o doprovodném programu?

My se snažili ten doprovodný program připravit tak, aby korespondoval s naší činností. Takže když jsme přemýšleli o stáncích s občerstvením, tak taky jsme chtěli, by to mělo nějaký další smysl. Takže jsme osvobodili kavárnu Bílá vrána, kterou provozuje organizace Pohoda, která pomáhá lidem s mentálním postižením. Poté tam měli stánky sdružení Neratov, to je obec, která integruje lidi s mentálním a duševním onemocněním. Je tam krásná komunita, kde žije více než padesát procent lidí s handicapem, pak tam měla svůj stánek nadace Bona, která pomáhá lidem s duševním onemocněním. Takže i tohle jsme se snažili stavět tak, aby to mělo ten charitativní ráz. A pak jsme si říkali, že běžcům přiblížíme i samotnou Olgu Havlovou, takže proto jsme tam měli s sebou i výstavu fotografií o paní Olze Havlové. Pak jsme tam měli fotografování s postavami Václava a Olgy, měli jsme tam takové bubliny se vzkazy. Takové zajímavé citace, které znázorňují jejich životní postoje, no a pak jsme si vymysleli, že uděláme divadelní dílnu, jako odkaz k tomu, jak Olga Havlová měla ráda převlekové večery v Hrobce. Takže jsem si studovala, jaké témata měli v té Hrobce, v Kosatíkovi je to dobře popsáno, tak jsem zjistila, že měli i téma Sherlocka Holmse,

biť to měli pojaté trošičku jinak, tak jsme si sehnali v divadle Reflektáž, což jsou takový ochotníci, různé převleky a lidé si je mohli vyzkoušet.

Mohu se Vás ještě zeptat, jak vy osobně hodnotíte situaci v České republice směrem k lidem se znevýhodněním?

Já si myslím, že za těch třicet let jsme se hodně posunuli, jak ty počátky, kdy lidé, kteří měli nějaké zdravotní znevýhodnění byly zavřeni v ústavech. Nebyly vidět ani na ulicích, nemohli chodit do školy nebo do práce, tak je to obrovský posun. Dnes je to naprosto běžné, že na základní škole mají spolužáka, který je na vozíku. Samozřejmě pořád narážíme na to, že se dosáhlo nějakého zlepšení, tak mám pocit, se to vracíme zpátky. Už jenom ta negativní kampaň, která se týkala inkluze, což bylo úplně absurdní. Strašně se to vyhrotilo, ti novináři, jak hledají senzační témata, tak to postavili úplně špatně. Namísto toho, aby ta veřejnost byla edukována, vedena k tomu, že je to potřeba, že je to normální, že z toho těží nejenom ti lidé, co mají postižení a jsou integrované, ale těží z toho i ta většinová společnost, protože se učí toleranci. Takže se to vyhrotilo do takového negativního směru. Pořád jsou oblasti, které jsou tabuizované, zanedbávané. Bezdomovectví, duševní onemocnění, zadluženost, chudoba. To jsou těžká témata, se kterými se ta společnost musí poprat. To je hrozně důležité, všichni to víme, to se cituje stokrát na různých konferencích nebo v článcích, že zralost společnosti se pozná hlavně podle toho, jak se staráme o ty nejslabší. Takže ještě nejsme ještě úplně zralý.

Mohla byste konkretizovat cíle VDV? Jak se ten cíl vyvíjel?

Olga Havlová si tehdy vytyčila za cíl pomoci k integraci lidem, kteří jsou jakýmkoliv způsobem znevýhodnění, ať to je zdravotní znevýhodnění nebo jsou v nějaké sociální nouzi. I když ten cíl nebo to poslání pořád držíme, tak ta praktická stránka se hodně vyvíjí a mění se, podle toho, v jaké situaci se naše společnost aktuálně nachází. Takže si myslím, že jsme docela dynamičtí a jsme schopní reagovat na aktuální potřeby. Na začátku, když se otevřeli brány ústavů a handicapovaní by mohli chodit někam ven, mohli zkusit chodit do běžných škol a tak podobně, tak chyběli úplně základní věci, jakými jsou vozíky, polohovací postele, chodítka, berle. Zkrátka úplný základ, bez kterého ten člověk nemůže ani z domu ven. Takže se naše nadace hodně soustředila na materiální pomoc. Distribuovala léky, my jsme měli povolení distribuovat, protože to všechno chybělo. Olga Havlová se hodně usazovala i o

systémovou změnu, takže ještě za svého života připomínkovala nově vznikající zákon o nadacích a nadačních fondech. Později paní doktorka Černá byla hodně aktivní při přípravě zákona o sociálních službách.

My jsme v té naší činnosti konkrétně reagovali na to, co se aktuálně děje. Dodneska víme, že stát nehradí zdravotnické pomůcky v plné výši, tak to děláme do dneška, protože tam ta potřeba je velká. Od některých projektů jsme třeba upustili úplně. Původně jsme se zaměřovali na pomoc lidem s cystickou fibrózou, ale teď jsou organizace, které to dělají odborně, takže od tohoto projektu jsme odstoupili. Nebo jsme materiálně pomáhali pěstounským rodinám, ale přeci jenom ta pomoc státu už přichází, takže mi teď vynakládáme více energie na vzdělávání dětí z dětských domovů nebo pěstounských rodin. Takže vždycky se to mění, před několika lety jsme startovali projekt pomoci dětem s dětskou mozkovou obrnou, protože přišla do České republiky nová terapie, která je postavená na metodě TERASUI a dítě, které se narodilo s dětskou mozkovou obrnou a má pohybové postižení, tak to je terapie, která pomáhá rozpohybovat ruce nohy. Je tam velká šance, že to dítě bude motornější. Dokonce někteří rodiče si myslí, že jim to pomůže, aby začalo jejich dítě chodit. Ta terapie nebyla uznávaná zdravotními pojišťovnami, takže nebyla hrazená z veřejných zdrojů, přitom byla hodně finančně nákladná, my jsme byly jedna z nadací, která to začala podporovat. Nicméně teď přichází novinka a zdravotní pojišťovny začínají přispívat, takže budeme muset ten projekt upravit tak, aby odpovídal aktuální situaci. Nebo stejně tak paliativní hospicová péče, tu podporujeme od počátku. Když začalo hospicové hnutí, to je velké téma. Teď se více zaměřujeme na paliativní péči a takové podtéma dětská paliativní péče, které se chceme více věnovat.

Ještě bych rád zmínil etický kodex VDV. Ten etický kodex se také nějak vyvíjel? Dohledal jsem, ve výroční zprávě z roku 1990, že tam byly asi tři nebo čtyři body. Aktuálně jich je sedm, takže i ten kodex si prošel nějakou změnou?

To má trochu delší historii než to, co máme ve výroční zprávě, a to souvisí právě s tou Asociací nadace. Jeden z důležitých bodů při založení té asociace byl etický kodex, dobře fungujících nadací. My jsme byli ti, kteří formulovali ten etický kodex. Později ta asociace začala trochu měnit svoji činnost, trochu jinak začala pojímat práci nebo spolupráci se svými členskými organizacemi, tak my jsme tu asociaci opustili a pak to „gró“ toho

etického kodexu jsme převzali do naší výroční zprávy, aby bylo jasné, že ty zásady, kterými jsme se řídili doposud zůstávají, že se tím řídíme dál.

To Vám z té spolupráce zbylo.

Spolupracujeme se všemi, se kterými jsme spolupracovali tehdy, tak spolupracujeme. Příklad je Open society fond, se kterou jsme teď v konsorciu a přerozdělujeme prostředky z tzv. Norských fondů, to běží jen už nejsme formálně sdružení.

Ta spolupráce trvá dál. No a mohli bychom se ještě vrátit zpět o ty čtyři roky, co jste ředitelkou nadace. Můžeme zhodnotit toto období, jak to vnímáte prožíváte?

Pro mě je důležité, že ta nadace plynuje pokračuje ve své činnosti, ta návaznost je tam strašně důležitá, tady se neodehrály žádné turbulentní změny. Já si myslím, že by to nedělalo dobrotu. V podstatě kancelář zůstala stejná, správní rada zůstala stejná, pokračujeme v těch projektech, které byly započaté. Samozřejmě pro mě to je možnost více inovovat. Během těch čtyř let jsme se rozšířili skoro jsme zdvojnásobili počtů lidí v kanceláři, takže mám i větší možnost pokrýt další projekty. Více se prezentovat, např. ten běh dobré vůle jsme díky tomu mohli udělat. Takže na jednu stranu mám volnější ruce, co se týká našich projektů, které jsou samozřejmě konzultovány se správní radou, ne že bychom tady fungovali samostatně.

Můžete mi jen upřesnit správní rada má kolik členů?

Správní rada má devět členů a schází se jednou měsíčně. Schvalují nadační příspěvky, naše hlavní aktivity, protože oni jsou ti, co zodpovídají za hospodaření a činnost nadace.

Na druhou stranu je to velká zodpovědnost, vícero násobná za odkaz Olgy Havlové. Já sama vnímám, jak jsem o hodně citlivější, když něco prezentujeme, že jsem více opatrná, než jsem byla jako PR managerka. Tam jsem měla toho nadřízeného, paní Černou, která mě to hlídala, takže ne že bych se chovala nezodpovědně, ale vždycky tam byla ta pojistka a teďka ta pojistka není, takže cítím, že jsem taková více konzervativní, než jsem byla předtím. A také zodpovědnost vůči lidem v kanceláři samozřejmě. Tým musí fungovat a není to snadné, protože každý jsme nějaký.

Baví Vás ta práce?

Ano, určitě ale kolikrát jsem z toho už tak unavená.

Naplňuje Vás to?

Určitě, to rozhodně.

Jaké jsou vyhlídky do budoucnosti, máte nějaký plán, jak dlouho chcete být ředitelkou nadace?

Vůbec netuším. Ta práce, kterou jsem předtím dělala, komunikace, inovace projektu, akce pro veřejnost, to mě strašně bavilo. I když ten rozvoj projektu znamenal i uvnitř kanceláře, komunikace s našimi různými poradními sbory, správní radou atd. To jsem předtím taky dělala, i když jsem nebyla tou hlavní osobou, tak to mě bavilo více. Teď se přidala více administrace a vedení lidí, a to jsou opravdu myslím si náročné úkony a není to snadné to ustát, aby byl člověk pořád v pohodě. Takže všechno je takové svižné. Někdy je to úmornější, ta pozice je v tomto taková náročná. Netoužím po tom, abych to dělala celý život. Jednou bych se chtěla třeba více vrátit do toho terénu. Ještě k tomu se vztahuje to, že nejsem Češka, ale pocházím z Litvy a tam mám vazby, rodinu. Takže je to otázka, jestli se jednou nerozhodnu vrátit tam, takže to je takový jeden velký otazník.

Necháme to otevřený. Každopádně líbí se Vám, kde jste teďka a hodláte v tom ještě nějakou chvíli pokračovat.

Ano

Vy jste zmínila jednu zajímavou věc, a to, že nejste původem Češka. Mohu se Vás zeptat, je mi jasné, že jste se studiem a scházením se s lidmi, kteří náleželi k chartě 77 leccos o době totality dozvěděla. Mohla byste nějak shrnout, jaký máte vy názor na toto období? Jestli to můžete nějak vztáhnout na náš obor.

Dobu totality jsem zažila na vlastní kůži, protože v Sovětském svazu jsme měli ten režim i o dost tvrdší než tady, protože tam opravdu hrozila fyzická likvidace. To se odehrávalo v několika velkých vlnách, takže to jsem znala. Můj otec byl jedním z těch, kdo zakládal něco jako občanské fórum tady, tak v Litvě byl jedním z těch, kteří zakládali tzv. *Sajūdis*, takže jsme znala i tuhle stránku věci.

Samozřejmě že v Litvě to bylo postavené trochu jinak než v Česku. My jsme to hodně prožívali skrze takovou tu národní hrdost, protože pro nás ten nepřítel byl Sovětský svaz a Sovětský svaz to byl Rus. Takže to bylo hodně postavené na takové té národní až nacionalistické úrovni. Komunisté rovnalo se Rus, to takhle bylo a takhle to lidé vnímali. Takže tady to bylo úplně něco jiného a jinak postavené.

Druhá věc, která pro mě byla hodně zajímavá a vzácná, ten život disentu. Protože v Litvě to skoro jako neexistovalo, aby se takhle potkávali, aby se o nich vědělo, tady byli šikanováni, strašně trpěli, to nezpochybňuji, ale v Litvě to bylo ještě těžší. Pro mě to byl objev, že nějaký život měli, že se mohli potkávat a sepsat tu Chartu a nějakým způsobem jí mohli zveřejnit a poslat do světa, to bylo něco, co jsme neznali, to byl pro mě velký objev.

Máte něco na závěr? Něco, co byste ráda řekla, něco shrnout? Máte oblíbený citát nebo myšlenku paní Olgy Havlové?

Mě se líbil ten její postoj, že neztrácet řečmi čas, prostě jít a konat. Myslím si, že je to správné a je mi to sympatické. A to je to, co jsem slyšela, když jsem nastoupila, protože tady původně pracovaly kolegyně, které spolupracovaly s Olgou Havlovou, takže ony vždycky říkaly: Nebudeme ztrácet čas řečmi, pojďme to udělat.

Můžete se mi ještě ve zkratce vyjádřit k období VDV, kdy byla ředitelkou nadace paní lékařka Černá? Jak vnímáte a jak byste specifikovala co je dobré vědět?

Myslím si, že paní Černá má velkou zásluhu v tom, že po odchodu paní Olgy Havlové, že ta nadace nezanikla, že ona dokázala pokračovat v těch stopách a že určitě zažila velice těžké období po úmrtí paní Olgy, protože když se podíváme na různé nadace, které jsou založené slavnými, významnými, veřejně známými osobami, většinou když ten člověk odejde, tak ta nadace má tendenci vlastně zaniknout. Paní Černá se musela vyrovnat s tím, že třeba někteří lidé odešli ze správní rady, někteří dárci říkali, že jdou dál, a to nebyl proces jednoho dne, ale to trvalo čtyři, pět let, možná i déle. Takže musela v podstatě jakoby restartovat tu nadaci. Velký podíl má také v té systémové změně, ve které byla hodně aktivní. Zapojovala se třeba při vzniku asociace nadací, zapojovala se do různých zákonných příprav, fungovala v různých akreditačních komisích na ministerstvech. V tom udělala obrovský kus práce.

Příloha 2

1) Stromy Olgy Havlové

2) Olga Havlová a Milena Černá, autor fotografie Jana Plavec

3) Text, zdroj: Výroční zpráva VDV 2019.

**„Přáli bychom si, aby právo
na důstojnou existenci měli
i ti, kteří žijí s postižením nebo
duševní nemocí, lidé opuštění
a staří, ti, kteří mají jinou barvu
pleti nebo jiný způsob života,
ti, kteří se ocitli v nouzi nebo je
zastihla zákeřná nemoc.“**

Olga Havlová

4) Výbor Dobré Vůle – Nadace Olgy Havlové, zdroj: Výroční zpráva VDV 2019.

5) Laskavé svolení autora fotografií použít.

Datum: 26.4. 2020 23:21

důležité pracovní osobní odepsat

Zobrazit zprávu jako text

Zdravím Vás pane Hornsí,

máte mé svolení fotografií použít. Ať se Vám ve Vaší práci daří!

Srdečně,

Jana Plavec

On Sun, 26 Apr 2020 at 14:38, Jindřich Hons <[REDACTED]> wrote:

Dobrý den,

rád bych Vás tímto zdvořile požádal, zda by bylo možné použít jednu z vašich fotografií ve své diplomové práci.

Konkrétně se mi jedná o tuto fotografii, viz příloha, kterou nedávno vyvěsil VDV na svých facebookových stránkách, viz <https://www.facebook.com/vybor.dobre.vule/photos/pb.111046616244.-2207520000../10157080036606245/?type=3&theater>.

Jelikož se moje diplomová práce opírá o informace, které mi v soukromém rozhovoru zprostředkovala paní MUDr. Černá o paní Olze Havlové, rád bych použil právě tuto fotografii, která zachycuje obě dvě dámy, kterých se moje diplomová práce týká.

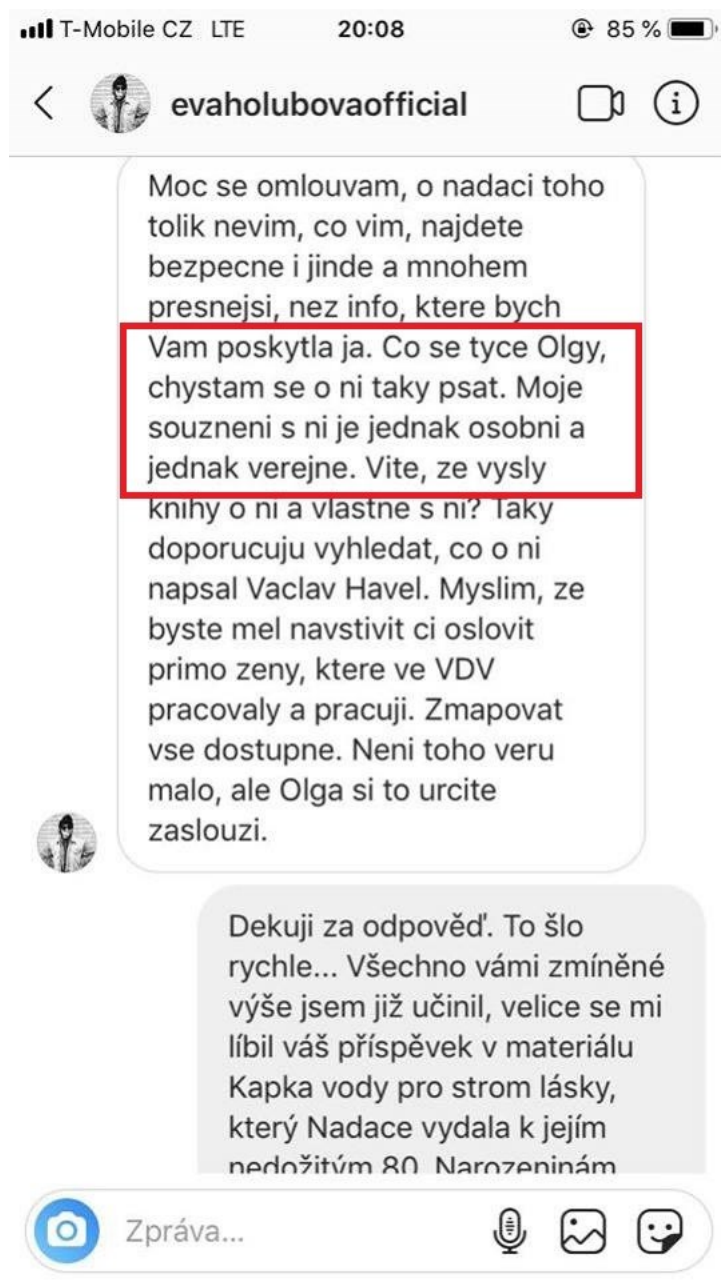
Závěrem bych Vás rád ujistil, že tato fotogragie bude použita výhradně pro potřeby mé diplomové práce na UK.

Děkuji za vaši odpověď, ať už bude jakákoliv a jsem s přátelským pozdravem

J. Hons

Tel.: 7[REDACTED]

6) Printscreen: Instagram chat s paní Evou Holubovou, 2019, citace str. 80.

Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta

M. Rettigové 4, 116 39 Praha 1

Evidenční list žadatelů o nahlédnutí do listinné podoby práce

Jsem si vědom/a, že závěrečná práce je autorským dílem a že informace získané nahlédnutím do zveřejněné závěrečné práce nemohou být použity k výdělečným účelům, ani nemohou být vydávány za studijní, vědeckou nebo jinou tvůrčí činnost jiné osoby než autora.

Byl/a jsem seznámen/a se skutečností, že si mohu pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny závěrečné práce, jsem však povinen/povinna s nimi nakládat jako s autorským dílem a zachovávat pravidla uvedená v předchozím odstavci tohoto prohlášení.

Poř. č.	Datum	Jméno a příjmení	Adresa trvalého bydliště	Podpis
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				

**Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta
M. Rettigové 4, 116 39 Praha 1**

Prohlášení žadatele o nahlédnutí do listinné podoby práce před její obhajobou

Závěrečná práce:

Druh závěrečné práce: Diplomová práce

Název závěrečné práce: Přínos Olgy Havlové pro nové přístupy k lidem se znevýhodněním

Autor práce: Jindřich Hons

Jsem si vědom/a, že závěrečná práce je autorským dílem a že informace získané nahlédnutím do zveřejněné závěrečné práce nemohou být použity k výdělečným účelům, ani nemohou být vydávány za studijní, vědeckou nebo jinou tvůrčí činnost jiné osoby než autora.

Byl jsem seznámen se skutečností, že si mohu pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny závěrečné práce, jsem však povinen nimi jako s autorským dílem a zachovávat pravidla uvedená v předchozím odstavci tohoto prohlášení.

Jsem si vědom, že pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny dané práce lze pouze na své náklady.

V Praze dne

Jméno a příjmení žadatele	Jindřich Hons
Adresa trvalého bydliště	Klicperova 211, Děčín 31 – Křešice, PSČ: 405 02

.....

podpis